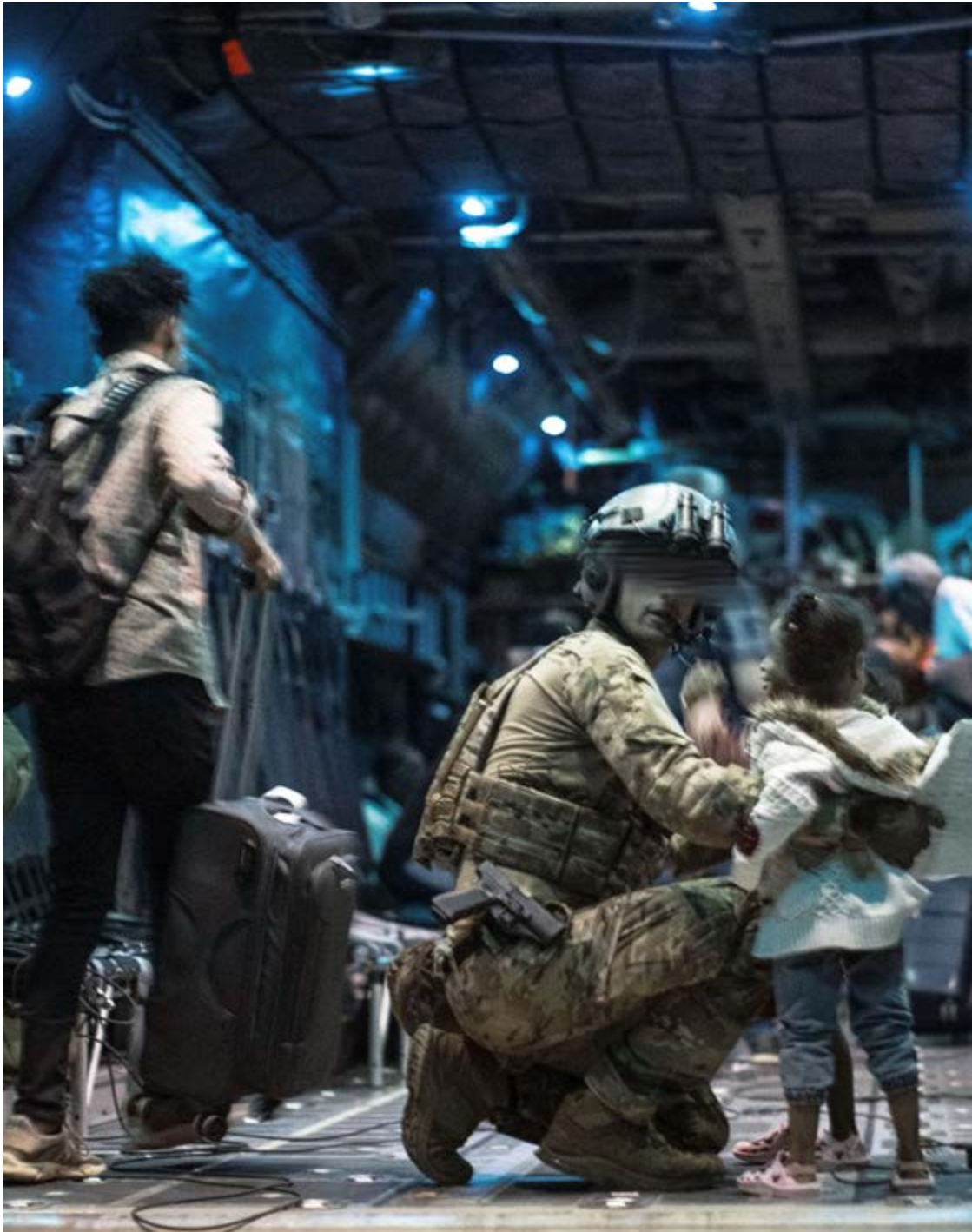

Trivizier

**De levensreddende
luchtbrug naar Khartoem**

Personeels-
tekort blijft
groeien

Die 'stokjes'
waren
bommen!

Méér belasting
na pensioen?

Nog 1 plek
beschikbaar!

IN DEZE TRIVIZIER

4	Kort actueel	28	Overleg KMar
5	Debies visie	29	Service
6	Korte berichten	30	Geachte redactie
10	Vacature	36	Verenigings-
nieuws
11	Column	37	Familieberichten
12	Medezeggen-
schap	38	Vraag en aanbod
14	Juridisch	39	Puzzel
19	Memo	40	Wat doet uw
bond voor u?
23	Conclusies IVD		

Verschijnt 9 maal per jaar.
ISSN 0925-6237.

Te controleren minimale oplage: 20.500 (print) + 700 (digitaal) exemplaren

REDACTIE

Peter Visser en Daniel Lameriks
@: redactie@mijnvbm.nl

REDACTIEMEDEWERKERS

Jacques van Hulsen, Flip Lodesteyn, Ronald van Riel en Haico Wissink

VORMGEVING

Studio VBM

DRUK

Senefelder Misset, Doetinchem

ABONNEMENTEN

Abonnementen voor niet-leden van de VBM kosten € 9,65 per kwartaal (bij vooruitbetaling).

VERANTWOORDELIJKHEID

Het Algemeen Bestuur is verantwoordelijk voor de inhoud en gevolgen van redactionele artikelen. De redactie behoudt zich het recht voor om niet-redactionele artikelen in te korten of te weigeren. Aan de inhoud van de Trivizier kunnen geen rechten worden ontleend. Overname van artikelen alleen na verkregen toestemming van de redactie en met bronvermelding.

LIDMAATSCHAP

Leden van de VBM kunnen op elk gewenst moment hun lidmaatschap opzeggen. Bij een opzegging voor 1 december van een jaar eindigt het lidmaatschap op 31 december van dat jaar. Opzeggingen die in de maand december worden ontvangen worden pas op 31 december van het daaropvolgend jaar geëffectueerd.

SITEVIZIER

Dit is de online nieuwsbrief van de VBM.
Meldt u aan via onze website:
www.vbm.info

BEZOEKADRESSEN

VBM DEN HAAG
Ametisthorst 20
2592 HN Den Haag

VBM DEN HELDER
Havengebouw, kamer 4-12
Het Nieuwe Diep 33
1781 AD Den Helder

POSTADRES

Postbus 93037
2509 AA Den Haag

TELEFOON + FAX

■ 070 3155111
of MDTN (sterretje dan nummer)
*06 546 66156

■ Fax 070 3837000

110e Algemene Vergadering

Afgevaardigden van bijna alle VBM-afdelingen kwamen op 26 mei jl. naar Den Haag voor de 110e Algemene Vergadering.

| Lees verder op pagina 8

Nog 1 plek beschikbaar

2 van de 3 vacante posities bij de VBM Leden-service zijn inmiddels bezet. Daarmee is er nog één plek beschikbaar.

| Lees verder op pagina 10

Interview Chris Stoffer

Nederland moet weer eigen tanks en maritieme patrouillevliegtuigen aanschaffen, vindt SGP-politicus Chris Stoffer.

| Lees verder op pagina 16

Luchtbrug naar Khartoem

“Operationeel gezien is de operatie een succes geweest”, zegt overste Theo Spijksma over de evacuaties uit Soedan.

| Lees verder op pagina 20

Personeelstekort groeit

Ondanks de cao en diverse maatregelen is in 2022 de uitstroom van militairen verder gestegen en de instroom gedaald.

| Lees verder op pagina 24

50 jaar lid!

De VBM waardeert trouwe leden met de uitreiking (dan wel toezending) van de Speld voor langdurig lidmaatschap.

| Lees verder op pagina 26

Geen stokjes maar bommen!

Cock van Blerck (90) maakte als kind het verwoestende bombardement op Rotterdam mee op 14 mei 1940.

| Lees verder op pagina 30

Pensioen en belastingaanslag

Hoe komt het dat de belastingaangifte voor mensen die onlangs met pensioen zijn gegaan, vaak een tegenvaller is?

| Lees verder op pagina 34

... Marcel Visser (49) en ik zit sinds maart 2022 in het bestuur van de afdeling Havelte/ Steenwijk.

Waarom ben je bestuurswerk gaan doen?

Ik ben er eigenlijk een beetje ingerold. Ik ben al 20 jaar lid van de bond maar had er eigenlijk nooit over nagedacht om bestuurslid te worden, totdat ik gevraagd werd door een collega die al lang in het afdelingsbestuur zit. Het leek mij interessant om te doen. Met het vorige arbeidsvoorwaardenakkoord is de weg omhoog ingezet en komt er eindelijk waardering voor het personeel. Op de werkvloer vond men lange tijd dat de bond zich te ‘soft’ opstelde met betrekking tot de primaire en secundaire arbeidsvoorwaarden. Maar zoals gezegd is de weg omhoog nu ingezet!

Wat is je functie bij Defensie?

Ik werk al ruim 25 jaar bij de DBBO (en de voorlopers daarvan). Of, zoals het in het ‘vakjargon’ heet: de wacht. De afwisseling in het werk vind ik mooi en de onregelmatigheid vind ik juist prettig. Je kunt van alles plannen op de momenten dat je vrij bent en je hoeft zo niet elke keer verlof op te nemen. Het nadeel is dat je ook op ZZF-dagen werkt. Ik ben ook stagebegeleider bij de DBBO.

Heeft ‘de wacht’ ook te maken met personeelstekorten?

Ja, dat geldt ook voor ons. Ze zijn op dit moment bezig met diverse sollicitatieronden, dus... mocht er iemand belangstelling hebben dan horen wij het graag!

WEBSITE

WWW.VBM.INFO

Hier vindt u veel informatie

E-MAILADRESSEN

ALGEMEEN

VBM@MIJNVBM.NL

BELASTINGSERVICE

BELASTINGSERVICE@MIJNVBM.NL

HELPDESK

HELPDESK@MIJNVBM.NL

LEDENADMINISTRATIE/

ADRESWIJZIGINGEN

LEDENADMINISTRATIE@MIJNVBM.NL

REDACTIE

REDACTIE@MIJNVBM.NL

SOCIALE MEDIA

[TWITTER.COM/MIJNVBM](https://twitter.com/MIJNVBM)

[WWW.FACEBOOK.COM/MIJNVBM](https://www.facebook.com/MIJNVBM)

WWW.VBM.INFO

VBM

vakbond voor burger en militair defensiepersoneel

Aangesloten bij het Ambtenarencentrum (AC)

Terugbetalingsplicht? Maak op tijd bezwaar tegen het juiste besluit!

In een eerder bericht hebben we aangegeven dat het de vraag is of Defensie na 1 augustus 2022 nog (in alle gevallen) een restitutieplicht mag opleggen. Het gaat dan om de terugbetalingsplicht van opleidingskosten die Defensie gemaakt heeft wanneer een militair, bijvoorbeeld op eigen verzoek of vanwege wangedrag, wordt ontslagen. Tegen een besluit tot het opleggen van een restitutieplicht moet binnen zes weken bezwaar worden gemaakt. **Let op dat je op tijd in actie komt tegen het juiste besluit!** Een brief van DCHR waarin de openstaande vordering wordt genoemd, is niet de goede rechtsingang (niet het besluit waartegen je bezwaar moet maken). Over het algemeen is de restitutieplicht opgenomen in het ontslagbesluit. Tegen dat ontslagbesluit moet dan binnen zes weken bezwaar worden gemaakt. Ook als er in dat ontslagbesluit maar één zin wordt gewijd aan de restitutieplicht (zoals bij de landmacht en de luchtmacht vaak het geval is). Als je niet op tijd bezwaar maakt tegen het goede besluit, loop je het risico dat Defensie niet meer inhoudelijk naar de zaak kijkt en het bezwaar 'niet-ontvankelijk' verklaart.

Nieuwe website voor het Arbeidsmarkt- en Scholingsfonds Defensie

Het Arbeidsmarkt- en Scholingsfonds Defensie (ASD) heeft onlangs een nieuwe website gelanceerd. Het ASD zet zich defensiebreed in voor de versterking van de positie en bevordering van duurzame inzetbaarheid van werkenden binnen Defensie. Dit doet het ASD door waardevolle projectinitiatieven gericht op duurzame inzetbaarheid van burger- of militair personeel te coördineren en te stimuleren. De nieuwe website biedt verschillende opties, waaronder de mogelijkheid om op eenvoudige wijze subsidie aan te vragen voor projecten. ASD is een gezamenlijk initiatief van Defensie en de bonden. Fondsmanager Lucette van der Est vertelt meer over de nieuwe website en de toekomstperspectieven van het ASD: "Het ASD maakt een verdere professionaliseringsslag en de website kan hier natuurlijk niet bij achterblijven. Dit is immers hét visitekaartje van het fonds. Ook biedt de website een mooi platform om duurzame inzetbaarheid van defensiemedewerkers breed onder de aandacht te brengen. Dit stimuleert medewerkers om deel te nemen aan verschillende initiatieven, zoals een seminar over werkgeluk voor 50-plussers. En stimuleert medewerkers ook om zelf projecten te initiëren."

Subsidie aanvragen

Op de nieuwe website kunnen Defensiemedewerkers die een waardevol en vernieuwend projectidee hebben, eenvoudig subsidie aanvragen. Een project moet ten goede komen aan het hele team of de eenheid en aansluiten bij een van de vier thema's gericht op duurzame inzetbaarheid. Deze thema's omvatten gezond, veilig en vitaal werken, goed werkgeverschap en goed opdrachtgeverschap, arbeidsmobiliteit en ontwikkelingsmogelijkheden.

Meer weten? Op de website <https://stichtingasd.nl/> vindt u een contactbutton waarmee u contact kunt leggen met Lucette van der Est.

VERKIEZINGSDATA MEDEZEGGENSCHAP

Bestuursstaf
Directoraat-generaal Beleid
27 juni

CZSK
Havenfaciliteiten
7 juni

Van Braam Houckgeestkazerne
13 juni

Seabased Support Group
13 juni

**Ocean-going Patrol Vessel
(OPV – Rood)**
3 juli

CLAS
Opleidings- en Trainingscentrum
Logistiek
21 juni

10 Natresbataljon
1 juli

COMMIT
DMO Wapensystemen
19 juni

Jean Debie

“Ik geef u graag deze tip: het is de moeite waard om de verslagen van de toezichhouders door te nemen.”

Toezichhouders leggen pijnpunten bloot

Op Verantwoordingsdag legt de minister van Financiën, namens het kabinet, verantwoording af over het gevoerde beleid en de financiën van het afgelopen jaar. De Algemene Rekenkamer controleert alle jaarverslagen van de ministeries, waaronder het jaarverslag van Defensie. Wederom concludeerde de Rekenkamer dat Nederland nog steeds niet voldoet aan de afgesproken NAVO-norm van 2% van het bruto binnenlands product (bbp). In 2022 besteedde Nederland 1,38% van het bbp aan de krijgsmacht; een stijging van 0,02% ten opzichte van het jaar ervoor. Met een oorlog in Europa, zou Nederland structureel tenminste 2% van het bbp aan Defensie moeten spenderen. Ik hoop dan ook van harte dat het kabinet dit besluit neemt in aanloop naar de begroting voor 2024 op Prinsjesdag.

Verder constateert de Rekenkamer dat het aantal militairen wederom is afgenomen. Het blijft in mijn optiek belangrijk om te blijven investeren in het behoud van militairen en daarnaast meer in te zetten op decentrale werving van militairen en burgermedewerkers. Hierbij helpt onder meer: een verbetering van het salaris (zeker gelet de hoge inflatie), terugdringing van de uitval van militairen in de initiële opleidingen, verbetering van de wijze waarop de organisatie wordt bestuurd, verbetering van het functietoewijzingsstelsel, verbetering van loopbaan- en ontwikkelingsmogelijkheden (die vaak als vertrekreden door militairen en burgermedewerkers worden gegeven).

De tekorten bij specifieke categorieën militair personeel, zoals logistiek, geneeskundig, technisch en IT-personeel, worden

steeds nijpender. Dit vertaalt zich door in de ervaren werkdruk. Deze druk wordt door 29% van de mensen als (veel) te hoog ervaren. Er zullen maatregelen door commandanten genomen moeten worden om de werkdruk in verhouding te brengen met het aantal medewerkers dat organisatiedelen hebben. Er moet namelijk voorkomen worden dat medewerkers ziek worden door overbelasting.

In haar jaarverslag stelt de Inspecteur Militaire Gezondheidszorg dat er een structurele disbalans is tussen het ambitieniveau van de organisatie en de beschikbare capaciteit. Zij doet een zorgelijke constatering, namelijk dat de commandovoering, regie, training en beschikbare capaciteit van de operationele keten niet op orde zijn. Haar conclusie is dat Defensie op dit moment niet in staat is om een sluitende medische afvoerketen uit te brengen. Verder stelt zij dat kennis- en vaardigheidsbehoud, kennisoverdracht en kennisontwikkeling binnen het operationele domein onder druk staan en dat dit direct en op de lange termijn negatieve gevolgen heeft voor de kwaliteit van zorg. Ik vind dit alarmerend, omdat de militair afhankelijk is van de door Defensie georganiseerde medische zorg. Maatregelen om de kwaliteit van zorg te verbeteren hebben wat mij betreft de hoogste prioriteit. Daarnaast geef ik u graag deze tip mee: het is erg de moeite waard om de verslagen van de toezichhouders door te nemen. Die geven een goed beeld van de staat waarin Defensie zich (nu) bevindt.

j.debie@mijnvbm.nl

Militairen in de fout met persoonlijk opleidingsbudget?

‘Meer dan 30 militairen hebben hun persoonlijk opleidingsbudget van € 4500 besteed aan barbecue-lessen.’ Dat kopten verschillende landelijke kranten nu blijkt dat defensiemedewerkers mogelijk misbruik hebben gemaakt van hun opleidingsbudget. Het bedrijf Kolenboertje uit het Overijsselse Wierden biedt een uitgebreide – en peperdure – barbecuecursus aan: voor € 4500 kun je in meerdere dagdelen ‘masterclasses wild, rund en vis’ volgen. Daarnaast kregen de deelnemende militairen aan de cursus een prijzige, luxueuze Green Egg-barbecue cadeau, zeggen onder meer *NRC* en *De Telegraaf*. Er loopt inmiddels een onderzoek naar de precieze gang van zaken.

“Het opleidingsbudget is in 2019 in overleg met de vakbonden ingevoerd om de kansen van dienstverlatend defensiepersoneel op de arbeidsmarkt te vergroten”, zegt VBM-voorzitter Jean Debie op Radio 1 op 24 mei jl. “De controle van de te volgen opleidingen ligt bij de commandanten en de employability-begeleiders”, stelt Debie voorts. “Maar als dit soort cursussen zijn vergoed – cursussen die totaal niet bijdragen aan een betere positie op de arbeidsmarkt – dan moeten natuurlijk alle seinen op rood gaan.”

Hobby-cursussen

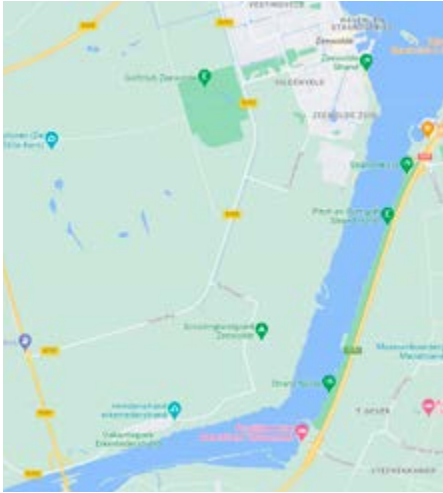
Uit onderzoek is eveneens gebleken dat sommige militairen hun budget hebben ingezet voor autopoets-, golf-, yoga- of duikcursussen inclusief een vliegticket naar Curaçao. Opleidingen die in de hobby sfeer thuis lijken te horen. Debie: “We moeten heel kritisch gaan kijken hoe en waarom vergoeding van bepaalde cursussen mogelijk is geweest. Het beleid is overigens veranderd: in het arbeidsvoorwaardenakkoord van 2021 is afgesproken dat we aansluiten bij de STAP-regeling van het kabinet. In die regeling zijn alleen de erkende opleiders in Nederland vastgelegd.”

Ligt de fout nu bij de commandanten en employability-begeleiders of ligt er ook schuld bij de betrokken militairen? Jean Debie: “Beide partijen hebben hierin een verantwoordelijkheid. Aangevraagde cursussen hadden kritisch tegen het licht moeten worden gehouden, door zowel de aanvrager als de beslissingsbevoegdheid. Droeg de opleiding niet bij aan het vergroten van je kansen op de arbeidsmarkt? Nee? Dan streep door de aanvraag.”

Nader onderzoek moet meer duidelijkheid over de gang van zaken brengen. Mogelijk zet Defensie strafrechtelijke stappen als blijkt dat militairen fraude hebben gepleegd met hun persoonlijk opleidingsbudget.

De uitzending is terug te luistern via: <https://www.nporadio1.nl/uitzendingen/nos-radio-1-journaal/bfedab4a-9031-4735-8657-e8c4968b9d03/2023-05-24-nos-radio-1-journaal>

Besluit nieuwe kazerne Zeewolde uitgesteld

Defensie neemt dit jaar nog geen besluit over een definitieve (voorkeurs)locatie voor een nieuw te bouwen grote 'centrale kazerne'.

De realisatie van een nieuwe kazerne in het midden van het land maakt deel uit van het Strategisch Vastgoedplan (SVP) 2022. Defensie heeft in december aangegeven een voorlopige voorkeur te hebben voor een locatie in Zeewolde, nabij de brug bij Nijkerk.

Het voornemen was om medio 2023 tot een definitieve voorkeurslocatie voor de centrale kazerne te komen. Staatssecretaris Van der Maat heeft nu besloten dat er meer tijd nodig is om mogelijkheden te bieden voor participatie. Defensie hecht eraan een goed proces te doorlopen, samen met alle betrokken partijen. Als gevolg hiervan is een definitief besluit dit jaar niet haalbaar. **◀◀**

MQ-9 Reaper wordt bewapend

Defensie schaft munitie aan om de MQ-9 Reaper te kunnen bewapenen. De behoefte hiervoor was in de Defensienota 2022 al kenbaar gemaakt. Er wordt nu vervolgd aan gegeven. Dat heeft staatssecretaris Christophe van der Maat op 23 mei bekendgemaakt.

Toen Defensie in 2011 begon met het project MQ-9 Reaper, was er nog geen behoefte aan bewapening van het toestel. Het dreigingsbeeld is sindsdien echter sterk veranderd.

Bewapening van de toestellen zorgt dat de snelheid en flexibiliteit van een inzet wordt vergroot. Data uit de MQ-9 hoeft niet overgedragen te worden aan andere wapensystemen. Dit zorgt voor een kortere reactietijd en daarmee een verlaagd

operationeel risico. Doel is om de eerste munitie in 2025 binnen en initieel inzetge-reed te hebben. In 2028 kan deze volledig ingezet worden.

De nieuwe toestellen die in 2026 binnenkomen, hoeven niet aangepast te worden voor de bewapening. Daarop zijn ze technisch al voorbereid. De huidige 4 Reapers moeten wel worden aangepast. Verder is de munitie niet nieuw qua gebruik. Het gaat om lasergeleide GBU-bommen die nu al op de F-35 zitten en lucht-grond Hellfire-raketten voor de Apache. Ten opzichte van de munitie van de gevechtshelikopters gaat het om een nieuwere variant. **◀◀**

Prijsstijging Paresto deels voorkomen

Defensiepersoneel heeft de afgelopen maanden geen hogere prijzen betaald aan de Paresto-kassa. Dit ondanks de verhoogde inkooprijzen van de defensiecataraar. Dankzij de 4 miljoen euro die staatssecretaris Christophe van der Maat - in overleg met de vakbonden - hiervoor heeft uitgetrokken, is een prijsstijging voorkomen.

De inkooprijzen van levensmiddelen steeg sinds januari met 16%. Dankzij het

extra geld uit de defensiebegroting en (eenmalig) uit de arbeidsvoorwaarden is het niet nodig de hogere kosten door te berekenen aan de medewerkers.

Hoewel een prijsstijging van 16% hiermee is afgewend, zullen de kassaprijzen bij Paresto per 1 juli wel worden verhoogd. Deze verhoging bedraagt dan ongeveer 9,5%. **◀◀**

110e Algemene Vergadering

Op weg naar een sinterklaasakkoord?

Hoe gaat het in het arbeidsvoorwaardenoverleg? Dat punt stond formeel weliswaar niet op de agenda van de 110e Algemene Vergadering (AV) van de VBM, gehouden op 26 mei 2023 in het verenigingsgebouw te Den Haag, maar het vakbondsbestuur was uiteraard bereid om de afgevaardigden in te lichten over de laatste stand van zaken in het overleg.

Bestuurslid Erik Westermeijer: “Er zijn in het huidige arbeidsvoorwaardenakkoord (2021-2023) veel ambitieuze doelen geformuleerd die

nog tot wasdom moeten komen. Daarmee zijn we nu ook nog bezig. Een aantal onderwerpen willen we voor de zomer afronden. Dat zijn bijvoorbeeld alles wat te maken heeft met de initiële opleidingen en de loontabel die daarbij hoort en de TOD achteraf (waarvoor de nieuwe regeling in de maak is). Wat we ook voor de zomer geregeld willen hebben, is de RVU-regeling voor burgers en de betaling van de ‘171a burgermedewerkers’ (FLO voor bezwarenden functies). Plus de eindafrekening van de overgang van eindloonregeling naar de middelloonregeling, maar dat is vooral een technisch verhaal.

Wat afgerond is, is de reparatiemaatregel voor een aantal mensen dat tijdens de ingang van het huidige arbeidsvoorwaarden-

denakkoord in opleiding was.

Na de zomer komen aan de beurt: de rechtspositie voor militairen bij inzet en de toelagen die daarbij horen, het mobiliteitsplan en het Voorzieningsstelsel Buitenland Defensiepersoneel. Dat laatste betreft ongeveer 2300 mensen. En uiteraard het loongebouw van het burgerpersoneel.”

De VBM wil vóór 1 januari tot een nieuw arbeidsvoorwaardenakkoord komen, waarbij al de suggestie is gedaan om dat het sinterklaasakkoord te noemen. Westermeijer: “We hebben de input van onze leden verzameld en zitten nu in de fase dat we samen met andere centrales tot een inzetbrief komen.”

Pensioenstelsel

Voorzitter Jean Debie en vicevoorzitter Jacques van Hulsen gingen in op vragen over het nieuwe pensioenstelsel. De kansen op indexatie zijn volgens alle berekeningen in het nieuwe stelsel groter, uitgaande van historische cijfers. Jean Debie: “Het financiële systeem kan na-

tuurlijk altijd onvoorziene klappen krijgen, maar je hoeft in het nieuwe stelsel veel minder buffers aan te houden. Dat heeft simpelweg te maken met de wettelijke regels. We hebben bij het ABP gezien dat het vermogen tussen 2008 en 2022 is gegroeid van 173 miljard naar 459 miljard euro. Zulke hoge buffers zijn in het nieuwe pensioenstelsel niet meer nodig.”

Afgevaardigden van de afdelingen Duitsland, Twente/Eibergen en Amersfoort uitten tijdens de vergadering hun zorgen over de datakwaliteit bij ABP. Die is op dit moment niet op orde. Wat bovendien niet meehelpt, is dat militairen hun gegevens niet altijd terugzien in ‘mijnABP’.

Jean Debie: “We hebben het probleem van de datakwaliteit een aantal jaar geleden al aangekaart bij ABP. Er is vervolgens een compleet programma opgezet en dat loopt.” Vicevoorzitter Van Hulsen benadrukte dat men in elk geval het vertrouwen moet hebben dat men niet “maar wat doet”.

Helen Bal-Stofregen stipte namens de afdeling Twente/Eibergen een probleem aan over het ‘invaren’ van de rechten in het nieuwe pensioenstelsel: “Als er eenmaal is ingevaren, is geen herstel meer mogelijk. Dan moet er een vangnet zijn voor mensen die tussen wal en schip vallen. Zorg alsjeblieft dat dat waterdicht is.”

Jacques van Hulsen antwoordde dat er kapitaal is voor een reservepotje voor degenen die op een of andere manier ‘de

pineut' zijn bij het invaren van hun rechten. "En er is de geschillencommissie. Als die commissie een uitspraak doet waarin iemand in het gelijk wordt gesteld, zal het fonds daarmee iets moeten."

Is het zinvol om pro forma bezwaar te maken bij het ABP tegen de overdracht naar een beschikbare premieregeling, zoals een andere bond suggereert? Van Hulsen: "Nee. Dat hebben we juridisch laten toetsen. Een andere bond heeft daar ongetwijfeld zijn bedoeling mee, maar wij kijken naar wat juridisch wel en niet mogelijk is. De nieuwe pensioenwet introduceert een nieuw stelsel, of je daar nu tegen bent of niet, dat uiterlijk op 1-1-28 ingaat.* Als het gaat om het verleden, zegt de wet dat de default is: opgebouwde rechten invaren in het nieuwe stelsel, maar het hóeft niet. De sociale partners bepalen of we dat gaan doen of niet. Daar zitten wij dus mede aan het stuur."

Nieuwe bestuurders

Tijdens de AV werden de heren Pruijboom en Tikken verwelkomd als nieuwe bestuurders van de afdeling Curaçao. Arno Pruijboom was in de periode 2020-2021 ook al bestuurder van de afdeling Doorn. De voorzitter wenste beiden veel succes en wijsheid toe.

Het jaarverslag en de jaarstukken 2022 werden vastgesteld en het bestuur werd decharge verleend voor het financiële beheer. Het ledental liet na de stijging van 2021 in 2022 helaas een kleine daling zien. De instroom van nieuw personeel bij Defensie viel jammer genoeg tegen en de uitstroom bleef hoog (zie ook pagina 24-25 van deze Trivizier).

Stabiel

Financieel gezien vaart de VBM een stabiele koers. De jaarrekening 2022 sluit weliswaar negatief af, maar dit wordt veroorzaakt door een negatief ongerealiseerd

"De VBM wil vóór 1 januari tot een nieuw arbeidsvoorwaarden-akkoord komen."

Jean Debie maakte van de gelegenheid gebruik om Mario van der Linden, voorzitter van de afdeling Rotterdam, zijn Speld voor 50-jarig lidmaatschap uit te reiken.

beleggingsresultaat. De baten vielen iets hoger uit en de kosten waren iets lager dan begroot. De beleggingen deden het in 2022, vooral vanwege de oorlog in Oekraïne en de negatieve gevolgen daarvan op de financiële markt, niet goed. De VBM belegt echter met het oog op de lange

termijn: de beleggingshorizon is gesteld op 20 jaar.

* De Eerste Kamer stemde op 30 mei, na het ter perse gaan van deze Trivizier, over de WTP. ◀◀

VACATURE: nog 1 plek beschikbaar bij de VBM Ledenservice

Twee van de drie vacante posities bij de Ledenservice zijn inmiddels bezet. Daarmee is er nog één plek beschikbaar bij de VBM en BBTV Ledenservice. Daarvoor zoeken we nog iemand voor de locatie Eindhoven/Oirschot en omgeving.

Blijf je graag betrokken bij de defensieorganisatie? Spreekt het je aan jonge militairen te enthousiasmeren voor de vakbond? Ben je graag op pad en wil je deel uitmaken van een hecht, gezellig team oud-defensiecollega's? Dan is de vacature Medewerker Ledenservice echt iets voor jou!

Wat ga je doen?

Als Medewerker Ledenservice ben je namens de vakbond het aanspreekpunt op een of meerdere eigen, vaste defensielocaties. Je onderhoudt daar contact, bent relatiebeheerder voor de bestaande ledenachterban en verzorgt voorlichting voor potentiële nieuwkomers. Daarnaast neem je incidenteel (in overleg) deel aan activiteiten, zoals het bezoeken van schiettrainingen voor promotiedoeleinden.

Blijf verbonden

Wil jij na je loopbaan bij de krijgsmacht nog met één been in het defensiebedrijf blijven staan? Draai jij je hand niet om voor een informatiepraatje voor nieuwe, jonge collega's? Dan is dit je kans. De grootste defensievakbond van Nederland VBM/BBTV heeft een grote, professionele werkorganisatie die jou in alle facetten van het werk zal ondersteunen. Daarnaast wordt jouw persoonlijke inbreng in het collegiale ledenserviceteam op prijs gesteld. Wij bieden een tijdelijke arbeidsovereenkomst die mogelijk na een jaar wordt omgezet in een vaste overeenkomst. Salariëring conform de "vakbond-cao". Jouw werkdagen en -tijden worden in onderling overleg vastgesteld. Deze vacature staat open voor oud-defensiepersoneel, FLO'ers en oud-burgermedewerkers, die de AOW-gerechtigde leeftijd nog niet hebben bereikt.

Interesse of meer info?

Neem contact op met onze secretaris/penningmeester Jacqueline de Werker-Bekx:

j.dewerker@mijnvbm.nl

070 3 15 51 23 of 06 51 57 97 72

We zien je sollicitatie graag tegemoet!

Gevechtsbereidheid

Ollongren gaf een alleraardigst interview aan het Algemeen Dagblad, waarin ze filosofeerde over de gevechtsbereidheid van Nederlanders. Uit recent onderzoek bleek namelijk dat slechts een schamele 16 procent van onze landgenoten bereid is te vechten zodra ons land in een militair conflict geraakt. Nergens anders in Europa is de bereidheid om te knokken zo klein. De D66-bewindsvrouw poogde de zorgwekkende uitkomst in het AD-artikel wat te relativiseren. Ach, zo redeneert ze, het is logisch dat wie al tientallen jaren in vrede leeft, in een eerste reflex afwijzend reageert op het oppakken van de strijdbijl.

“Maar als je ze meeneemt in waarom de Oekraïners nu vechten voor hun vrijheid en de toekomst van hun kinderen, dan ben ik ervan overtuigd dat het antwoord hier anders zal luiden.” Ollongren, toch allerminst het toonbeeld van een oorlogszuchtige krijger, veronderstelde dat ze ook zelf ten strijde zou trekken in tijden van nood. Mits ze dan geen minister van

Defensie meer is natuurlijk. “Ik ben opgegroeid met Oorlogswinter, Soldaat van Oranje en het Meisje met het rode haar. Daarmee geconfronteerd, bedacht ik me aan de goede kant te willen staan als zoiets nog eens gebeurt. Je wilt niet vechten, maar doet het wel omdat jouw manier van leven zó wordt bedreigd,” zo luidde kort samengevat de ministeriële boodschap voorafgaand aan de Dodenherdenking en Bevrijdingsdag. Wie politiek Den Haag een beetje volgt, hoort en leest vrijwel dagelijks dommere teksten. Haar uitspraken vielen echter weer eens volledig verkeerd bij veel, blijkbaar dyslectische, complotdenkers op Twitter. Zij meenden te lezen dat de minister bezig was de geesten rijp te maken voor een militaire deelname van ons land aan de Oekraïense strijd met Rusland. “Ze wil onze kinderen de oorlog in slepen”, was de teneur van de reacties op het interview, waarin zoiets echter in de verste verte niet werd gesuggereerd.

Veel Twitter-gebruikers hebben geen idee hoeveel mazzel ze hebben in een vrij land te leven waarin iedereen bijna alles mag zeggen en schrijven. Ook als het baarljike nonsens is. Een groot goed, belangrijk genoeg om de wapens voor op te pakken als die vrijheid wordt beperkt. ❧

Wie zich op sociale media begeeft, zal vaak verbijsterd zijn over teksten op platforms als Twitter. Op het oog volstrekt normale lieden ontpoppen zich er tot de grootste onbenulligen. Sinds corona lijkt het aantal verwarden alleen maar te groeien.

Kort voor 4 en 5 mei was het weer eens zover. Minister van Defensie Kajsa

Alle regels en bevoegdheden rondom medezeggenschap bij Defensie zijn vastgelegd in het Besluit Medezeggenschap Defensie (BMD). Maar wat staat er eigenlijk in het BMD over het einde van het lidmaatschap van een medezeggenschapscommissie (MC)?

Tekst: **Haico Wissink**

Zorg dat de MC haar **FORMELE** status behoudt!

Volgens artikel 14, lid 1 van het BMD treden de leden van een geformaliseerde medezeggenschap om de twee jaar af. In afwijking van het eerste lid, kan in het instellingsbesluit worden bepaald dat de leden van de MC om de vier jaar gelijktijdig aftreden, of dat om de twee jaar de helft van de leden aftreedt (artikel 14, lid 2). Een vacature die ontstaat tijdens de zittingsduur van de MC, wordt vervuld door de eerstvolgende niet-gekozen kandidaat van de lijst waarop het vertrekkende lid stond.

Een vacature die ontstaat als gevolg van een uitzending wordt tijdelijk, voor de duur van de uitzending, vervuld.

Als er geen kandidaten meer op de kandidatenlijst staan, worden voor alle opengevallen plaatsen (met uitzondering van de vacatures die ontstaan als gevolg van een uitzending) tussentijdse verkiezingen gehouden. Een uitzondering hierop is wanneer er binnen zes maanden sowieso al algemene medezeggenschapsverkiezingen moeten plaatsvinden. Dan worden er geen tussentijdse verkiezingen meer gehouden.

De op grond van het eerste en tweede lid aangetreden medezeggenschapsleden treden aan voor de duur van de resterende periode waarvoor de MC is ingesteld.

Als het aantal kandidaten kleiner is dan het minimum aantal zetels, omschreven in artikel 10, tweede lid BMD, moeten er nieuwe (tussentijdse) verkiezingen gehouden worden.

Doe je dit als medezeggenschap niet en laat je collega's zitting nemen in de medezeggenschap zónder formeel gekozen en door het HDE benoemd te zijn, dan kan dit nadelige gevolgen hebben.

Zo kan er bij een reorganisatie niet namens de achterban een advies op het Voorlopig Reorganisatieplan (VRP) gegeven worden. Dit zorgt voor onnodige vertraging binnen het te doorlopen proces. Het kan zelfs zo zijn dat de desbetreffende medezeggenschap niet betrokken kan worden bij de reorganisatie: het heeft immers geen formele status (meer), als niet-gekozen leden er deel van uitmaken.

De VBM wil dan ook met klem benadrukken, dat het formeel gevuld hebben van minimaal de ondergrens van het beschikbare aantal leden (zetels) binnen de medezeggenschap, van cruciaal belang is!

Wil je meer weten over dit onderwerp?

Mail dan naar: mzo@mijnvbm.nl

Test uw MC-kennis

De VBM ondersteunt medezeggenschapscommissies binnen Defensie. Ben jij op de hoogte van de mogelijkheden en rechten die een MC heeft? Test hieronder je kennis!

1 Een medezeggenschapscommissie (MC) mag een externe deskundige raadplegen. Maar wanneer mag dit?

- A. Als de MC wel een probleem ziet, maar in overleg met het Hoofd Diensteenheid (HDE) geen oplossing bedenken kan
- B. Als de MC wel een probleem ziet, maar zelf geen oplossing bedenken kan of wanneer een onderwerp erg complex of ingrijpend is
- C. Geen van bovenstaande antwoorden is juist

2 Als de MC besluit om een externe deskundige te raadplegen, wat is dan de rol van het HDE?

- A. Het HDE heeft een sturende rol bij het raadplegen van externe deskundigheid
- B. Het HDE heeft een beslissende rol bij het raadplegen van externe deskundigheid
- C. Het HDE heeft geen enkele rol bij het raadplegen van externe deskundigheid
- D. Het HDE heeft een informatieve rol bij het raadplegen van externe deskundigheid

3 Waar in het BMD zijn zaken als het raadplegen van externe expertise en de kosten hiervan formeel geregeld?

- A. Artikel 12, 18 en specifiek in artikel 23, 2e lid van het BMD
- B. Artikel 18 en specifiek in artikel 23, 2e lid van het BMD
- C. Hierover wordt niets benoemd in het BMD
- D. Artikel 18 en specifiek in de huishoudelijke statuten van de betreffende MC

4 Een verhuizing heeft altijd algemene personele consequenties. Hierin heeft de betrokken medezeggenschap (met uitzondering van een verhuizing met gehanteerde motieven van algemeen politieke aard of van specifiek militair-operationele aard) een rol. Wat is de rol van de vakbonden hierin dan?

- A. Een adviserende en controlerende rol
- B. Een controlerende en sturende rol
- C. Een begeleidende en sturende rol
- D. Een controlerende en begeleidende rol

5 Wat moet er volgens de VBM/BBTV voor het betrokken personeel bij een verhuizing aanvaardbaar zijn?

- A. Structuur en werkwijzen
- B. Structuur en werkroosters
- C. Werkwijzen en werkdruk
- D. Werkdruk en structuur

6 De medezeggenschap heeft een belangrijke rol bij reorganisatieplannen. Welke twee aspecten zijn hierin uiterst belangrijk?

- A. Serieus naar de plannen kijken en daarbij contact met de achterban houden, maar ook met deskundigheid de reorganisatie beoordelen
- B. Serieus naar de plannen laten kijken en daarbij contact met de achterban houden, maar ook met externe deskundigheid de reorganisatie laten beoordelen
- C. Serieus naar de plannen kijken en daarbij soms contact met de achterban houden, maar ook met deskundigheid de reorganisatie beoordelen
- D. Serieus naar de plannen kijken en daarbij contact met de sleutelfunctionarissen houden, maar ook met deskundigheid de reorganisatie beoordelen

7 Stelling 1: een MC kan werkgroepen instellen die zij voor de vervulling van haar taak redelijkerwijze nodig heeft.

Stelling 2: een MC legt haar voornemen om een werkgroep in te stellen schriftelijk voor aan het HDE met vermelding van de taak, de samenstelling, de bevoegdheden en de werkwijze van de in te stellen werkgroep.

- A. Stelling 1 is juist en stelling 2 is onjuist
- B. Stelling 1 is onjuist en stelling 2 is juist
- C. Beide stellingen zijn onjuist
- D. Beide stellingen zijn juist

8 De MC kiest uit haar leden een ... In voorkomend geval kan het HDE in overeenstemming met de MC een ambtelijk secretaris benoemen. Een dergelijke voordracht wordt in ieder geval ... in een overlegvergadering behandeld.

- A. specialist en voorzitter – soms
- B. secretaris en voorzitter – éénmaal
- C. secretaris en voorzitter – nooit
- D. voorzitter en penningmeester – éénmaal

Kijk op pagina 38 voor de antwoorden.

Tekst: **mr. Hanneke Nummerdor**

Als de verklaring van geen bezwaar, oftewel de VGB, van een militair wordt ingetrokken dan kan hij op grond van artikel 12g lid 2 van de Wet ambtenaren defensie (WAD) eervol worden ontslagen. Dat ontslag kan echter niet zomaar plaatsvinden. Gelet op artikel 45 van het Algemeen militair ambtenarenreglement (AMAR) moet een voorgenomen ontslag eerst aan een commissie worden voorgelegd. Deze commissie geeft een zwaarwegend advies over het voorgenomen ontslag. De commissie wordt voorgezeten door Job Cohen, die velen nog wel zullen kennen als voormalig burgemeester van Amsterdam. Het is echter minder bekend wat deze commissie precies doet.

Intrekking VGB

De rol van de 'Commissie Cohen'

De commissie, die voluit de 'Adviescommissie grondrechten en functie-uitoefening defensieambtenaren' heet, kijkt niet naar de vraag of het intrekken van de VGB terecht is. Dat neemt de commissie als een gegeven aan. Als een militair de intrekking van de VGB wil aanvechten, dan kan hij een aparte bezwaarprocedure doorlopen bij Defensie (in die fase moet Defensie advies inwinnen bij een andere commissie, namelijk de Bezwarencommissie Veiligheidsonderzoeken Defensie). Ook kan de militair vervolgens in beroep bij de rechtbank en in hoger beroep bij de Afdeling bestuursrechtspraak van de Raad van State. Het kan gebeuren dat de procedure over de intrekking van de VGB nog loopt en dat Defensie ondertussen het voornemen bekendmaakt om de militair te ontslaan. Op zich kan dat: Defensie hoeft de uitkomst van de VGB-procedure niet af te wachten. Mocht achteraf blijken dat de VGB ten onrechte is ingetrokken, dan moet Defensie het verleende ontslag terugdraaien. Het komt echter weleens voor dat de 'Commissie Cohen' wacht met haar advisering tot het moment dat de rechter heeft beoordeeld of de VGB terecht is ingetrokken. Dat is op zich gunstig voor de militair, want zolang de commissie geen advies heeft uitgebracht, kan hij ook niet worden ontslagen.

De 'Commissie Cohen' kijkt of het ontslagvoornemen door Defensie zorgvuldig genoeg is voorbereid. Zij *"dient in dat verband te beoordelen of aan de militair externe arbeidsbemiddeling door het Dienstencentrum Employability is aangeboden, in welke mate de militair van dit aanbod gebruikgemaakt heeft en in hoeverre hij gereed kan worden geacht de externe arbeidsmarkt te betreden."*

Een tijdje geleden stond de VBM een militair bij die (vooral) was begeleid door een interne loopbaanbegeleider. De commissie was het met ons eens dat dit bij de zoektocht naar een functie buiten Defensie geen passende begeleiding is. Die begeleiding had moeten worden uitgevoerd door het Dienstencentrum Employability. Maar ook de militair had niet alles goed gedaan volgens de commissie: toen hij was overgedragen aan het Dienstencentrum Employability had hij zich niet voldoende ingespannen om met hen in contact te komen/blijven. Overigens vond de commissie dat Defensie in het vervolg wel meer aandacht moet hebben voor de mentale impact die het intrekken van een VGB en het dreigende ontslag heeft, hetgeen mogelijk leidt tot minder adequaat handelen van betrokkene. Alles afwegende vond de commissie dat beide partijen er een gelijk aandeel in hadden

Alle militaire functies zijn vertrouwensfuncties.

dat de militair geen deugdelijke begeleiding naar de externe arbeidsmarkt had gekregen. Daarom adviseerde de commissie om het ontslag wel door te zetten, maar de ontslagdatum iets naar achteren te schuiven.

Wat nog wel interessant is om te weten, is dat de minister-president altijd betrokken is bij het ontslag van een militair wiens VGB wordt ingetrokken (zie artikel 45 lid 1 AMAR). Bij officieren vindt het ontslag op zijn voordracht plaats en bij niet-officieren moet hij hieraan medewerking verlenen. Dit laatste betekent in de praktijk dat hij zelf een paraaf moet zetten. Dat dit geen dode letter is, blijkt wel uit het feit dat we onlangs werden gebeld door een jurist van Defensie met de mededeling dat het ontslag van een militair iets langer op zich zou laten wachten omdat Mark Rutte nog geen paraaf had gezet.

‘Wat nog wel interessant is om te weten, is dat de minister-president altijd betrokken is bij het ontslag van een militair’

‘Het Nederlandse leger moet in de basis alles zelf kunnen’

Chris Stoffer over internationale samenwerking, veiligheid en de defensie-industrie

‘De defensiesamenwerking in NAVO- en Europees verband moet beter. Daarnaast moet Nederland weer eigen tanks en maritieme patrouillevliegtuigen aanschaffen.’ Dat stelt Tweede Kamerlid en defensiewoordvoerder Chris Stoffer (SGP) in zijn onlangs verschenen initiatiefnota ‘Het heft in eigen handen’. Waarom vindt hij dat belangrijk en hoe ziet hij dat voor zich? De redactie ontving Stoffer op het VBM-kantoor voor een interview.

In uw initiatiefnota stelt u dat het noodzakelijk is een debat te voeren over internationale defensiesamenwerking. Waarom?

“Er speelt momenteel van alles in de wereld. Zeker ook met het oog op Oekraïne is Defensie in een ander daglicht komen te staan. Deze oorlog heeft iedereen, ook in de politiek, wakker geschud en ons laten inzien dat er internationaal meer moet worden samengewerkt. Als we onszelf nu en in eventuele toekomstige conflicten goed willen beschermen, moeten we in NAVO- en Europees verband beter samen optrekken. Nederland moet een leger hebben dat in de basis alles kan, maar wel gericht op samenwerking. Ieder land is nu individueel flink in Defensie aan het investeren. Als iedereen z’n eigen gang blijft gaan, wordt het én duur én er ontstaan tekorten én we krijgen materieel dat niet op elkaar is afgestemd. Wil je afschrikwekkend zijn en het kwaad in de

wereld kunnen bestrijden, dan moet je samen een vuist maken.”

Sommige politieke partijen zijn voorstander van een Europees leger. Bent u daarvan voorstander?

“Nee. Wij zijn voorstander van een eigen Nederlands leger, dat op het land, op zee en in de lucht mee kan komen. Wij zijn groot voorstander van samenwerking in NAVO-verband. Natuurlijk zijn veel Europese landen lid van de NAVO, dus daarom moeten we ook op ons eigen continent de samenwerking opzoeken. Maar wat ons betreft is de NAVO de hoeksteen van onze veiligheid. De VS is momenteel de grootste NAVO-financier, en wij moeten als Europa echt meer gaan bijdragen om de lasten eerlijker te verdelen. Kort gezegd, zijn wij dus voor een sterke ‘Europese poot’ binnen de NAVO, maar als we mannen en vrouwen op missie sturen,

moeten we daarvoor als nationale regering voluit de verantwoordelijkheid dragen.”

Voor de duidelijkheid: deze initiatiefnota staat los van het wetsvoorstel dat het ‘defensiebudget van 2% bbp’ moet gaan vastleggen?

“Dat klopt. Die wet gaat sec over hoeveel we willen besteden aan het defensiebudget: dat is minimaal de NAVO-norm van 2% van het bruto binnenlands product (bbp). Dat wetsvoorstel heeft mijn partij ontworpen en wordt op dit moment ondersteund door CDA, VVD en Volt. Dat is nog niet voldoende om de wet door de Kamer heen te loodsen, dus we hopen dat binnenkort nog meer partijen aansluiten. Het budget dat we met deze wet willen vastleggen, kunnen we onder meer gebruiken om de initiatiefnota nader uit te werken. Maar los van de precieze samenwerkingsverbanden waarin we opereren, beoogt de

wet dat we structureel over een robuuste krijgsmacht kunnen beschikken.”

Welke reacties zijn er op de initiatiefnota gekomen?

“De nota moet nog in de kamer behandeld worden, maar verschillende partijen hebben al positief gereageerd. De nota is daarnaast een mooie aanleiding om met elkaar de discussie aan te gaan; hoe willen we Defensie verder inrichten, financieren en toekomstbestendig maken.”

U heeft ook geopperd dat we weer zelf een tankbataljon moeten inrichten. Waarom is dat in uw ogen belangrijk?

“We zien nu in Oekraïne dat er veel gevechten op de grond plaatsvinden. Sterker nog, we leveren zelf tanks af daar. Dat maakt duidelijk dat oorlogen nog maar voor een klein deel hightech- en cyberoorlogen zijn, dus we moeten ons net zo goed voorbereiden op grondverdediging. Over de exacte aantallen benodigde tanks doe ik geen uitspraken; dat laat ik aan de specialisten van Defensie over. Maar tanks moeten er mijns inziens komen, net als bijvoorbeeld maritieme patrouillevliegtuigen.”

Hoe kijkt u tegen de integratie van de Nederlandse tankeenheden in de Duitse Bundeswehr aan?

“Daar is op zich niets mis mee. Misschien is het ook wel verstandig dat we samen gaan inkopen. Daar wil ik niet dogmatisch in zijn – als het praktisch en logistiek nut heeft en de samenwerking en trainingen verlopen goed, dan kan dat wellicht de beste oplossing zijn. Maar ook hiervoor geldt: de precieze invulling laat ik graag aan de vakmensen van onze krijgsmacht over, zoals landmachtgeneraal Martin Wijnen.”

Chris Stoffer: ‘Andere landen zijn vaak protectionistisch waar het hun defensie-industrie betreft, laten wij dan ook geen gekke henkie zijn.’

U bent voorstander van het investeren in onze eigen defensie-industrie. Nu wordt er nog regelmatig in het buitenland ingekocht. Hoe zorgen we dat onze industrie niet ondersneeuwt?

“Laat ik vooropstellen dat we niet alles zelf kunnen in Nederland. We zijn relatief klein, dus alles in eigen keuken produceren is een illusie. Maar onze defensie-industrie is wel heel belangrijk. Daar gaat heel veel geld in om, en er zijn veel banen mee gemoeid. Neem bijvoorbeeld de onderzeeboot-industrie. Daarin kunnen we redelijk veel zelf – en ik heb er afgelopen jaar dan ook voor geknukt

om alles wat we hier kunnen doen, we dat ook in Nederland houden. Daarom wilde ik kiezen voor Damen-Saab (ook in die volgorde). Voor het bouwen van de drukhuid van een onderzeeboot hebben we buitenlandse hulp nodig, maar vrijwel al het andere kan en moet hier blijven, inclusief de hele keten aan mkb-bedrijven die erachter zit. Ook in de jaren erna pluk je daar nog de vruchten van, onder meer in de vorm van onderhoud. Andere landen zijn vaak protectionistisch waar het hun defensie-industrie betreft, laten wij dan ook geen gekke henkie zijn. Wel moet je de ander soms ook wat gunnen, anders zet je jezelf buiten de markt. Slim koopmanschap, kun je zeggen.”

'Nederland moet zelf weer een eigen tank-bataljon inrichten.'

'Onze defensie-industrie is heel belangrijk. Er gaat veel geld in om en er zijn veel banen mee gemoeid.'

Sinds de inval in Oekraïne be-geeft iedereen zich op de de-fensiemarkt, waardoor er een flinke krapte is ontstaan.

"Absoluut. En dat is ook een van de zaken die wij in de initiatiefnota willen adresse- ren. Als ieder land alleen voor zichzelf in- koopt, betalen we allemaal de hoofdprijs. Samen inkopen betekent grote orders kunnen plaatsen, waardoor je een goede onderhandelingspositie hebt. Ook voor bedrijven is dat interessant want grote orders brengen continuïteit en klantbin- ding met zich mee."

Brengt het samen inkopen de soevereiniteit en beslis- sings-recht van individuele landen niet in gevaar?

"Daar moet je zeker op beducht zijn na- tuurlijk en goede afspraken over maken. Maar de grote dreigingen op dit moment liggen verder van ons af – die spelen niet tussen België en Frankrijk of tussen ons en Duitsland. Dan moet je toch echt kijken

naar dreigingen vanuit Rusland en China, om er concreet twee te noemen. Laten we niet navelstaren maar juist als Europa gezamenlijk opereren, want we hebben elkaar als 'kleinere' landen echt nodig. Een klein deel soevereiniteit opgeven is dan overkomelijk: je krijgt er namelijk meer veiligheid in de vorm van goede sa- menwerking voor terug."

De SGP staat erom bekend het meeste (van alle partijen) in onze krijgsmacht te willen investeren. Waar komt deze 'voorliefde' voor Defensie vandaan?

"Wij zijn inderdaad dé defensiepartij. Kijk alleen al naar fractievoorzitter Kees van der Staaij, die zich tijdens de grote bezui- ningen afgelopen decennium hard bleef maken voor extra miljarden voor Defensie en veiligheid. Wij sturen al jaren aan op de 2%-norm, terwijl andere partijen ons uit- lachten. Dat beeld is nu volledig gedraaid en andere partijen hebben hun standpunt

hierover moeten bijstellen. Logisch ook, in mijn ogen: je kunt aan een organisatie als de krijgsmacht niet steeds een beetje geld erbij geven en de termijn erop er weer wat vanaf halen. De geldstroom moet con- stant zijn om het personeel en materieel op niveau te houden. Daarnaast zijn wij een christelijke partij. We moeten niet naïef zijn en denken dat iedereen het goede zoekt voor anderen. Waar dat toe leidt, zie je nu in Oost-Europa, maar dat zie je in alle uithoeken van de wereld, en op alle continenten terug. Daarom vinden wij een sterk defensieapparaat onontbeer- lijk. Die nauwe relatie van onze partij met Defensie gaat vele tientallen jaren terug, onder meer naar oud-Kamerlid Koos van den Berg (van 1986 tot 2003 in de Kamer). Van den Berg was zelf oud-beroepsmilitair en heeft zich altijd hard gemaakt voor een sterke krijgsmacht."

Wat is nu de status van de initiatiefnota?

"Het debat in de Tweede Kamer over de nota zal hoogstwaarschijnlijk nog voor de zomer gevoerd worden."

De initiatiefnota 'Het heft in eigen handen' van Chris Stoffer vindt u op pagina 41 e.v.

Ga direct naar pagina 41

Verbeter de Luchtvaartkaart voor een veiliger luchtruim!

Een veiliger luchtruim voor defensiehelikopters in Nederland. Dat is het doel van een nieuwe webapplicatie. Vanwege het non-stop bouwen in Nederland, wordt de hulp van het publiek gevraagd: maak melding van een nieuw object dat 15 meter of hoger is. Denk aan windmolens, UMTS-masten, lichtmasten en hijskranen. Via www.verbeterdeluchtvaartkaart.nl kan iedereen een obstakel melden dat nog niet op de kaart staat.

Als bekend is waar ze staan, kunnen vliegers hun route plannen, rekening houdend met de meest actuele informatie. Dit komt de vliegveiligheid in Nederland ten goede.

Ongevallen voorkomen

In het verleden is er twee keer een luchtmacht-helikopter tegen een draad gevlogen. In 2007 in de Bommelerwaard en in 2017 in Zoelmond. De Onderzoeksraad voor Veiligheid (OVV) concludeerde dat in beide gevallen het gebruikte kaartmateriaal niet up-to-date was. De lancering van 'verbeterdeluchtvaartkaart.nl' dient om dergelijke ongevallen te voorkomen.

Luitenant-kolonel Philip Schreers van de Onderzoeksraad voor de Veiligheid reageert enthousiast op het systeem. "De snelheid waarmee piloten nu actuelere informatie kunnen krijgen is een enorme aanwinst."

Niet alleen voor de helikopters van de Koninklijke Luchtmacht is die actuele informatie van belang. Dat geldt ook voor de Luchtvaartpolitie en de ANWB Medical Air Assistance en andere luchtvaardenden (zoals drones).

Betaaldata

Defensie betaalt de salarissen op vrijdag 23 juni. ABP en SVB storten de uitkeringen op donderdag 22 juni. Het geld staat

uiterlijk de volgende dag op uw rekening bijgeschreven. Bij een buitenlandse rekening kan dit langer duren.

REÜNIES

■ Op 13 oktober 2023 is de reünie voor **oud-schrijvers/logistieke dienst administratie der Koninklijke Marine**. De reünie is toegankelijk voor actief dienenden en post-actieven uit de doelgroep. Echtgenotes, partners en introducés zijn ook van harte welkom.

Locatie: het Evenementencentrum (ECA) van het Marine Etablissement Amsterdam (MEA). **Aanvang:** 10.30 uur. Aanmelden kan uitsluitend via het aanmeldingsformulier op de website: www.schrijverslda.nl/reunie (ook te bereiken via de qr-code).

Hier vindt u tevens nadere details.

Meer info is eventueel te verkrijgen via e-mail: info@schrijverslda.nl. De toegangsprijs bedraagt € 17,50 p.p. (inbegrepen: thee/koffie en gebak, riante borrelgarnituur/ Hollands buffet en een aangeklede rijsthap).

Dit bedrag dient gelijk bij inschrijving te worden voldaan volgens de aanwijzingen op de website. **Sluitingsdatum: 17 september 2023.**

■ De reünie voor de **Nautische Dienst** wordt gehouden op 26 oktober 2023 in de Witte Raaf op het haventerrein in Den Helder. Deze dag wordt georganiseerd voor alle officieren en onderofficieren voortkomend uit de dienstgroep ODND/Dekdienst. Inschrijving door het overmaken van € 15 op rek.nr. NL12INGB0003972051 t.b.v. reünie 2023 t.a.v. A.J. Schrama.

Na betaling ontvangt u te zijner tijd het programma, dat tevens dient als toegangsbewijs samen met het geldige legitimatiebewijs dat u heeft opgegeven. Voor vragen en opmerkingen: d.beurskens@quicknet.nl

GELEERDE LES BIJ SUCCESVOLLE EVACUATIES UIT KHARTOEM:

Satellietcommunicatie voor C-130's is noodzaak!

“Laten we beginnen te zeggen dat het een humanitair drama is dat zich daar heeft afgespeeld. Vanuit menselijk perspectief is het vreselijk dat je mensen moet achterlaten die het land zouden willen verlaten. Maar operationeel en militair gezien is de operatie een succes geweest.” Dat zegt luitenant-kolonel Theo Spijksma, detachementscommandant van de eenheid die onlangs meer dan 300 mensen weghaalde uit Soedan middels een luchtbrug vanuit Aqaba in Jordanië.

Tekst: **Peter Visser**

Foto's: **MCD/Jasper Verolme**

Overste Theo 'Mental' Spijksma: "Operationeel en militair gezien is de operatie een succes geweest."

Theo 'Mental' Spijksma vertelt: "Dat is te danken aan de professionaliteit van alle mensen die mee waren, zoals de operationele gezondheidszorg (OGZ), de mariniers, de BSB, Air Mobility Command en twee liaison-officieren van de Luchtmobiele Brigade. Ook de samenwerking met het team van Buitenlandse Zaken in Jordanië was voortreffelijk."

Op 15 april 2023 braken er gevechten uit tussen het Soedanese regeringsleger en een machtige militie. Op maandag 17 april kreeg Spijksma, hoofd vliegoperaties van het Air Mobility Command, de opdracht om te inventariseren of ze vliegtuigen beschikbaar hadden om in te zetten voor een eventuele evacuatie. Dat werden twee C-130 Hercules transportvliegtuigen. Spijksma: "Het detachement telde in totaal 220 man. Een van de eenheden die onder mijn bevel stonden, was een eenheid mariniers van 114 man. Zij hadden veel wapens, munitie en verbindingsmiddelen mee. Om in Aqaba te komen hebben we daarom ook gebruikgemaakt van een A330 MRTT. Die heeft het personeel gebracht en de twee Herculesen zijn ingezet

om de vracht te vervoeren. De twee C-130's zijn daarna ingezet ten behoeve van de evacuaties uit Khartoem."

Initieel was onduidelijk welk vliegveld in Soedan gekozen zou worden voor de luchtbrug. Spijksma: "De focus lag eerst op Khartoem International Airport, een vliegveld in het centrum van de stad. Dit vliegveld ligt op loopafstand van de

Nederlandse ambassade, maar we wisten ook dat daar zware gevechten plaatsvonden. Er stonden veel uitgebrande vliegtuigen en ook de landingsbaan was gedeeltelijk beschadigd, maar de info die wij hadden was dat er nog genoeg runway beschikbaar was om met een C-130 te landen en weer op te stijgen. Als we naar dat vliegveld toe zouden gaan, hadden we dus wel een robuuste eenheid nodig om een veilig cordon te creëren. Hiervoor waren de mariniers benodigd."

Uiteindelijk werd het niet Khartoem International Airport, maar Wadi Seidna, een militair vliegveld zo'n 30 kilometer noordelijker dat in handen was van het regeringsleger. "Vóór ons waren de Duitsers daar al ingevlogen en die hadden al een veilige sector gerealiseerd. Toen hebben we de mariniers telkens in teams van 8 mee laten vliegen voor de nabij-beveiliging van het vliegtuig. De BSB zorgde voor de beveiliging van de mensen van Buitenlandse Zaken, zodat die veilig hun werk konden doen."

De luchtbrug vanuit Aqaba werd op zondagavond 23 april in gang gezet. Buitenlandse Zaken had een lijst met

De luchtbrug vanuit Aqaba werd op zondagavond 23 april in gang gezet.

Een eenheid mariniers zorgde voor de nabij-beveiliging.

140 Nederlanders, van wie 120 het land wilden verlaten. Spijksma: “Uiteindelijk hebben we meer dan 150 Nederlanders het land uitgehaald en in totaal meer dan 300 mensen.

Op 26 april is een aantal mariniers achtergebleven op het vliegveld en zij zijn in staat geweest om nog eens 60 Nederlanders op Britse vliegtuigen te krijgen, bovenop de 150-160 Nederlanders die we al geëvacueerd hadden. Dat verdient echt een pluim. Van zaterdag 29 op zondag 30 april hebben we nog eens 40 Nederlanders opgehaald en hebben we het liaison-team van de mariniers weer meegenomen, plus nog eens 21 Amerikanen. Ook die laatste missie is een succes geweest, hoewel het ook risicovol was, want het begon een chaos te worden op het vliegveld. Er werd daar inmiddels ook geschoten. Een Turkse C-130 was een aantal dagen eerder met kogelgaten in vleugels en staart geland. Wij hebben onze laatste vlucht met opzet in het donker uitgevoerd om de risico's te beperken.”

In de zomer staat Itkol Spijksma op de

planning om commandant te worden van 336 Squadron. Dit squadron levert de vier C-130 transportvliegtuigen en hun bemanning. Hield dit toestel-op-leeftijd zich goed tijdens de missie?

Spijksma: “Normaal merken we wel dat ze gebreken gaan vertonen, maar deze twee weken hebben die kisten zich uit-

stekend gehouden. We hebben geen enkel probleem gehad. Het enige is: we hebben in totaal vier C-130's, twee verlengde en twee 'korte' kisten. De twee korte kisten waren mee op missie. Ze zijn niet alleen iets kleiner, maar ook wat beperkter omdat er geen satellietcommunicatie in zit. Dat heeft ons beperkt in het opereren. Boven Soedan was er geen contact met de vliegtuigen mogelijk, pas boven Egypte konden we contact leggen. Ze zaten dus voor ons na 'take off' ongeveer twee uur in een 'black hole'. Dat is wel een geleerde les. Die kisten moeten ook uitgerust worden met satellietcommunicatie.”

Over drie jaar komt er toch een opvolger voor de Hercules?

“Ja, maar om dan maar drie jaar niks meer te doen met de C-130 is geen goed idee. Je zult toch moeten investeren om te kunnen blijven meedoen in de veranderende wereld om ons heen. Dat hebben we ook gezien bij de F-16; daar is tot het laatste moment in geïnvesteerd om bij te blijven en dat zullen we ook met de C-130's moeten doen. Het zullen weliswaar geen heel grote, dure projecten zijn, maar satellietcommunicatie is wel een must.”

C-130 'Bob van der Stok' in Aqaba. Op de achtergrond een Duitse en een Britse Airbus A400M.

IVD waarschuwt: Defensie moet beheerst versnellen

Er bestaat bij Defensie een gat tussen de ‘papieren regels’ en de daadwerkelijke uitvoering. Daarnaast is risicomanagement nog onvoldoende ingebakken in de defensieorganisatie en worden de aanstaande, grote veranderingen in de organisatie te weinig systematisch benaderd. Dit zijn de belangrijkste hoofdlijnen die van invloed zijn op de veiligheid binnen de krijgsmacht, zo meldt de Inspectie Veiligheid Defensie (IVD) in haar onlangs verschenen rapport ‘Beheerst versnellen’.

De IVD ziet de druk toenemen op een veranderende organisatie die wil groeien, maar al geruime tijd ‘verontrustende symptomen’ vertoont. De Inspectie waarschuwt dan ook: blijf aandacht houden voor veiligheid in het denken en doen. ‘Doe het beheerst en zorgvuldig, juist omwille van de versnelling’, schrijft Inspecteur-Generaal Wim Bargerbos in het rapport.

Verschil papieren wereld en realiteit

De IVD ziet het gat tussen de ‘gedocumenteerde wereld’ en de dagelijkse praktijk als een veiligheidsrisico, vooral in het groeitraject waarvoor de organisatie de komende jaren staat. De inspectie vreest dat door de druk om te investeren en snel, zichtbaar resultaat willen laten zien aan politiek en samenleving, het volgen van wet- en regelgeving omtrent veiligheid zal ondersneeuwen. De onderzoeken van

het afgelopen jaar laten zien dat regels en procedures over veiligheid niet altijd worden gevolgd en dat veiligheid geen vanzelfsprekende factor is bij besluitvorming over veranderingen. Onderzoek toont dat Defensie leert van (lichte) voorvallen en de verantwoordelijkheden vervolgens op papier zet, maar, door onder meer personeelsgebrek, deze maar beperkt uitvoert.

Omgang met veranderingen

De krijgsmacht is in transitie. De verschuiving van de aandacht naar de eerste hoofdtaak van Defensie, de structurele verhoging van het budget en de mogelijke gevolgen daarvan voor de veiligheid zullen nu en de komende jaren van belang zijn. Het beoordelen van de gevolgen van deze veranderende context voor de veiligheid en bijtijds maatregelen nemen om risico’s te beperken, zijn een vorm van *management of change* die nadrukkelijk aandacht vraagt. De IVD ziet in haar

onderzoeken dat Defensie de benodigde aandacht nog niet altijd weet op te brengen. In een aantal gevallen leidde dit tot letsel, zoals bijvoorbeeld uit onderzoek naar het duikongeval bij Zr.Ms. Zierikzee (2019) naar voren kwam. De organisatie legde de wijzigingen in duikmaterieel en procedures niet altijd vast, met als risico dat medewerkers verkeerde materialen en procedures gebruikten.

Voltooid onderzoek

Naast deze constatering blijkt de IVD in haar rapportage over 2022 terug op voltooide en lopende onderzoeken en de uitwerking van gepubliceerde onderzoeksrapporten. Zo wordt het onderzoek naar de landmacht-militair die bij het parachutespringen om het leven kwam besproken, maar ook de rubberen verkenningboot van het type Zodiac die tijdens een KCT-oefening ontplofte alsook het onderzoek naar de militair die op Bonaire ’s nachts van negen meter hoogte uit een bouwwerk viel.

Het gehele IVD-rapport kunt u hier downloaden en lezen:

<https://www.ivd.nl/documenten/jaarverslagen/2023/05/jaarverslag2023/jaarverslag2023>

De stand van Defensie

Personeelstekort groeide ook in 2022

Ondanks een nieuwe cao en diverse maatregelen uit het programma 'Binden, behouden en inspireren' is de harde waarheid dat in 2022 de uitstroom van militairen is gestegen en de instroom is gedaald. De uitstroom van militair personeel (3.681) was in 2022 ook groter dan de instroom (3.404). Dat terwijl, om de groeiplannen van Defensie te realiseren, juist een éxtra instroom van militairen nodig is. Defensie heeft ruim 3.000 éxtra militairen per jaar nodig om de groeiplannen volledig te kunnen realiseren. In totaal gaat het om een benodigde instroom van 20.500 militairen tot en met 2026.

Nederland heeft te maken met een krappe arbeidsmarkt. Defensie zoekt bovendien voor een deel specifieke beroepsprofielen die in Nederland schaars zijn. Het vullen van vacatures bij logistiek, technisch, IT- en medisch personeel is een uitdaging. De totale vulling van de defensie-organisatie daalde van 86,7% naar 85,6%, zo blijkt uit de rapportage 'Stand van Defensie'. Naast de gebruikelijke personeelsrapportage over het voorgaande jaar is hierin ook opgenomen wat de stand van zaken is op het gebied van materieel, gereedheid en inzet. Deze rapportage verscheen op 17 mei 2023 voor het eerst.

Bij burgerpersoneel ligt de vulling nog altijd boven de 100%, al daalde deze wel van 105,2% naar 102,4%. Hoewel de vul-

lingsgraad van burgers hoger is dan 100%, zijn er wel tekorten binnen specifieke groepen, waaronder technici, ICT'ers en medisch geschoold personeel.

De instroom van burgermedewerkers is sinds 2015 fors gestegen en bereikte in 2020 een (voorlopig) hoogtepunt. Door het tekort aan militair personeel worden burgers soms, al dan niet tijdelijk, op militaire arbeidsplaatsen geplaatst. Opvallend is dat de stijging van de uitstroom van burgerpersoneel in 2022 voor een groot deel veroorzaakt werd door de groep die op eigen verzoek de organisatie heeft verlaten (748 VTE'n); een stijging van 40,6% ten opzichte van 2021. De krapte op de arbeidsmarkt is een verklaring voor deze stijging.

De vulling bij militair personeel daalde van 79,9% naar 79,2%. Het aantal vrouwen in

het personeelsbestand van Defensie steeg in 2022 van 16,0% naar 16,7%.

Vanaf 2024 verwacht Defensie een beperkt herstel van de vullingsgraad doordat de maatregelen uit het programma 'Behouden, binden en inspireren' effect moeten gaan sorteren. Dit zijn maatregelen zoals het Dienjaar Defensie, het werven van meer reservisten en nieuwe aanstellingsvormen.

Defensie wil het rendement van het selectie- en keuringstraject verhogen van 18% naar 35% in 2025. De huidige uitval van militairen tijdens initiële opleidingen is met 28% te hoog. De criteria die Defensie hanteert als het gaat om kennis, opleidingsniveau, fysieke en psychologische eisen bij aanstelling worden tegen het licht gehouden. Andere maatregelen zijn:

- meer differentiatie in keuringseisen mogelijk maken, in navolging van de pilot voor cyberreservisten;
- ruimte voor regionale werving, selectie en keuring. In 2024 gaan twee regionale hubs in Havelte en Oirschot van start die extra instroom in respectievelijk Noord- en Zuid-Nederland moeten genereren;
- inzetten van zogeheten studiedeals, ingezet door de Operationele Commando's (OPCO's) om in een eerder stadium jongeren te interesseren voor en te binden aan Defensie.

Reservisten

Zelfs bij reservisten was het saldo van in- en uitstroom in 2022 negatief (-22 VTE'n). Dat is voor het eerst sinds 2017. Defensie heeft de ambitie om te groeien van 6.540 reservisten (stand per 1 januari 2023) naar 10.000 reservisten in 2025. Om dit te realiseren moet ook de opleidingscapaciteit omhoog.

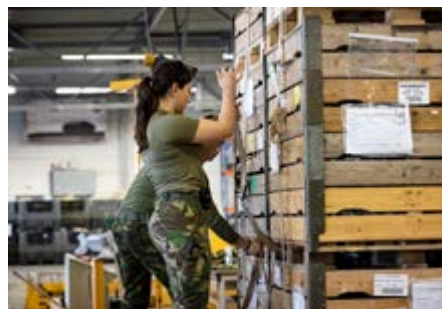

NAVO-NORM NOG VER WEG

Nederland gaf in 2022 1,38% van het bbp uit aan Defensie en bleef daarmee nog ver verwijderd van de NAVO-norm van 2%. Dit verschil moet in 2024 zijn ingelopen.

Oorzaken uitstroom

Waarom blijft de uitstroom zo hoog? Defensie doet structureel onderzoek naar redenen van vertrek. De meest genoemde redenen zijn 'de wijze waarop de organisatie wordt bestuurd', de combinatie 'werk/reistijd en thuis' en 'arbeidsvoorwaarden/salaris'. Voor militairen is ook het functietoewijzingssysteem een reden om te vertrekken.

Bij reservisten zijn de meest genoemde vertrekredenen de 'combinatie tussen werk/reistijd en thuis' (46%), 'de wijze waarop de organisatie wordt bestuurd' (30%) en 'inhoud van mijn functie' (23%).

WERKDruk HOOG

In de tweede helft van 2022 werd de werkdruk door 29% van de defensie-medewerkers als (veel) te hoog ervaren. Dit is het hoogst gemeten percentage sinds 2017. Dit houdt uiteraard verband met het personeelstekort.

Salarisverhoging noodzaak

De VBM wil aansluitend aan de huidige cao, die loopt tot eind dit jaar, een nieuwe cao afsluiten. In die nieuwe cao zal een forse salarisstijging afgesproken moeten worden om de uitstroom bij Defensie te verminderen en om de hoge inflatiecijfers te compenseren. Defensie geeft aan dit ook te willen. Daarnaast zal een aantal afspraken uit vorige akkoorden verder moeten worden uitgewerkt, waaronder de herziening van toelagen en een nieuw mobiliteitsplan.

Materiële gereedheid

Het gebrek aan personeel heeft ook een nadelige impact op de materiële gereedheid en de geoefendheid, en daarmee op de operationele gereedheid.

De materiële gereedheid bleef in 2022 onder de norm. Defensie hoopt wel de inzetvoorraden op en investeert daarmee in een grotere bijdrage aan de gezamenlijke afschrikking en gevechtskracht. Leveringen ter ondersteuning van Oekraïne kunnen consequenties hebben voor de snelheid waarmee de inzetvoorraad aangevuld kan worden.

Minder ongewenst gedrag

Uit het structurele medewerkerstevredenheidsonderzoek (MTO) blijkt dat minder defensie-medewerkers ongewenst gedrag ervaren, zowel persoonlijk als binnen het team. Deze afname in de afgelopen jaren is een positieve ontwikkeling, zeker omdat het aantal meldingen van vermoedelijke integriteitsschendingen toenam. Dit heeft waarschijnlijk te maken met een hogere bereidheid om te melden, en door de nieuwe registratiesystematiek, waardoor medewerkers sinds november 2021 eenvoudiger melding kunnen doen. ❧

Spelden voor langdurig lidmaatschap

1973 was het jaar waarin de 'Twin Towers' in New York geopend werden, destijds het hoogste gebouw ter wereld. Eddy Merckx won de Amstel Gold Race en Johan Crujff verhuisde van Ajax naar FC Barcelona. Minister-president Joop den Uyl voerde de 'autoloze zondag' in vanwege de oliecrisis. In datzelfde jaar schreven ook de onderstaande leden zich in bij hun vakbond! In 2023 zijn deze leden dus 50 jaar onafgebroken lid geweest. De VBM waardeert hun trouwe steun met de uitreiking dan wel toezending van de Speld voor langdurig lidmaatschap!

Enkele leden in onderstaande lijst zijn zelfs al langer dan 50 jaar lid, maar hadden hun speld nog niet ontvangen.

Kp11 KL b.d. M. van Bakel
AOODND b.d. J. Barnhoorn
AOOTD b.d. C. Bastiaanse
MARN1ALG b.d. M.J. Bekelaar
AOOLDV b.d. K.J.N. Boekel
Dhr. F.J. de Boer
AOOMARNALG b.d. L. Bossong
LTZE2OC b.d. A.A. Brouwer
LTZE2OC b.d. H.A. van Bruggen
AOONGID b.d. H. de Bruin
AOODVB b.d. B.G. Bruinsma
KPLLD b.d. J. Butter
SGTMARNALG b.d. W.G.J. Coppers
SMJRMARNALG b.d. C. Dalm
SGTMARNALG b.d. M. Dienaar
SGTTDW b.d. R.C.L. van Diest
Lkol KL b.d. J.G. van Dijk
AOOBDTIMM b.d. W. van Dijk
Sgt1 KL b.d. J. Doorn
LTZVK2OC b.d. D. van Dorp
LTZA1 b.d. H. Emmink
AOOLDV b.d. R. de Feij
SMJRTDE b.d. C.A.J. Feringa
LTZVK2OC b.d. R. Flohil
AOOBDGD b.d. M.L. van Gabain

SGTMARNALG b.d. D. Gevers
AOOTDW b.d. J.G.A. van Gompel
SMJRMARNALG b.d. J.G.M. Gondrie
SMJRLDGB b.d. P.M.G. Grefkens
LTZE2OC b.d. M.A. Groenevelt
AOOMARNALG b.d. M.M. Grootendorst
Dhr. C.J. Guijken
AOOTD b.d. P.C. Hagenars
LTZ2 b.d. R. ten Hartog
KAPTMARNS b.d. H.J.M. Heijne
SGTLDV b.d. H. Holtrust
SGTODND b.d. S. Hoogendoorn
SMJRMARNALG b.d. H. Hoogezand
AOOD b.d. J. Houben
Mw. J.B. Dokter-Hunnekink
AOODVB b.d. P.F.C.D. Husson
AOOMARNALG b.d. J. de Jong
SGTBDVB b.d. Y.H. Jorna-schijf
LTZ2OC b.d. A. Kaptein
LTZ2TDE b.d. B. Kesteloo
LTZ2OC b.d. H.F.W. Klok
SGTODOPS b.d. J.A.L. Kluit
SGTLDV b.d. C. de Kok
AOOMARNALG b.d. A. Koster
AOOBDGSK b.d. A.C.M.A. van der Kraats

AOOODOPS b.d. G. Krap
LTZA2OC b.d. J. van Kuijk
AOOLDV b.d. J. Kuiper
SMJRTDW b.d. G. Kuipers
Maj TD KL b.d. W. Kuijpers
LTZA2OC b.d. F.J. Laumen
SGTODVB b.d. W. van Lieshout
SMJRTD b.d. B. van Loenen
LTZE2OC b.d. B.J.M. van der Meer
LTZVK2OC b.d. L. van der Meer
SGTLDV b.d. J. Moes
SMJRLDV b.d. P. Mol
Kpl1 KLu b.d. E.G. Molenmaker
Sgt1 KL b.d. J.M.H. Mous
LTZ2OC b.d. M.T. Müller
LTZ2OC b.d. L.D. Oosterbaan
SMJRTDW b.d. J.M. Pattinasarany
SMJRMARNALG b.d. J.A.C. Peperkoorn
SMJRMARNALG b.d. H. Prins
SMJRMARNALG b.d. R.A.H.J. Pruijn
LTZT2 b.d. W. Pul
SMJRWDW b.d. J.P. de Regt
KPLTDW b.d. H.J. Rengeling
HOFM2 b.d. C. Roukema
Sgt AAT b.d. T.L.M. Schmitz
Sgt1 KL b.d. L. Schoumacher
AOOTDW b.d. W. Sillessen
SGTTDW b.d. L.W. Slik
SMJRODVB b.d. P.C. Smeets
AOOWDE b.d. T.H. Smid
LTZA1 b.d. F. Stilma
Kap KLu b.d. P. Strijker
Mw. H. Taalman-Kolk
SMJRTDE b.d. J.P. van Tilburg
AOOODND b.d. M.R. van Tilburg
AOOODOPS b.d. J.R. Timmer
LTZ2 b.d. M.W. Timmermans
SMJRMARNALG b.d. J.J. van Trijp
AOOLDA b.d. J.A. Tuinhof
AOOTDW b.d. C.D. Ulrich
SMJRMARNALG b.d. J.H. Vaes
SGTLDV b.d. H.J. van der Veen
SGTLDV b.d. R. Veltman
AOOLDA b.d. R.P.H.J. Verheijden
AOOTDE b.d. N.E. Verkammen
SGTODND b.d. P.A.M.R. Vermeulen

LTZVK2OC b.d. P.H. Verschoor
SMJRMARNALG b.d. P.A. de Visser
SGTLDV b.d. H.J. van den Vlekkert
SMJRODND b.d. H. de Vries
LTZE2OC b.d. B. Wieringa
AOOODOPS b.d. B. van der Wijk
KAPTMARNS b.d. F.A. Willems
SMJRLDGB b.d. P.R. van Winsen
AOOTDW b.d. L. de Wit
LTZ1 b.d. C.A. Zwanenburg
KAPTMARNS b.d. J.R. Zwart

De VBM bedankt allen, ook degenen die geen prijs stellen op vermelding, voor hun trouwe lidmaatschap!
Staat uw naam of rang verkeerd vermeld? Mogelijk zit de fout dan in onze ledenadministratie.
Dan graag een berichtje naar:
redactie@mijnvbm.nl of
ledenadministratie@mijnvbm.nl

Ook in de volgende Trivizier vermelden wij een aantal leden dat de speld ontvangen heeft. Die verschijnt op of rond 14 juli aanstaande.

Vakbonden akkoord met uitbreidingsplannen KMar

Tekst: **Ronald van Riel**

De vakbonden hebben tijdens een overleg met de Koninklijke Marechaussee op 12 april gesproken over een aantal reorganisatieplannen. De vakbonden kijken hierin naar de zogeheten ‘algemene personele aspecten’. Conclusie van het overleg is dat de vakbonden akkoord zijn met de plannen. In alle gevallen gaat het om een uitbreiding.

Te Bewaken Personen

Eén van de besproken plannen gaat over het Stelsel Bewaken en Beveiligen, waarvoor het Ministerie van J&V verantwoordelijk is. Helaas hebben steeds meer mensen persoonsbeveiliging nodig. Vanwege de enorme druk op dit hele stelsel, is er ruim 100 miljoen euro ter beschikking gesteld.

De KMar heeft met ingang van volgend jaar (2024) structureel 50 miljoen toegevoegde capaciteit op het gebied van persoonsbeveiliging fors te vergroten. De KMar richt dit jaar operationele capaciteiten hiervoor in onder C-LTC. Om dit te realiseren wordt de KMar tijdelijk ondersteund door andere onderdelen van Defensie.

Binnen de KMar is het reorganisatiebereik beperkt tot een operationele entiteit onder C-LTC en overhead onder PCKMar, C-OTCKMar en C-LTC. De reorganisatie

betreft een formatieve uitbreiding van 235 operationele functies bij het LTC en 36 overhead-functies, verdeeld over het LTC, Staf CKMar en het OTCKMar.

Ondermijning

Er is tijdens het overleg ook gesproken over het reorganisatieplan Ondermijning. De KMar draagt bij aan de aanpak van criminele ondermijning, onder meer op de toegewezen lucht- en zeehavens, vanuit Bewaken en Beveiligen, en in het Caribisch gebied.

Het directoraat generaal Ondermijning (DGO) van het ministerie van Justitie en Veiligheid heeft voor de aanpak van criminele Ondermijning een structurele financiering beschikbaar gesteld aan de KMar. Met de toegekende middelen zet de KMar in op het versterken van de brede informatiepositie (Intell en TCI), de specialistische bijdrage ten aanzien van bestrijding van identiteitsfraude (ECID) en het realiseren van een programmatische aanpak.

De reorganisatie betreft een uitbreiding van 44 operationele functies bij het LTC en 15 overhead-functies verspreid over het LTC, OTCKMar en Staf CKMar.

Frontex

Daarnaast moet de KMar uitbreiden ten behoeve van Frontex. De reorganisatie betreft een formatieve uitbreiding van 22 functies (indirect) operationeel en 3 overhead-functies.

Om Frontex en de bewaking van de Europese buitengrens te versterken wordt een permanent korps (*standing corps*) geformeerd. Het permanente korps zal bestaan uit vier categorieën.

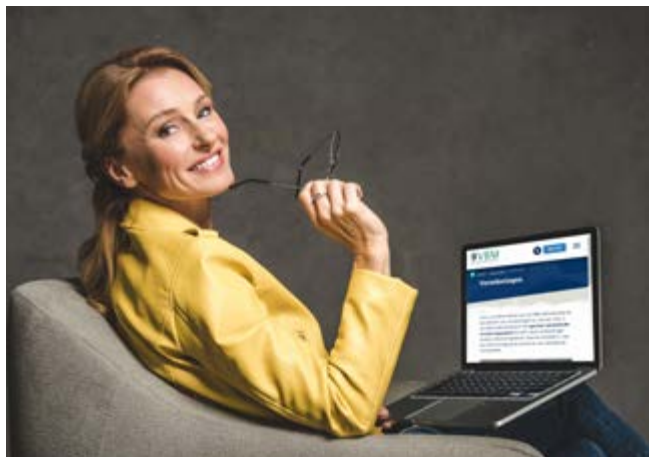
Categorie 1 voert als EU-personeel in dienst van Frontex operationele werkzaamheden uit. Categorie 2 zal door de lidstaten voor een langere periode (minimaal 24 maanden) bij Frontex gedetacheerd worden en categorie 3 zal bij de lidstaten werkzaam zijn en voor aaneengesloten perioden van minimaal 2 maanden en maximaal 4 maanden ingezet worden. Categorie 4 is de huidige Rapid Reaction Pool. Deze zal tot 2024 in stand gehouden worden.

De formatie die in deze reorganisatie wordt aangemaakt, zal ten behoeve zijn van categorie 2, aangevuld met overhead.

Bij het LTC wordt dit een entiteit Frontex direct onder C-LTC, bij de Staf CKMar een entiteit Frontex direct onder PC-KMar en bij het OTCKMar wordt dit een entiteit Frontex direct onder C-OTC.

Eurosur

Voor de oprichting van het nationaal coördinatiecentrum (NCC) Eurosur wil de KMar uitbreiden met 9 operationele functies en 4 overhead-functies in het LTC. Eurosur is het grensbewakingsstelsel van de Europese Unie. Er wordt een eenheid Eurosur opgericht, direct onder de C-LTC.

Ben ik als VBM-lid automatisch verzekerd?

Heb ik als VBM-lid automatisch een overlijdensrisicoverzekering of arbeidsongeschiktheidsverzekering? Deze vraag kregen wij onlangs van een actief dienend lid.

Het korte antwoord is: nee. Wél heeft de VBM voor al haar actief dienende leden een collectieve ongevallenverzekering afgesloten. Ook biedt Defensie een Militair Arbeidsongeschiktheidspensioen en kunt u als defensiemedewerker een (collectieve) arbeidsongeschiktheidsverzekering afsluiten.

De collectieve ongevallenverzekering voor VBM-leden geeft dekking in de hele wereld en ook tijdens missies, gedurende 24 uur per dag, 7 dagen per week, gedurende het hele jaar.

Deze verzekering is voor leden van de VBM gratis, u hoeft hiervoor zelf géén actie te ondernemen. Deze verzekering biedt een dekking van:

- € 5.000 bij overlijden als gevolg van een ongeval;
- € 10.000 in geval van algehele blijvende invaliditeit door een ongeval. Bij gedeeltelijke blijvende invaliditeit door een ongeval een evenredig percentage van € 10.000.

Het bijzondere van deze verzekering is dat niet alleen ongevallen tijdens missies zijn

verzekerd maar ook alle andere ongevallen die plaatsvinden tijdens de uitoefening van uw werkzaamheden als militair in en buiten Nederland, waaronder oefeningen en grensverleggende activiteiten, maar ook ongevallen die tijdens uw woon-werkverkeer plaatsvinden. De verzekering kent ook enkele uitsluitingen, gebeurtenissen die niet onder de dekking vallen. Zo zijn berg-, onderwater- en wintersportactiviteiten als zij niet als onderdeel van uw werkzaamheden als militair worden uitgevoerd, niet verzekerd.

Kapitaalsuitkering

Een ongeval kan grote financiële gevolgen hebben. Bovenstaande bedragen kunnen dan ontoereikend zijn. Door naast de collectieve ongevallenverzekering een extra persoonlijke ongevallenverzekering voor u en uw gezinsleden via AON af te sluiten, verzekert u zich van een kapitaalsuitkering bij overlijden of blijvende invaliditeit.

Meer informatie hierover vindt u op:

<https://www.vbm.info/diensten/ledenvoordeel/verzekeringen>

Militair Arbeidsongeschiktheidspensioen

Als u vanwege gebreken uit de militaire dienst wordt ontslagen en u arbeidsongeschikt bent, vult Defensie uw WIA-uitkering aan met Militair Arbeidsongeschiktheidspensioen. Hoeveel u precies krijgt, hangt af van de hoogte van uw WIA-uitkering.

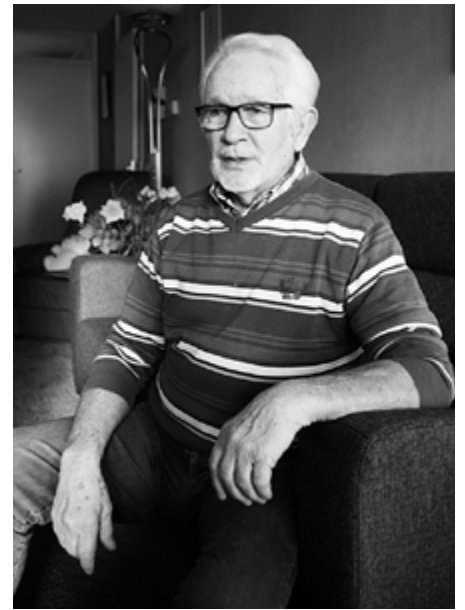
Het is ook mogelijk om een arbeidsongeschiktheidsverzekering af te sluiten. Defensie heeft hierover afspraken gemaakt met Loyalis, waardoor defensiepersoneel, zowel militair als burger, gemakkelijk en voordelig zo'n arbeidsongeschiktheidsverzekering (AOV) kan afsluiten. U bent zo verzekerd van een stabiel inkomen (minimaal 70%) tot aan de AOW-leeftijd.

Een collectieve overlijdensrisicoverzekering is er niet. Bij overlijden in actieve dienst keert Defensie wel een bedrag uit van 3 maal het bruto maandsalaris.

Geen stokjes maar bommen!

Kpl1 b.d. van de luchtmacht Cock van Blerck (90) is sinds 1971 lid van de VBM. Van Blerck, al jaren woonachtig in Breda, komt oorspronkelijk uit Rotterdam en maakte het verwoestende bombardement mee op 14 mei 1940. Nu Poetins troepen dood en verderf zaaien in Oekraïne, gaan zijn gedachten regelmatig terug naar de Tweede Wereldoorlog. Hieronder zijn persoonlijke verhaal.

‘Wij hebben huilend het lieve beestje geslacht, schoongemaakt en gebraden’

“Het was een zonnige dag in mei. Mijn twee oudere broers, 9 en 11 jaar, waren net in bad geweest (het bad, dat was bij ons een zinken teil). Ik had deze keer geluk: ik kreeg schoon water en het was ook nog lekker warm. Ik was 7 jaar en mijn jongste broer (4 jaar) en mijn jongste zus (2 jaar) moesten na mij nog gewassen worden. Het ging er ontspannen aan toe. Mijn vader stond in de tuin en gaf met een waterslang de bloemen water.

Wij woonden in een bovenhuis – eerste verdieping – maar onder ons was een pakhuis en het dak daarvan was onze tuin. Wie gewassen was, mocht in de serre voor het raam zitten om te zien wat vader deed, die af en toe de waterstraal op het raam richtte, wat wij erg amusant vonden.

Toen ik met mijn natte, gekamde haren voor het raam zat te glunderen, zag ik opeens een heleboel vliegtuigen. Erg opgewonden van deze gebeurtenis zag ik dat zij allemaal stokjes naar beneden gooiden. Maar mijn vader dacht daar anders over: hij vloog naar binnen en trok ons vanuit de serre de gang in. Net op tijd, want de deuren van de serre sloegen naar binnen

met veel glasgerinkel. De kussens werden van bed gehaald en ieder moest een kussen op zijn hoofd leggen vanwege het vallend puin.

De tijd die verstreek, leek wel uren. Toen waagden wij het om naar de overkant van de straat te vluchten, naar een autogarage waar buurtbewoners bezig waren om met houten palen het plafond te stutten, maar waarom (1 bom erop en alles plat) bleek later!

Als kind zag ik de gruwelijkste beelden: mensen die werden binnengebracht, bloedend, besmeurd, licht- maar ook zwaargewond.

Zo zaten wij daar, als bibberende hondjes, niet wetend wat er allemaal ging gebeuren. Het gebrom van vliegtuigen, het gillen van de bommen, even een korte pauze en daarna de explosie.

Onze opa en oma woonden ongeveer 10 straten verder. Mijn vader en oudste broer gingen daar polshoogte nemen. Op dat moment vielen er steeds meer bommen en laag overscherende vliegmachines schoten op alles wat bewoog. Mijn moeder, op van angst en zenuwen, zei tegen mijn broer

Jan: ‘Ga naar boven de broodtrommel halen.’ Toen hij met knikkende knieën terugkwam, gingen wij ook richting opa en oma. Maar dat ging gepaard met telkens ergens schuilen voor rondvliegende kogels en neervallend puin.

Toen wij aankwamen, waren mijn vader en oudste broer weer teruggegaan om ons op te halen, maar tot hun grote schrik zagen zij dat de hele wijk was platgegooid. Alles was vol rook, stof, ellende en puin. Grote God, liggen zij daaronder? Huilend kwamen zij weer bij opa en oma aan, en met vreugde en verdriet sloten wij elkaar in de armen.

Dat gebeurde allemaal op een dag!

Er volgden nog 5 verschrikkelijke jaren met bombardementen en beschietingen. Mannen en jongens vanaf 16 jaar werden

gedwongen om naar Duitsland te gaan. Dus dat betekende onderduiken!

Joodse gezinnen werden gevangengenomen en op transport naar kampen gestuurd waar de gruwelijkste daden gepleegd werden.

Het eten werd steeds minder en minder, alles ging naar de Duitse bezetters. Mensen verhongerden en gingen met bosjes dood. Om te overleven plukten wij brandnetels en kookten die net als spinazie.

Aardappelen werden gevorderd door de moffen, dus wij aten bloembollen, zoals tulpenbollen, die wij als aardappelen klaarmaakten.

Suikerbieten sneden we in stukken; die werden gekookt en de stroop werd gescheiden van de pulp. Van de pulp bakten we koekjes en daar smeerden wij vervolgens de stroop weer op.

Tijdens de winter was het erg koud, dus er moest gestookt worden. De kachel bestond uit een ronde pot, waarin wij houtsnippers lieten branden. Brandstof, zoals kolen, was er niet. Het hout sloopten wij van trapleuningen, deuren en antenne-palen die op de daken stonden. Spoorbielzen van de treinen en trams waren ook niet veilig! Mijn vader was bij het verzet (ondergrondse); hij was weken van huis en mijn moeder had de grootste zorg over een stel hongerige batraven (kwajongens), die op roof uitgingen om aan eten te komen om te overleven.

In de Rotterdamse havens werden aardappelen en groenten verscheept voor de Duitsers. Wij hadden stokken met aan het uiteinde een puntige spijker, daarmee probeerden wij, bang maar toch brutaal, iets aan te prikken terwijl gewapende Duitse soldaten rondliepen om mensen op afstand te houden.

Onderwijl verstreken maanden en jaren met veel ellende. Wij gingen niet meer naar

‘Grote God, liggen zij daaronder?’

school, hadden geen schoenen meer aan de voeten; dat waren nog slechts plankjes, de zogenaamde klompschoenen. Naar de kapper gingen wij niet meer. Dat kostte 2 boterhammen en die aten wij liever zelf op. Het was intussen winter geworden (1944). Mijn moeder liet ons zo lang mogelijk op bed liggen om de honger te vergeten. Heel erg voor een moeder om haar kinderen geen eten te kunnen geven. Op een dag had ik de poes van de overburen meegenomen naar onze zolder en met mijn oudste broer hebben wij huilend het lieve beestje geslacht, schoongemaakt en gebraden en tegen de anderen gezegd dat wij een konijn hadden gevangen. Maar wat hebben wij die avond lekker gesmuld!

De magen bleven echter rammelen. Mijn oudste broer Sjef (toen 16 jaar), Jan (14 jaar) en ik, Cocky (11 jaar), gingen met een bakfiets richting de Wieringermeer bij Den Helder om daar te gaan bedelen voor aardappelen bij de boeren.

Intussen was er nog een zusje geboren,

dus was er voor moeder weer een zorg bij. Wij reden met die bakfiets in de kou, mijn oudste broer fietste en Jan en ik zaten onder een deken.

Maar o wee, onderweg doken jagers (gevechtsvliegtuigen) over ons heen. Gelukkig fietsten wij door poldergebied en met bakfiets en al reden wij de sloot in. Daar zochten we dekking voor rondvliegende kogels.

Zonder geraakt te zijn – alleen het stuur was eraf geschoten – gingen wij weer op pad.

Het was al avond geworden, het sneeuwde (1 dag voor kerst), en mijn broer speelde op zijn harmonica ‘Stille nacht, heilige nacht’ en wij zongen onder de deken mee. Op datzelfde moment reed achter ons een pastoor die terugkwam van een stervende die hij het heilig vormsel had gegeven. Toen hij ons hoorde zingen, raakte hij ontroerd en nam ons mee naar zijn kerk, omdat het spertijd was.

Wij kregen te eten en drinken en mochten

'Ze kregen geen normale begrafenis maar werden gewoon opgehaald met handkarren.'

ons lekker warmen. Wij sliepen die nacht in de kerk in een grote kerststal in het stro (kerstnacht) naast kindje Jezus en de schapen.

De volgende morgen vertrokken wij weer en toen wij in Hippolytushoef waren aangekomen, hebben wij met bedelen bij verschillende boeren in totaal 1 mud aardappelen en 10 kilo uien bij elkaar verzameld. Toen het avond werd, heeft de plaatselijke pastoor vanaf de preekstoel gevraagd wie voor even een jongen kon laten logeren om wat op krachten te komen. Ik mocht een weekje bij een boer komen en broer Jan bij een gezin waar hij voor onbepaalde tijd kon blijven.

Mijn oudste broer kwam mij na een week weer ophalen met de bakfiets en vertelde mij dat de toestand heel ernstig was. Er stierven veel mensen door honger, ze kregen geen normale begrafenis maar werden gewoon opgehaald met handkar-

Bombardement op Rotterdam.

ren en in massagraven gelegd. Zij stierven meestal door hongeroedeem.

Toen wij thuiskwamen, hebben wij van het meegebrachte eten kunnen smullen. Maar het werd nog erger en erger. Mijn moeder werd ziek, ook door ondervoeding. De bevrijding kwam dichterbij; Zuid-Nederland was al bevrijd, maar het noodlot sloeg toe. Eén week voor de bevrijding stierf mijn moeder. Zij was 37 jaar.

Zij heeft een waardige begrafenis gehad, geregeld door het verzet, maar ons gezin viel uit elkaar. Een tante uit Geertruidenberg (zus van mijn vader, later mijn pleegmoeder) kwam mij halen en ik werd als 12-jarige opgenomen in het gezin Zijlmans. Mijn oudste broer is bij de ouders van zijn vriendinnetje gaan wonen met wie hij later getrouwd is. Toen broer Jan uit Wieringen kwam, hoorde hij pas dat onze moeder dood was. Hij is heel jong bij de marine gegaan. De drie

jongsten (de jongste was 8 maanden) zijn naar een weeshuis en pleegouders gegaan en zijn na veel omzwervingen ook goed terechtgekomen.

Wat ook veel indruk op ons heeft gemaakt, waren de vliegtuigen van het Zweedse Rode Kruis die tijdens de laatste dagen van de hongerwinter pakketten met boter, witte broden en koeken naar beneden gooiden. Als wilde beesten vochten de mensen om elk stukje boter. Wat zij mispakten, gristen zij weer uit andermans handen.

Het is alweer lang geleden en je zou denken dat men er lering uit heeft getrokken. Ik hoop van ganser harte dat mijn kinderen en kleinkinderen dit nooit mee hoeven te maken, want dit mag NOOIT MEER GEBEUREN!"

Cock van Blerck

KORTMODELCADETTEN

Ik lees net het stuk over kortmodelcadetten op pagina 8 van de Trivizier van mei 2023. Ik ben van lichter 75-5, de tweede lichter van het toenmalige OCOSD. Een soort kortmodel officiersopleiding.

Ook toen was er al een protest dat de KMA-cursist in de specifieke wapen- of dienstvakopleiding begon als cornet/vaandrig, net als de OCOSD-er, maar bevorderd werd tot tlnt na afloop van de Specifieke Militaire Opleiding (SMO) en de OCOSD-er nog twee jaar als cornet/vaandrig door moest na de opleiding

Dat is toentertijd ook opgelost. Wij werden als OCOSD-er ook bevorderd tot tlnt. Het was ook een raar gezicht bij de parate eenheden: de KMA-er en de dienstplichtig vaandrig/cornet werden binnen een jaar bevorderd en de OCOSD-er zou nog twee jaar als eeuwige vaandrig/cornet door moeten!

Zelf zat ik in de overgangstijd, dus ben ik twee jaar cornet geweest en twee jaar tlnt. De lichteningen na mij liepen een jaar (de SMO-tijd) als vaandrig/cornet en werden daarna bij slagen voor OCOSD bevorderd tot tlnt.

Niets nieuws onder de zon dus. Raar dat dat na 47 jaar toch weer identiek opspeelt.

Majoor b.d. KMar Nico Mulder

JURIDISCH

Oplossing zaak kortmodelcadetten

"Defensie gaat dit voor de hele doelgroep, dus ook voor degenen die geen procedure zijn gestart, repareren"

Eerder kon u in de Trivizier lezen over de uitpraak die de Centrale Raad van Beroep op 27 januari 2022 deed over het beroep van een groep cadetten. Zij waren in beroep gegaan omdat ze na afronding van hun Korte Officiersopleiding (KOO) en vna het begin van hun Vaktechnische Opleiding (VTO) waren bevorderd tot vaandrig/cornet en niet tot tweede luitenant. Daartegen hadden ze beroep gemaakt, omdat cadetten die de Militaire Wetenschappelijke Opleiding (MWO) afronden, voor aanvang van hun VTO niet tot tweede luitenant werden bevorderd. De Raad oordeelde dat op het moment van afronding van de KOO en MWO dezelfde voorwaarden golden en ook dat de VTO voor zowel KOO- als MWO-cadetten hetzelfde was. Dit hield wettelijk het in stand met het gelijkheidsbeginsel die KOO-cadetten na afronding van de KOO niet ook meteen tot tweede luitenant werden bevorderd. Naar aanleiding van deze uitpraak hebben de juristen van de VBM de leden die het betreft geadviseerd en in beroep te gaan tegen het bevorderingsbesluit tot vaandrig/cornet, mits de beroepstermijn van zes weken nog niet was verstroken. Defensie heeft de kortmodelcadetten die op of omstreeks 27 januari 2022

de opleiding aan de KMA hadden afgerond, bevorderd vanaf het moment van aanvang van de VTO. Voor de gevallen waarin de beroepstermijn is verstroken, heeft de VBM geadviseerd om een verzoek in te dienen om met terugwerkende kracht te worden bevorderd en om in beroep te gaan tegen het daarop volgende afwijzingsbesluit.

Ontwikkelingen

Defensie en de vakbonden hebben gesproken over een oplossing. Uiteindelijk heeft de Hoofddirectie Personeel (HDP) laten weten hoe Defensie omgaat met de gevallen waarin niet binnen zes weken beroep is gemaakt tegen het bevorderingsbesluit tot vaandrig/cornet (de besluiten staan 'in rechte vast'). In zijn algemeenheid is de VBM tevreden over de oplossing. Deze komt op het volgende neer:

1. Militairen in werkelijke dienst die in de periode van 23 oktober 2018 (eerste beroepszaak) tot 27 januari 2022 (uitpraak CRvB) de KOO hebben gevolgd, krijgen een eenmalige vergoeding van € 1.200 bruto.
 2. Betrokken militairen die op 27 januari 2022 of thans de rang van vaandrig/cornet hebben/hadden, worden per 27 januari 2022 bevorderd tot TLNT.
 3. Betrokken militairen die op 27 januari 2022 of thans vaandrig of TLNT zijn/waars, worden tot eerste luitenant bevorderd met als ingangsdatum: twee jaar na aanvang VTO.
 4. Militairen die vanaf 1 januari 2014 de KOO hebben gevolgd en de VTO zijn begonnen in de rang van vaandrig/cornet met als aanvangstermijn vijf of lager krijgen per 1 januari 2023 een extra salaristrede en over 2022 een bedrag van € 1600 bruto.
- Defensie gaat dit voor de hele doelgroep, dus ook voor degenen die geen procedure zijn gestart, repareren. In de beroepszaken zal Defensie achter een besluit (niet)over gaan nemen. Dit zal ook duidelijk worden hoe Defensie vindt dat de brief van de HDP in individuele gevallen moet worden toegepast. (Paul) tegen een beslissing op beroep van beroep worden ingediend bij de rechtbank. De VBM kan u dan adviseren over de haalbaarheid van een beroepsprocedure.

19/11/23 ■ 1 november 2023

Pensioen, AOW en een fikse belastingaanslag?

Jan Mennen zit namens het Ambtenarencentrum, waaronder ook de VBM valt, in het Verantwoordingsorgaan van het ABP. Mennen werkt zelf voor de Douane, zit in de Ondernemingsraad, zit zoals gezegd in het Verantwoordingsorgaan, maar is ook ABP-pensioenambassadeur. In onderstaand artikel gaat hij in op de vraag hoe het komt dat de belastingaangifte voor mensen die onlangs met pensioen zijn gegaan, vaak een tegenvaller is

Veel gepensioneerden krijgen een verrassende verrassing als ze voor het eerst aangifte moeten doen na hun pensionering. Los van andere aftrekposten zoals hypotheek of bijtellingen zoals andere

inkomsten, was de ingehouden loonbelasting in het verleden ook zo ongeveer de eindheffing.

Zij vragen zich dan ook af hoe het kan dat er een flink bedrag moet worden bij-

betaald. De eerste gedachte is vaak: dat moet een foutje zijn, toch nog eens alles nakijken. Maar nee, het klopt echt. Soms moet wel 3.000 euro of meer worden bijbetaald op de aangifte.

Hoe kan dat nu?

Het eerste deel van de uitleg is dat u bij het bereiken van uw AOW-leeftijd in een ander tarief terechtkomt. Tot uw AOW-leeftijd betaalt u tot een belastbaar inkomen van 73.031 euro 36,93%. Uiteraard worden alle aftrekposten zoals arbeidskorting e.d. verrekend.

Vanaf uw AOW-leeftijd is die eerste schijf tot 73.031 euro in twee schijven verdeeld. Over de eerste 38.703 euro betaalt u 19,03% en vanaf 38.703 tot 73.031 het 'gewone' tarief van 36,93%.

Lager tarief en toch meer betalen?

Maar als het tarief lager wordt, waarom moet u dan méér belasting betalen, zult u wellicht denken. Zolang uw inkomen uit één bron komt, is er niets aan de hand. Zodra uw inkomen uit twee bronnen komt, wordt er te weinig ingehouden als u in zijn totaliteit boven die 38.703 euro uitkomt. En als u AOW en pensioen ontvangt, kan dat al snel het geval zijn.

Als gehuwde is uw AOW-bedrag 973,86 en 51,25 (vakantiegeld) euro per maand. Totaal 1025,11 euro per maand en op jaarbasis 12.301,32 euro bruto. Dit bedrag zit volledig onder het bedrag van 38.703

euro per jaar van de eerste (AOW) schijf. U hebt dan nog een bedrag van 26.401,28 euro over totdat u aan het maximum van de eerste schijf zit. Dit is een bedrag van ongeveer 2.200 euro per maand.

Als uw bruto pensioen als gehuwde dus boven die 2.200 euro per maand zit – u komt dan boven die 38.703 euro – dan wordt over het bedrag daarboven te weinig loonbelasting ingehouden. En hoe meer erboven, hoe meer u moet bijbetalen op uw aangifte.

Het pensioenfonds (niet alleen het ABP, maar alle pensioenfonds) houdt geen rekening met het feit dat de eerste 12.301 euro al door uw AOW is gebruikt. De pensioenfonds houden dus over een te groot bedrag 19,03% in terwijl dit eigenlijk 36,93% had moeten zijn over een gedeelte van dat bedrag.

Als u nog niet gepensioneerd bent en u kijkt in 'MijnABP' dan ziet u overigens wel de juiste bedragen. Uw pensioen en AOW bij elkaar is het juiste nettobedrag. Als u goed kijkt, kunt u zien dat er een lager AOW-bedrag staat vermeld dan u in werkelijkheid gaat ontvangen.

Het verschil tussen het bedrag dat u aan AOW ziet staan en wat u straks werkelijk ontvangt, is zo ongeveer het bedrag dat je fiscaal moet afdragen om bovenstaande reden.

Bovenstaande uitleg en bedragen hebben betrekking op een volledig AOW-jaar. In het jaar waarin u de AOW-leeftijd bereikt, is dit gedeeltelijk van toepassing, afhankelijk van de maand waarin u de AOW-leeftijd bereikt.

Kunt u hier iets aan doen?

Vooropgesteld: u betaalt de belasting die u moet betalen, niet meer en niet minder. Primair is het van belang dat u weet dat u een mogelijke naheffing kunt verwachten. En als je weet dat u dat kunt verwachten, kunt u hierop anticiperen.

Jan Mennen

Dit anticiperen kunt u doen door bijvoorbeeld uw loonheffingskorting niet te laten toepassen, niet op uw AOW en niet op uw pensioen. Dan resteert er mogelijk nog een bedrag maar dat is dan een stuk lager. U kunt ook elke maand een stuk reserveren door dit maandelijks (automatisch) apart te zetten.

Uiteraard kunt u ook niets doen en er gewoon rekening mee houden dat u een flink bedrag moet gaan betalen op uw belastingaanslag.

Voor een berekening van de bij te betalen bedragen zie bijlage 1 tot en met 4 op: <https://www.vbm.info/actueel-2/pensioen-aow-belastingaanslag>?

Noot: waar 'gehuwde' staat wordt ook iemand bedoeld die voldoet aan het begrip partner voor de AOW. Aan deze berekeningen kunnen geen rechten worden ontleend en zijn bedoeld om indicatief de verschillen duidelijk te maken en om mensen te helpen bij hun keuzes.

Gebreken in beveiliging ernstig, maar niet onverwacht

De Algemene Rekenkamer heeft 8 beveiligingstests gedaan op de categorie zwaarst beveiligde militaire objecten. Hieronder vallen vliegtuigen, schepen en voertuigen maar ook datacentra, radarinstallaties en wapensystemen. Bij 4 van de 8 tests bleek de beveiliging niet op orde en kon het team toegang krijgen. Als het testteam had gewild, had zij deze objecten kunnen beschadigen of ontvreemden.

Voorzitter Jean Debie van de VBM reageerde woensdag 17 mei op Radio 1 op het nieuws. Uiteraard is het zorgwekkend, maar voor de VBM komt het niet geheel onverwacht. Debie: "Dit heeft sterk te maken met de bezuinigingen van 1 miljard euro waar Defensie door is getroffen, waardoor 12.000 arbeidsplaatsen moesten verdwijnen. Dat heeft grote consequenties gehad, ook voor de beveiligingscomponent.

30 tot 70 jaar oud

De Rekenkamer zag organisatorische, bouwkundige en elektronische tekortkomingen. Jean Debie: "Er zijn 9.000 gebouwen bij Defensie op 390 locaties. De meeste gebouwen zijn tussen de 30 en 70 jaar oud. Dus we weten dat er veel hapert. Als een raam niet meer dicht kan, of als het hout van de deur zo rot is dat je de deur zo kunt opentrekken, kun je gemakkelijk naar binnen gaan. Dat is allemaal niet nieuw, maar het betekent wel dat er een forse investering gedaan moet worden. Volgens het Strategisch Vastgoedplan gaat er ook heel veel geld in defensievastgoed geïnvesteerd worden. Het testteam van de Rekenkamer heeft ook geprobeerd de nieuwe gebouwen binnen te komen, maar dat is niet gelukt omdat die beter beveiligd zijn."

Spionage

Een ander probleem dat de Rekenkamer constateert, is dat er 45 verschillende elektronische detectiesystemen gebruikt worden, waarvan een deel verouderd is. "Het is heel belangrijk dat er een adequaat elektronisch beveiligingssysteem komt", zegt de voorzitter daarover. "Het systeem dat zou worden ingevoerd is weer uitgesteld tot 2025."

Het is vaker voorgekomen dat mensen over een hek klimmen of een hek doorknippen om binnen te komen. Debie: "Dat is niet goed, dat betekent dat je echt een behoorlijke investering moet doen om dat soort risico's terug te brengen. Zeker met het oog op spionage-activiteiten. Kortom, er moet nog heel wat gebeuren."

De uitzending is hier terug te luisteren (scroll naar 1:06:30): ▶▶▶

<https://www.nporadio1.nl/uitzendingen/nieuws-en-co/6c3e418c-54a4-4204-830b-105f9371a3d2/2023-05-17-nieuws-en-co>

Informatie

COLLECTIEVE ONGEVALLLEN-VERZEKERING

De VBM heeft voor alle actief dienende leden (militairen en burgers) een ongevalverzekering afgesloten. Deze ongevalverzekering geeft dekking in de hele wereld, ook tijdens missies, gedurende 24 uur per dag, 7 dagen per week en gedurende het hele jaar. De ongevalverzekering vervangt de woon-werkverkeerverzekering en het uitzendcertificaat. U hoeft dus géén uitzendcertificaat in te vullen als u op uitzending gaat.

ADRESWIJZIGING/LEDENADMINISTRATIE

070 315 51 11 of ledenadministratie@mijnvbm.nl

BELASTINGINFO EN -HULP

belastingservice@mijnvbm.nl

HELPDESK

Gabriëlle Driehuijs en Ton van Elst
070 315 51 11 of helpdesk@mijnvbm.nl
of vul het formulier in op onze website

NABESTAANDENZORG EN BUNDEL

Susie Rangai
nazorg@mijnvbm.nl

De Vakbond voor Burger en Militair defensiepersoneel VBM verleent nazorg bij overlijden. Wij kunnen u doeltreffend ondersteunen. U kunt ons helpen door al uw gegevens te ordenen. Vraag bij de VBM naar de handleiding voor nabestaanden. of kijk op www.vbm.info bij 'diensten'.

STICHTING MSF (SOCIAAL FONDS)

Johan Liekens.
Bereikbaar op telnr.: 0223 61 58 85
Dinsdag en vrijdag van 09.00-16.00 uur.

Tevens te bereiken via:
stichting.msf@gmail.com
www.stichtingmsf.nl

Postbus 93037 2509 AA Den Haag,
e-mail: redactie@mijnvbm.nl

Koninklijke Onderscheiding voor luitenant-kolonel Wouters

De Vakbond voor Burger en Militair defensiepersoneel laat met veel genoegen weten dat VBM-lid luitenant-kolonel der Grenadiers J.W. (Jurriaan) Wouters op woensdag 26 april 2023 een Koninklijke Onderscheiding heeft ontvangen. De overste is benoemd tot Ridder in de Orde van Oranje-Nassau met de zwaarden. Wij feliciteren hem van harte!

De ervaring leert dat er elk jaar VBM-leden zijn die vanuit andere ministeries dan het ministerie van Defensie, of vanuit een andere organisatie, voorgedragen zijn.

Heeft u eveneens een KO ontvangen en bent u lid? Laat dit dan weten via: redactie@mijnvbm.nl of bel met de VBM (070 3155111) en vraag naar de secretaris-penningmeester, mevrouw Jacqueline de Werker-Bekx.

OVERLEDEN

April 2023

- 5-04 G. Toonen (83 jaar)
AOODND b.d.
Seringenlaan 124
1783 EW Den Helder
- 18-04 J. van der Zande (82 jaar)
SGTBOTT b.d.
Azaleastraat 6
1783 HH Den Helder
- 24-04 H.K. Doef (74 jaar)
SGTLDV b.d.
Wethouder Kloostermanlaan 4
1761 GM Anna Paulowna
- 24-04 J.R. Horsting (84 jaar)
Lkol KL b.d.
Christofoor 222
5271 JN Sint Michielsgestel

Opdat wij niet vergeten

Op 4 mei herdachten wij de slachtoffers van oorlogen en vredesoperaties. Dennis Warnars, voorzitter van de Afdeling Den Helder van de VBM, legde een krans bij het monument 'Voor hen die vielen' in de marinestad.

Henk van de Beek legde een krans tijdens de herdenking op de Grebbeberg. Bij de plechtigheid op het Nationaal Ereveld Loenen werd een krans namens de VBM gelegd door Cor Schaaf.

Den Helder

Gezocht: raadsman/-vrouw/juridisch assistent

Wie als lid van de VBM of BBTV in de problemen komt, kan gebruikmaken van één van de juristen van de vakbond. Maar het kan ook zijn dat je geholpen wordt door een juridisch assistent/raadsman/-vrouw van onze bond.

De taak van de juridisch assistent/raadsman/-vrouw bestaat uit het ondersteunen van leden tijdens een (bestuursrechtelijke) hoorzitting, zoals die gehouden wordt bij een voorgenomen ontheffing uit de opleiding en bij allerlei andere zaken wanneer de commandant het voorstellen heeft om al dan niet tot een rechtspositionele maatregel te komen (schorsing, ontslag, waarschuwing, ambtsbericht, etc.). Kennis van de rechtspositie is dan ook een pré. Wordt er na de hoorzitting een negatief besluit genomen, dan wordt de behandeling door één van onze vaste juristen overgenomen.

Wij zijn op zoek naar leden die bereid zijn om deze taak als vrijwilliger (met vergoeding) op zich te nemen en die wonen in een van deze regio's:

- REGIO ROTTERDAM
- REGIO EINDHOVEN/OIRSCHOT
- REGIO WOENSDBRECHT
- REGIO APELDOORN
- REGIO HAVELTE/STEENWIJK/ASSEN

Bent u met UKW of FLO en bent u bij Defensie werkzaam geweest binnen de personeelsorganisatie of het bedrijfsmaatschappelijk werk, dan is deze mooie vrijwilligersbaan, met vergoeding, wellicht iets voor u.

Geïnteresseerd of meer informatie? Neem contact op met Jacqueline de Werker-Bekx. Zij is te bereiken op telefoonnummer 070 3 15 51 23 of 06 51 57 97 72 of per mail: j.dewerker@mijnvbm.nl

TRIVIZIER DIGITAAL ONTVANGEN?

Wilt u de Trivizier voortaan liever digitaal ontvangen in plaats van op papier? Dat kan. **Scan de QR-code en vul het formulier in op www.vbm.info/magazine/digitaal.**

Of geef uw e-mailadres en uw registratienummer of werknemersnummer via e-mail door aan: redactie@mijnvbm.nl en schrijf erbij dat u de Trivizier alleen nog digitaal wilt ontvangen. Hoe werkt het? Telkens als er een nieuwe Trivizier verschijnt, sturen we u een link waarmee u de Trivizier digitaal kunt lezen. Let er dan wel op, dat wanneer in de toekomst uw e-mailadres verandert, u die wijziging doorgeeft aan redactie@mijnvbm.nl!

Antwoorden quiz

Hieronder de antwoorden behorend bij de medezeggenschapsquiz op pagina 13:

1. B
2. C
3. B
4. D
5. A
6. A
7. D
8. B

ZWEEDSRAADSEL

Breng de gevraagde letters over naar de oplossingsbalk. Stuur deze oplossing vóór 30 juni 2023 naar:

**Redactie Trivizier (puzzel)
Postbus 93037
2509 AA Den Haag**

of

E-mail: puzzel@mijnvbm.nl

Vergeet niet uw adres te vermelden!

Onder de goede inzendingen worden 3 VVV-cadeaukaarten t.w.v. € 20,- verloot. (Alleen inzendingen op naam en adres van leden loten mee). Over de uitslag kan niet worden gecorrespondeerd. U verleent de VBM toestemming om uw naam en woonplaats te publiceren wanneer u tot een van de winnaars behoort.

Oplossing Trivizier 5-2023:
Koning Willem-Alexander
10 jaar op de troon

De winnaars zijn (na loting):
G.F. Dalman, Geertruidenberg
T. Jansen, Leiden
H. Spies, Den Helder

afwikkelen om beurten		onmeetbaar getal breigaren		longkwaal niet liggend		banier		boomloot slijtage van sedimenten		dominee (afk.)
		5								
muzieknoot hoge boord			motorraces			genesheer terreur- organisatie				
			Spaanse vriend cijfercode						omweg maken	bokstern
larie		hoeveelheid verstandig						korte kous holte		8
					belangstelling eerbetoon					
standaard nederlands (afk.)	halfbloed deel v.h. lichaam					broos persbureau	4			ondersteunt de voetbal- arbitrage
	1		lidwoord	halsbedekking herberg (eng.)				openbaar vervoer kleur		
als doorsmeren								familieid uitroep		
					3	gokspel notie				7
lengtemaat	lichtbron		nota bene (afk.) aureool			lidwoord titel (afk.)				manier
		Romeins cijfer		Arabische vorst					majoor (afk.)	
Japans parel- duikster ante meridiem (afk.)				de oudste (afk.) water (Fr.)		2	bij afwezigheid (afk.)	voornaam- woord voorzetsel		
		afwatering				bijbelse naam v.d. echtgenoot van Ruth				
breistaal										6

OPLOSSING:

1	2	3	4	5	6	7	8
---	---	---	---	---	---	---	---

“De officieren wisten immers niet van het bestaan van de salarisnummernota van 19 maart 2003”

Extra salarisnummer met terugwerkende kracht

Een aantal KMar-officieren had afgelopen zomer een verzoek ingediend om een hoger salarisnummer toegekend te krijgen. Sommigen van hen kregen er een extra salarisnummer bij voor eerder opgedane kennis, omdat de KMar had verzuimd ze dit aan het begin van hun loopbaan toe te kennen. De KMar besloot echter om dat extra salarisnummer niet per ingangsdatum van hun aanstelling toe te kennen maar vanaf de datum waarop ze het verzoek hadden ingediend. Dat vonden wij niet terecht. De officieren wisten immers niet van het bestaan van de salarisnummernota van 19 maart 2003, op grond waarvan ze recht hadden op een hoger salarisnummer voor hun kennis. En ze hadden dit ook niet kunnen weten, onder meer omdat er in

hun aanstellingsbesluit niet was vermeld dat het hen toegekende salarisnummer op die nota was gebaseerd. Ondertussen deed de Centrale Raad van Beroep, de hoogste ambtenarenrechter, op 18 november 2022 een uitspraak in een vergelijkbare kwestie. De Centrale Raad van Beroep bepaalde daarin dat Defensie het salarisnummer van de betreffende militair met terugwerkende kracht moest verhogen (kenmerk: ECLI:NL:CRvB:2022:2468). In lijn met die uitspraak heeft Defensie de bezwaren die wij hadden ingediend, gegrond verklaard én het extra salarisnummer wegens kennis alsnog met terugwerkende kracht aan de officieren toegekend.

Nog geen lid?
Meld u aan op www.vbm.info

070 3155111

of via MDTN (sterretje dan nummer) *0654666156

 VBM - **BBTV**
vakbond voor burger en militair defensiepersoneel
VAKBOND VOOR JONGE
BEROEPSMILITAIREN

Vergaderjaar 2022–2023

36 310

Initiatiefnota van het lid Stoffer over Europese en internationale defensiesamenwerking: «Het heft in handen houden. Over de noodzaak van een fundamenteel debat over Europese en internationale defensiesamenwerking»

Nr. 2

INITIATIEFNOTA

1 Inleiding

1.1 Doel

Er is een fundamenteel debat nodig over de richting en invulling van de Europese en internationale defensiesamenwerking door Nederland. De oorlog in Oekraïne heeft in Nederland en andere Europese- en NAVO-landen bijgedragen aan verhoging van de defensiebudgetten. Bovendien is er een stroom aan nieuwe of verdiepende samenwerkingsinitiatieven op gang gekomen. Parlement en kabinet dienen de keuzes rond deelname hieraan kritisch en diepgaand te doordenken. Alleen zo kan voorkomen worden dat bevoegdheden onnodig overgedragen worden of dat kostbare capaciteiten en middelen op ondoordachte besteed worden. Het ontbreken van een debat hierover kan leiden tot incoherent reactief beleid met gemiste kansen, inefficiënties, of ongewenst verlies aan zeggenschap. Met deze nota biedt de initiatiefnemer een doordenking en duiding van het scala aan samenwerkingsvormen op basis van de kernprincipes van soevereiniteit, proportionaliteit, noodzaak en meerwaarde. Dit mondt uit in een aantal concrete aanbevelingen en beslispunten.

1.2 Opbouw

Ten eerste wordt de directe aanleiding tot deze initiatiefnota geschetst aan de hand van vijf cruciale ontwikkelingen (h. 2). Dan volgt een historische analyse van de defensiesamenwerking binnen Europa en de Nederlandse visie daarop (h. 3). Vervolgens presenteert de initiatiefnemer een model voor de inhoudelijke en politiek-ideologische duiding van de diverse samenwerkingsvormen en -verbanden aan de hand van de vier genoemde kernprincipes (h. 4). Dit model wordt nader toegelicht aan de hand van de drie assen van aansturingswijze, afhankelijkheid, en aard van de activiteit (h. 5). Vervolgens wordt het model toegepast op bestaande samenwerkingsverbanden (h. 6). Zo mondt de nota uit in concrete aanbevelingen (h. 7) en beslispunten (h. 8). De nota sluit af met een korte paragraaf over financiële consequenties (h. 9).

2 Aanleiding voor de initiatiefnota

Volgens de initiatiefnemer spelen, vanuit Nederlands perspectief, ten minste vijf factoren een belangrijke rol in de ontwikkelingen en beslissingen rondom internationale en Europese defensiesamenwerking. Deze factoren kunnen zowel een aanjagende, afremmende als versturende werking hebben. Samen vormen ze een directe aanleiding voor deze initiatiefnota.

2.1 De veranderende positie van de Verenigde Staten

De eerste structurele wijziging is de veranderende positie van de Verenigde Staten in de wereld. Waar de VS na het einde van de Koude Oorlog de enige overgebleven militaire supermacht in de wereld was, staat deze positie onder druk. Mede als gevolg van de belastende oorlogen in het Midden-Oosten en de economische crisis van 2008 lijkt de Verenigde Staten niet langer in staat of van wil om op vele plekken wereldwijd een massale militaire presentie te behouden.¹ Daarnaast slokt China steeds meer de aandacht op van de Amerikaanse politiek en militaire planners, wat leidt tot minder aandacht voor het Europese continent. Deze fundamentele verandering in de Amerikaanse buitenlandpolitiek werd door president Obama ingezet, maar is door zijn opvolgers Trump en Biden stevig doorgezet.

Los van deze geopolitieke realiteit leidt Amerikaanse frustratie over de gebrekkige Europese bijdragen aan de NAVO tot een minder welwillende houding vanuit de VS om Europa te hulp te schieten. Hoewel deze frustratie al sinds de Koude Oorlog aanwezig was, kwam zij onder het presidentschap van Trump tot uitbarsting met het openlijk in twijfel trekken van de NAVO.² Hoewel de kritiek van Biden minder expliciet is, is steun van een Amerikaanse president voor de NAVO niet langer een gegeven: Europa zal moeten leveren om op steun van de Amerikanen te kunnen blijven rekenen.

2.2 Meer budget voor Defensie

Na de Koude Oorlog kreeg Defensie de ene na de andere bezuiniging en reorganisatie over zich heen. Geld besparen werd iets wat in het merg van de organisatie kwam te zitten. Dit had ook gevolgen voor internationale defensiesamenwerking: dit werd vaak geboren uit schaarste. In veel gevallen was samenwerking noodzakelijk om een bestaande capaciteit te kunnen behouden of het verlies te beperken, slechts zelden ging het om toevoeging van nieuwe capaciteiten en middelen. Als gevolg hiervan heeft internationale samenwerking een negatieve klank onder militairen.³ Door de samenwerking tussen het kabinet-Rutte III en de «constructieve drie» (D66, CU en SGP) is er binnen de Nederlandse politiek sinds 2015 langzaam een ommekeer ontstaan, waarbij bezuinigingen werden ingewisseld voor investeringen.⁴ Deze trend van extra investeringen in Defensie is onder het huidige kabinet voortgezet. Dit alles biedt de defensieorganisatie de mogelijkheid om bewust en vanuit een positieve motivatie te kiezen samenwerking op terreinen waar dit noodzakelijk is en

¹ <https://www.wsj.com/articles/americas-declining-military-biden-defense-budget-white-house-china-russia-military-pentagon-11648588522>

² <https://nos.nl/artikel/2267543-trump-besprak-verlaten-navo-met-adviseurs>

³ Specialisation in defence: what does it mean? | Specialising in European defence (clingendael.org)

⁴ Zie K.J.L. Walenkamp, «Een strijd om de defensiebegroting,» *Militaire Spectator* Jaargang 186, no. 1, 2017. Hierin wordt verwezen naar de moties-Van der Staaij c.s., Kamerstukken 34 000 nr. 23 (2014) en 34 300 nr. 27 (2015), waarin onder meer verzocht werd om meer budget, en om budget en ambitieniveau van de krijgsmacht met elkaar in lijn te brengen.

meerwaarde biedt. Deze nieuwe realiteit kan tot gevolg hebben dat nieuwe samenwerkingsinitiatieven wenselijk worden, maar ook dat samenwerkingen uit het verleden niet langer nuttig zijn.

2.3 Oorlog in Oekraïne

De oorlog in Oekraïne heeft op politiek en militair gebied gezorgd voor een schokgolf in Europa. Op militair gebied laat de oorlog zien dat jarenlange verwaarlozing van capaciteiten voor grootschalige conventionele oorlogsvoering risicovol is, en dat Europese landen zoals Nederland op dit gebied significant tekortschieten.⁵ Op politiek gebied zorgde de Oekraïneoorlog voor een ommezwaai in de defensiebudgetten waarin traditionele «onderbetalers» zoals Duitsland en Nederland ineens bereid bleken snel en fors te investeren in defensie.⁶ De Russische agressie maakt ook dat aangrenzende landen zoals Finland, Zweden, Polen en de Baltische Staten sterk in hun defensie investeren. Dit alles verandert de militaire en wellicht ook politieke machtsbalans binnen de EU en NAVO, waarbij sommige Oost-Europese landen in militaire slagkracht groeien ten opzichte van traditionele grote EU- of NAVO-lidstaten als Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Frankrijk.⁷ Daarnaast betekent de aanvraag van het NAVO-lidmaatschap door Finland en Zweden een ommekeer voor de geopolitieke situatie in noord-Europa en voor NAVO-eenheden die opereren in dit gebied. Al met al wijzigen hiermee de verhoudingen tussen en capaciteitsbehoeften van Europese landen en hun krijgsmachten. Dit heeft gevolgen voor nut en noodzaak van bestaande en nieuwe samenwerkingsverbanden.

2.4 Veranderende verhoudingen binnen de EU

Een vierde factor is de houding van de Europese Unie (EU) tegenover defensiesamenwerking. Het traditionele evenwicht tussen de drie grote machten, Frankrijk, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, hield intensieve defensiesamenwerking lange tijd tegen. Frankrijk was voor verdere Europese integratie, maar het Verenigd Koninkrijk hield vast aan haar eigen militaire macht en sterke oriëntatie op de Verenigde Staten. Ook Duitsland was weliswaar voorstander van verdere Europese integratie, maar zette vanwege historische gevoeligheden weinig concrete stappen.

Met de Brexit in 2016 verdween de belangrijkste politieke blokkade tegen militaire integratie.⁸ In Duitsland veranderde, mede vanwege het presidentschap van Trump, de houding tegenover militaire EU-samenwerking.⁹ Samen met de actieve houding van de Europese Commissie onder leiding van Juncker, droeg dit bij aan een snelle uitrol van nieuwe EU-initiatieven op het gebied van defensie. Vanwege de oorlog in Oekraïne is dit onder de huidige Commissievoorzitter Von der Leyen in een stroomversnelling gekomen. Voorheen onbespreekbare zaken, zoals gezamenlijk inkopen van wapens voor bijvoorbeeld levering aan Oekraïne, worden genormaliseerd. Toch is de vorm en richting van defensiesamenwerking in de EU nog steeds onderdeel van flinke meningsverschillen tussen Frankrijk en Duitsland.¹⁰ Dit maakt een heldere, eigen visie voor Nederland extra belangrijk.

⁵ NATO Defence Planning Capability Review 2021/2022 The Netherlands Overview | Kamerstuk | rijksoverheid.nl

⁶ <https://nos.nl/collectie/13888/artikel/2419075-100-miljard-extra-voor-duits-leger-dit-is-een-keerpunt-in-de-geschiedenis>

⁷ <https://www.politico.eu/article/europe-military-superpower-poland-army/>

⁸ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/14702436.2020.1778472>

⁹ <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/07036337.2021.1877693>

¹⁰ www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/23745118.2020.1855710?scroll=top&needAccess=true&role=tab

2.5 Nieuwe stappen in Defensievisie 2035 en Defensienota 2022

De laatste factor die bezinning over internationale defensiesamenwerking noodzakelijk maakt, is de grote aandacht hiervoor in de Defensievisie 2035 en Defensienota 2022. De Defensievisie, gepubliceerd onder kabinet-Rutte III, trekt lange lijnen naar de toekomst middels tien zogenaamde «inrichtingsprincipes».¹¹ Twee daarvan dienen hier genoemd te worden, namelijk «Inzetten op een sterker, zelfredzamer Europa» (inrichtingsprincipe 8) en «Inzetten op verdere specialisatie binnen de NAVO en EU» (inrichtingsprincipe 9). De defensievisie 2035 werd in 2022 aan- en ingevuld met de Defensienota 2022.¹² Deze beleidsnota werkt met zes «actielijnen», waaronder «Versterken van specialismes» (actielijn 3) en «Meer Europese samenwerking» (actielijn 4). Zowel uit de Defensievisie als de Defensienota blijkt dus een voorkeur voor het langs Europese lijnen vormgeven van internationale samenwerking, onder meer door middel van specialisatie. De ruime aandacht voor internationale en Europese defensiesamenwerking in deze twee stukken is een trendbreuk met eerdere beleidsdocumenten, waar het veeleer ging over de verhouding van Nederland tot het NAVO-bondgenootschap.¹³ Ondanks de extra aandacht ontbreekt nog altijd een gestructureerde discussie over een coherent afwegings- en besluitvormingskader. Dat is onwenselijk. De keuze over de vorm en richting van defensiesamenwerking raakt aan de inrichting en inzet van de Nederlandse krijgsmacht en vergt alleen daarom al een gedegen en principiële politiek debat.

3 De Nederlandse positie inzake defensiesamenwerking

3.1 Geschiedenis van defensiesamenwerking in Europa

De aandacht voor defensiesamenwerking in Europa gaat terug tot het prille begin van het project van de Europese eenwording. In 1952 werd op initiatief van Frankrijk een verdrag getekend om een Europese Defensiegemeenschap op te richten. Deze gemeenschap zou het bevel overnemen over de legereenheden van de Benelux, Frankrijk, Italië en West-Duitsland, en daarmee de facto een Europees leger creëren.¹⁴ Het verdrag werd echter niet geratificeerd door het Franse parlement omdat deze het zag als een onacceptabel verlies aan soevereiniteit. Dit bestendigde de leidende rol voor de NAVO tijdens de Koude Oorlog en maakte dat de Europese integratie focuste op andere beleidsterreinen. Na het einde van de Koude Oorlog werden diverse initiatieven gestart om tot efficiëntere en effectievere militaire samenwerking te komen binnen Europa. In 1992 stelden de lidstaten van de West-Europese Unie (WEU) de «Petersbergtaken» op, waarin een scala aan militaire operaties genoemd werd die de Europese landen zouden moeten kunnen uitvoeren zonder hulp van de VS.¹⁵ Bij het Verdrag van Amsterdam in 1997 werden deze doelstellingen opgenomen in de Europese Verdragen.

Een ander belangrijk keerpunt voor de EU was de St. Malo ontmoeting in 1998, waarbij Frankrijk en het Verenigd Koninkrijk afspraken dat de EU zelfstandig militaire capaciteiten moest bezitten om een internationale rol te kunnen vervullen.¹⁶ Door deze koerswijziging van het Verenigd Koninkrijk als één van de grote drie landen binnen de EU kon er nu verder

¹¹ www.defensie.nl/downloads/publicaties/2020/10/15/defensievisie-2035

¹² www.defensie.nl/onderwerpen/defensienota-2022/downloads/beleidsnota-s/2022/06/01/defensienota-2022

¹³ www.tweedekamer.nl/kamerstukken/detail?id=2011Z07488&did=2011D18637

¹⁴ Brunet-Jailly, Hurrelmann, en Verdun, 2018, 177–178

¹⁵ McCormick, 2020, 434

¹⁶ McCormick, 2020, 435

aan de weg getimmerd worden. Dit resulteerde onder meer in de European Security and Defence Policy (ESDP) en European Security Strategy (ESS). Ook begon de EU vanaf 2003 militaire en civiele missies te sturen naar oorlogs- en conflictgebieden.

In 2009, bij het nieuwe Verdrag van Lissabon, werd de ESDP opgenomen in het Verdrag van de EU, en hernoemd tot Common Foreign and Security Policy (CSDP). Ook gaf het Verdrag de mogelijkheid om meer gestructureerde permanente samenwerking aan te gaan op het gebied van defensie. Na de Brexit in 2016 werd van deze mogelijkheid gebruik gemaakt, en werd de Permanent Structured Cooperation Operation (PESCO) opgericht. Binnen deze samenwerking werken landen op vrijwillige basis samen aan projecten die bijdragen aan meer samenhang tussen de deelnemende krijgsmachten. Denemarken en Malta hadden een opt-out op PESCO, maar Denemarken heeft in 2022 aangegeven deze opt-out te willen beëindigen en voortaan deel te nemen aan zowel de CSDP en PESCO.¹⁷ Daarnaast werd de Europese Commissie na Brexit actiever op dit terrein en kwam met het European Defence Fund (EDF) waarbij defensieprojecten van EU-lidstaten gesubsidieerd kunnen worden vanuit dit Europese fonds.¹⁸

Nog een recente, grote stap is de oprichting van het European Peace Facility (EPF) in 2021.¹⁹ Dit fonds wordt gebruikt om EU-operaties in het buitenland te financieren, zodat de EU deze operaties onafhankelijk van de bijdragen van individuele lidstaten kan uitvoeren. Sinds het uitbreken van de oorlog in Oekraïne wordt het geld uit dit fonds gebruikt om wapens en andere middelen te kopen voor Oekraïne. Er kan dus geconcludeerd worden dat de EU sinds 2016 grote stappen maakt inzake van defensiesamenwerking, zowel intergouvernementeel (PESCO) als supranationaal (EDF, EPF).

3.2 De Nederlandse positie

Nederland is van oudsher een maritieme handelsnatie. Daaruit volgt logischerwijs ook een sterke Trans-Atlantische oriëntatie. Tot halverwege de 20^e eeuw stelde het Ministerie van Buitenlandse Zaken dat Nederland niet kan bestaan zonder Europa, maar dat Nederland zowel qua karakter als qua geschiedenis geen «continentaal» Europees land genoemd kan worden zoals Duitsland en Frankrijk.²⁰ De combinatie van vrees voor Duits-Franse dominantie in Europa en het belang van maritieme handel maakte Nederland tot een van de oprichters en meest gedreven ondersteuners van de NAVO.²¹

Deze massieve pro-Atlantische houding zwakte iets af tijdens de jaren 70 als gevolg van de kritiek in Nederland op Vietnamoorlog. In combinatie met de toetreding van het Verenigd Koninkrijk tot de EEG in 1973 zorgde dit voor een iets welwillendere visie op Europese defensiesamenwerking. Supranationale samenwerking binnen de EEG werd in deze tijd vanuit Nederland ook gezien als een middel om de Frans-Duitse dominantie te beteugelen. Toen dit niet bleek te werken, keerde Nederland in de jaren 90

¹⁷ <https://www.fmn.dk/en/topics/international-cooperation/eu/>

¹⁸ https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/en/IP_17_1508

¹⁹ <https://www.consilium.europa.eu/nl/policies/european-peace-facility/#operation>

²⁰ Andeweg, Irwin en Louwerse, 2022, p. 225

²¹ Nederlandse bezwaren tegen Europese defensiesamenwerking waren zo standvastig dat Nederland zelfs gezien werd als «Amerikaanse vazalstaat» binnen de voorlopers van de EU. Zie Andeweg, Irwin en Louwerse, 2022, p. 227

terug naar haar voorzichtige houding inzake defensiesamenwerking.²² Het drama van Srebrenica veroorzaakte een sterke aversie binnen de krijgsmacht tegen samenwerkingsverbanden zonder harde garanties. Missies in Afghanistan of boven Kosovo werden dan ook onder de «oude vertrouwde» NAVO-vlag uitgevoerd.²³

In het afgelopen decennium lijkt de Nederlandse kijk op defensiesamenwerking opnieuw te zijn veranderd. Met de Brexit verloor Nederland het Verenigd Koninkrijk als bondgenoot in haar nadruk op de NAVO boven de EU. Tegelijk werden bilaterale en multilaterale samenwerkingsinitiatieven opgezet om militaire capaciteiten te kunnen behouden of regenereren. Belangrijke voorbeelden hiervan zijn het Duits-Nederlandse tankbataljon en de gedeelde tankvliegtuigen op Vliegbasis Eindhoven.²⁴ Het primaat van de NAVO boven de EU op het gebied van veiligheid en defensie lijkt vervangen te worden door een «bottom-up approach», waarbij bilaterale en multilaterale verbanden gebruikt worden om zowel de NAVO als de EU te versterken. Volgens de initiatiefnemer is er onvoldoende sprake van een structurele en gestructureerde discussie over de besluitvorming hierover, inclusief voors en tegens.

4 Fundamentele uitgangspunten

4.1 Vier kernprincipes

Voor de initiatiefnemer staan vier principes centraal bij het beoordelen van internationale en Europese samenwerking inzake defensie. Namelijk: a) soevereiniteit, gerelateerd aan subsidiariteit, b) proportionaliteit, c) noodzakelijkheid en d) meerwaarde. Deze vier principes hangen onderling nauw samen: grote gevolgen («inbreuken») inzake soevereiniteit en/of proportionaliteit kunnen alleen te rechtvaardigen zijn bij een gelijktijdig sterkere positieve beoordeling op noodzaak en meerwaarde.

Rond het eerste principe, namelijk van *soevereiniteit* in nauwe relatie tot *subsidiariteit*, wordt afgewogen of het uit handen geven van bevoegdheden geen onnodige afbreuk doet aan de zeggenschap van Nederland over haar krijgsmacht. Bescherming van eigen burgers en grondgebied is een kerntaak van de Nederlandse overheid, en de zeggenschap over deze kerntaak zal niet zomaar uit handen gegeven mogen worden. Ook al kunnen sommige taken zo complex en kostbaar zijn, dat het voor Nederland alleen niet mogelijk is om deze uit te voeren. In de afweging van soevereiniteit en subsidiariteit wordt dus bezien of het in de gegeven situatie billijk is om bevoegdheid uit handen te geven.

Bij het principe van *proportionaliteit* gaat het om de genomen maatregelen versus het bereikte effect. Maatregelen moeten zo beperkt mogelijk zijn ten opzichte van het te bereiken doel. Bij samenwerking die zeer vergaand en ingrijpend is, of in materieel, financieel of principieel opzicht een hoge prijs heeft, moet het voordeel ook navenant zijn om haar wenselijk te achten.

²² Onder meer het economische-monetaire beleid van de EEG en later de EU ging immers alsnog in de richting die Frankrijk en Duitsland wenselijk vonden. Zie Andeweg, Irwin en Louwerse, 2022, p. 234–237

²³ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_49602.htm
https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_69366.htm

²⁴ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/grondoptreden/nederlandse-brigade-in-duitse-divisie>
<https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/luchttransport-en-luchtruim/navo-vliegtuigenpool-tank--en-transportvliegtuigen>

Het derde principe is dat van *noodzaak*: is samenwerking noodzakelijk tegenover dreigingen? Dit raakt aan ontwikkelingen op het gebied van (militaire) technologie en geopolitiek. Het veranderen van deze factoren kan grote impact hebben op de behoeftes van de Nederlandse krijgsmacht en noodzaak om met specifieke landen samen te werken om deze behoeftes te vervullen.

Het vierde en laatste principe is om bij nieuwe samenwerkingsvormen scherp te kijken naar de *meerwaarde* ervan tegenover andere (bestaande) samenwerking. Nederland heeft als rijk land aanzienlijke financiële middelen in huis om zelfstandig voor haar verdediging te zorgen. Daarnaast is Nederland een van de oprichters van de NAVO. Nieuwe, ook Europese, samenwerkingsvormen zullen een duidelijke meerwaarde moeten bieden tegenover de bestaande Nederlandse deelnames.

4.2 De kernprincipes in samengebracht in een beoordelingsmodel

De initiatiefnemer presenteert een model waarbij huidige en toekomstige vormen van samenwerking kunnen worden ingedeeld en beoordeeld langs drie assen. Hoe sterker een samenwerkingsvorm of -verband op deze assen scoort, hoe ingrijpender de samenwerking is in termen van soevereiniteit en proportionaliteit, en dus hoe hoger de drempel dat de vorm van samenwerking wenselijk is op basis van de vier uitgangsprincipes.

De eerste as betreft de *politieke besluitvorming en aansturing*. Wat is invloed van Nederland, en wie draagt verantwoordelijkheid voor de samenwerking? Deze as weerspiegelt met name het principe van soevereiniteit in samenhang met subsidiariteit.

De tweede as gaat over de *mate van afhankelijkheid* die tussen de samenwerkende landen ontstaat. Hierbij wordt gekeken naar de mate waarin zelfstandig opereren los van de samenwerking nog mogelijk is. Uiteraard spelen ook hier de principes van soevereiniteit en proportionaliteit, afgezet tegen militaire noodzaak en praktische meerwaarde, een grote rol.

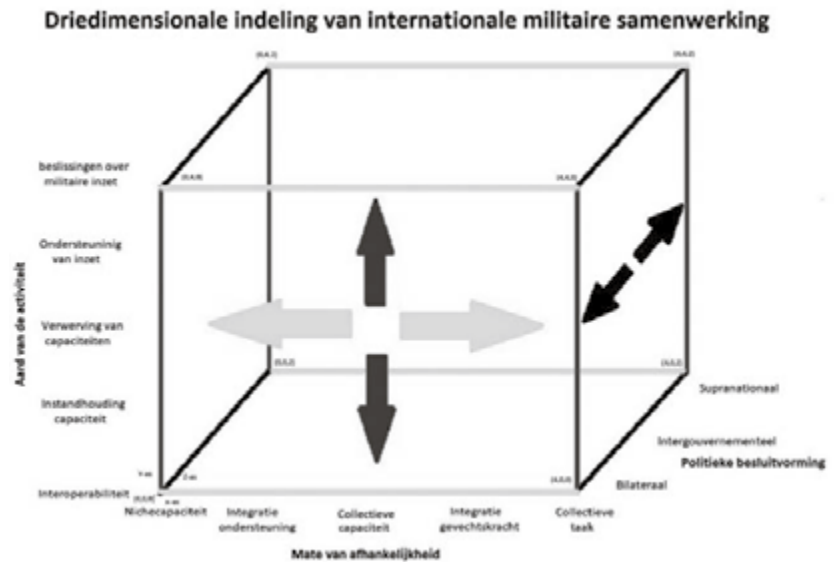
De laatste as die gehanteerd wordt is het soort militaire *activiteit*. Gaat het om politiek ambitieuze projecten die gepaard gaan met grote budgetten en mogelijk de inzet van mensenlevens of niet? Hierbij toetst de as aan noodzakelijkheid, maar ook aan de andere genoemde principes.

Tabel 1: Indeling van verschillende vormen van internationale militaire samenwerking.

Assen	Beperkt				Ingrijpend
Aansturing	Bilateraal intergouv.		Multilateraal intergouv.		Supranationaal
Afhankelijkheid	Niche-capaciteit	Gezamen-lijke capaciteit	Integratie gevechts-ondersteu-ning	Integratie gevechts-kracht	Collectieve taak
Activiteit	Training en interoperabiliteit	Instandhou-ding capaci-teit	Verwerving van middelen	Onder-steuning van inzet	Inzet van gevechts-eenheden

5 Beoordelingsmodel met drie assen

Model 1: Driedimensionale indeling van vormen van internationale militaire samenwerking. Langs de X-as de mate van (wederzijdse) afhankelijkheid die door de samenwerking gecreëerd wordt, op de Y-as de aard van de activiteit en op de Z-as de wijze waarop politieke besluitvorming plaatsvindt

Hieronder volgt een nadere toelichting op de drie assen van het beoordelingsmodel, oftewel toetsingskader, inzake Europese en internationale defensiesamenwerking, namelijk de politieke besluitvorming en aansturing, de mate van afhankelijkheid en de aard van de militaire activiteit.

5.1 De eerste as: politieke aansturing

Bij de aansturingswijze wordt gekeken in hoeverre de Nederlandse politiek invloed kan uitoefenen op de vorm, intensiviteit en duur van de samenwerking.

Bilateraal intergouvernementeel

Bilaterale intergouvernementele samenwerking is samenwerking tussen twee landen die op gelijkwaardige wijze samenwerken. Afstemming is relatief eenvoudig, en door te kiezen voor een gelijkgezinde partner hoeft weinig water bij de wijn gedaan te worden om tot een vruchtbare samenwerking te komen. Een voorbeeld hiervan is de Nederlands-Belgische marinesamenwerking.²⁵ Twee landen die zowel geografisch, economisch als politiek veel gemeen hebben kunnen het relatief makkelijk eens worden over de invulling van deze samenwerking. Ook is er bij de gecreëerde afhankelijkheid slechts sprake van één partner die in geval van nood overtuigt zou moeten worden. Op het gebied van soevereiniteit wordt dus weinig ingeleverd.

²⁵ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/maritiem-en-amfibisch/belgisch-en-nederlandse-marine-onder-1-bevel>

Multilateraal intergouvernementeel

De tweede vorm van aansturing is een multilaterale intergouvernementele samenwerking. Hierbij werken meerdere landen op gelijkwaardige wijze samen. Elk land heeft officieel een even zware stem. Deze samenwerking kan variëren van enkele landen tot een groot samenwerkingsverband zoals de NAVO.²⁶ Hoe groter het aantal deelnemers, hoe groter de compromissen zullen zijn die gesloten moeten worden. Elk land heeft echter de mogelijkheid om in een uiterste geval niet in te stemmen met de voorstellen. Op deze wijze is de soevereiniteit van het land toch gewaarborgd.

Supranationaal

De derde wijze om politieke besluitvorming over samenwerking vorm te geven is via supranationale besluitvorming. Bij deze vorm richten de deelnemende landen een overkoepelend orgaan op dat de besluitvorming over de samenwerking van de lidstaten over neemt. Het zijn dus niet meer de landen zelf die voorstellen uitwerken, uitonderhandelen en uitvoeren. Een voorbeeld hiervan is het European Defence Fund (EDF) dat vanuit de Europese Commissie aangestuurd wordt.²⁷ De eurocommissarissen die de Europese Commissie vormen zitten daar namens de hele EU, niet namens de lidstaten. Ook een eventueel Europees Leger dat vanuit de EU zou worden aangestuurd zou onder deze vorm van aansturing moeten vallen om effectief te zijn. Bij deze aansturing wordt verreweg de meeste soevereiniteit ingeleverd.

5.2 De tweede as: mate van afhankelijkheid

Bij samenwerking gaan deelnemende landen een verbintenis met elkaar aan. Afhankelijk van de aard van de samenwerking leidt dit tot wederzijdse versterking, maar ook afhankelijkheid. Verschillende vormen van samenwerking kunnen leiden tot meer of minder afhankelijkheid. Hoe afhankelijker een land is van de capaciteiten van een ander land en de wil om deze capaciteiten in te zetten, hoe meer soevereiniteit zij daarmee opgeeft. Of dit verlies van onafhankelijkheid opweegt tegen de verwonnen voordelen hangt af van de noodzaak en meerwaarde van de samenwerking.

Nichecapaciteiten

De meest onschuldige vorm van samenwerking is het ontwikkelen van nichecapaciteiten. Hierbij ontwikkelt een land een capaciteit waaraan binnen een bondgenootschap een tekort aan is, of waar het land in excelleert. De inzet van deze capaciteit ten behoeve van bondgenoten kan worden gebruikt als wisselgeld om eigen zwaktes of tekortkomingen te compenseren. Een voorbeeld hiervan is de inzet van Nederlandse onderzeeboten in NAVO-verband om inlichtingen te vergaren.²⁸ In ruil hiervoor leveren bondgenoten ook inlichtingen aan Nederland. Zolang het investeren in nichecapaciteiten niet als excuus wordt gebruikt om eigen basisvaardigheden op andere gebieden te laten verzwakken creëert het investeren in nichecapaciteiten geen afhankelijkheid. Er treedt daarmee ook geen soevereiniteitsverlies op. De meerwaarde van nichecapaciteiten kunnen echter enorm zijn. Het maakt Nederland tot een aantrekkelijke partner die wezenlijke toegevoegde waarde heeft voor bondgenoten. Wel is het belangrijk om aandacht voor de noodzakelijkheid van nichecapaci-

²⁶ <https://www.nato.int/nato-welcome/index.html>

²⁷ <https://www.rvo.nl/subsidies-financiering/edf>

²⁸ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/materieel/schepen/onderzeeboten>

teiten te hebben. Wanneer er geen enkele noodzaak is tot het verkrijgen van de nichecapaciteit los van de betreffende samenwerking, is het de vraag of het verstandig is om puur vanwege de wenselijkheid binnen de samenwerking over te gaan tot investering in deze capaciteit.

Integratie van ondersteuning

Wederzijdse afhankelijkheid wordt gecreëerd wanneer landen besluiten om verwerving, opleiding en het onderhoud van hun capaciteiten gezamenlijk vorm te geven met, of uit te besteden aan, bondgenoten. De schaal van deze samenwerking kan variëren. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking van de Belgische en Nederlandse marine. Hierbij neemt Nederland het onderhoud van de fregatten en opleiden van bijbehorende bemanningen van beide landen op zich, terwijl België hetzelfde doet bij de mijnenjagers.²⁹ Zonder deze ondersteuning zouden de vloten van beide landen na enige tijd stil komen te liggen door gebrek aan onderhoud en gecertificeerd personeel. Hierbij is er dus sprake van afhankelijkheid en enig verlies aan zeggenschap. Je bent immers afhankelijk van het andere land voor de beschikbaarheid van je maritieme eenheden. Wel is de capaciteit eigendom van de individuele partner en kan zij daarmee soeverein beslissen over inzet. Het verlies aan soevereiniteit is dan ook indirect en relatief beperkt. Als gevolg van de globalisering bestaan wapensystemen immers altijd uit onderdelen die vanuit verschillende landen ingekocht moeten worden, ongeacht of het systeem zelf wel of niet in Nederland geproduceerd wordt. Tijdens een langdurig conflict bestaat er daardoor altijd het risico op lagere beschikbaarheid van wapensystemen als gevolg van een tekort aan reserveonderdelen. Tegelijkertijd biedt deze vorm van samenwerking enorm veel meerwaarde vanuit kostenooqpunt, zowel financiële, materiële als personele schaarste wordt efficiënter besteed. Proportionaliteit en noodzakelijkheid zijn afhankelijk van specifieke context van de casus.

Gezamenlijke capaciteit

Bij een gezamenlijke capaciteit kiezen landen ervoor om financiële, ruimtelijke en economische krachten te bundelen om gezamenlijk een capaciteit te creëren of behouden. Een voorbeeld hiervan is de NATO Strategic Airlift Capability (SAC) waarin meerdere landen gezamenlijk een aantal C-17 transportvliegtuigen hebben aangeschaft.³⁰ Landen kunnen een gezamenlijke capaciteit «lenen» voor eigen ingezet of wordt de capaciteit met gezamenlijke goedkeuring ingezet. De gevolgen voor de soevereiniteit van een deelnemend land hangen af van de specifieke context. Wanneer de gezamenlijke capaciteit de vervanging betekent van een capaciteit die het land oorspronkelijk zelf bezat, is er sprake van (sovereiniteits-)verlies. Wanneer het gaat om een capaciteit waarvoor het land in eerste instantie niet de middelen had om deze op te zetten, is er sprake van (sovereiniteits-)winst. Eerst was het land immers volledig afhankelijk van bondgenoten die deze capaciteit leverden, nu kan zij gedeeltelijk zelf bepalen over de inzet. Ook voor proportionaliteit, noodzakelijkheid en meerwaarde zijn context van de specifieke casus bepalend voor het daadwerkelijke oordeel. Hoe duurder, effectiever en schaarser de capaciteit, hoe groter de kans dat samenwerking een juiste weg zou kunnen zijn.

²⁹ <https://marineschepen.nl/nieuws/Onderhoud-Nederlandse-mijnenjagers-voortaan-in-Britse-handen-070721.html>

³⁰ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/luchtransport-en-luchtruim/europese-samenwerking-c-17-transportvliegtuigen>

Integratie gevechtskracht

De mate van afhankelijkheid wordt veel verder vergroot wanneer de militaire capaciteit bestaat uit eigen resources die door verschillende landen zijn samengebracht. Dit betekent dat de capaciteit enkel functioneel is op het moment dat alle partnerlanden hun bijdrage leveren. Een voorbeeld hiervan is het Nederlands-Duitse tankbataljon waarbij Nederlandse militairen in Duitse tanks rondrijden.³¹ Mocht Duitsland haar tanks terugtrekken of Nederland haar personeel, bestaat het tankbataljon effectief niet meer. Van individuele soevereiniteit van de deelnemende landen is bij deze samenwerkingsvorm geen sprake, beslissing over inzet tijdens oorlogssituaties zal door alle deelnemende landen moeten worden goedgekeurd om te kunnen functioneren. De beoordeling op proportionaliteit, noodzakelijkheid en meerwaarde kan in zeldzame gevallen gunstig uitvallen, maar over het algemeen kan gesteld worden dat deze mate van samenwerking indien mogelijk vermeden moet worden. Indien toch wordt gekozen voor samenwerking, is het bij zowel integratie van gevechtskracht als bij een gezamenlijke capaciteit belangrijk om dit te doen met zo weinig mogelijk en zo gelijkgezind mogelijke partners. Alleen al om de kans op fundamentele meningsverschillen, ook over concrete inzetten, te minimaliseren.

Collectieve taak

De laatste en meest afhankelijke vorm van samenwerking is de «collectieve taak». Hiervan is sprake als een land met haar capaciteiten niet alleen een taakstelling heeft voor haar eigen belangen, maar deze ook gebruikt om voor bondgenoten noodzakelijke taken uit te voeren. Dit gebeurt bijvoorbeeld binnen de NAVO waar Amerikaanse kernwapens gebruikt worden om een nucleaire garantie af te geven voor andere non-nucleaire NAVO-lidstaten.³² Een ander voorbeeld binnen de NAVO is de luchtverdediging van de Baltische staten. Deze landen beschikken zelf niet over jachtvliegtuigen en worden bij toerbeurt door detachementen jachtvliegtuigen van verschillende lidstaten beschermd³³. In tegenstelling tot een bij een nichecapaciteit is er bij een collectieve taak sprake van volledige afhankelijkheid. Europese NAVO-staten kunnen niet bepalen wanneer de VS haar kernwapens inzet en de Baltische staten kunnen andere lidstaten niet dwingen om jachtvliegtuigen te sturen. Tegelijkertijd zijn de genoemde landen wel voluit afhankelijk van hun bondgenoten voor de nucleaire garantie, respectievelijk luchtverdediging. Er is bij deze samenwerkingsvorm dus geen sprake van soevereiniteit, tenzij gezamenlijke besluitvormingsprocedures bedongen zijn. Ook zal deze sterk-afhankelijke vorm van samenwerking slechts in zeer uitzonderlijke omstandigheden voldoen aan de kaders van proportionaliteit, noodzaak en meerwaarde. In de praktijk blijft deze samenwerkingsvorm dan ook beperkt tot zeer exclusieve, dure en politiek gevoelige onderwerpen zoals nucleaire wapens.

5.3 De derde as: aard van de activiteit

Naast de praktische gevolgen van samenwerking voor opbouw, inzet en aansturing van de krijgsmacht is het voor de afweging van proportionaliteit en meerwaarde ook relevant om te kijken naar de specifieke militaire activiteit. Eenvoudige en relatief ongevaarlijke activiteiten zullen immers al sneller proportioneel zijn en meerwaarde hebben dan grote projecten met veel risico's, investeringen en/of overdracht van bevoegdheden.

³¹ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/materieel/voertuigen/leopard-2a6-gevechtstank>

³² https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50068.htm

³³ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_132685.htm

Training en interoperabiliteit

De minst controversiële vorm van samenwerking is het verbeteren van de mogelijkheid om samen te oefenen en om interoperabel te werken. Hierbij gaat het vaak om kleine zaken die weinig politieke aandacht krijgen of zelfs op het niveau van uitvoeringsorganisaties blijven. Het vraagstuk van soevereiniteit en proportionaliteit speelt hier daarom slechts beperkt. Een voorbeeld is de aanschaf van gezamenlijke communicatieapparatuur door de Duitse en Nederlandse Landmacht.³⁴ Hierdoor kunnen voertuigen en eenheden van beide landen digitaal met elkaar communiceren in een beveiligde omgeving. Ook het gezamenlijk opleiden van wapeninstructeurs voor de F-16 en F-35 door verschillende Europese landen zorgt voor het «spreken van dezelfde taal».³⁵ Deze zaken ontsnappen vaak aan politieke aandacht, maar maken bij gezamenlijke inzet door landen het verschil. Onder het kabinet-Rutte III nam Nederland de leiding over het PESCO-project Militaire Mobiliteit, dat bij moet dragen aan vermindering van bureaucratie bij het vervoer van militair materieel door Europa.³⁶ Hiermee vond het kabinet een compromis tussen de wens om bij te dragen aan Europese defensiesamenwerking en tegelijkertijd rekening te houden met politieke gevoeligheden.

Instandhouding capaciteit

Een stapje ingrijpender is structurele samenwerking in de vorm van het samenbrengen van mensen en middelen, met gevolgen voor kosten, werkgelegenheid en zelfstandigheid van een krijgsmacht. Een voorbeeld hiervan is de samenwerking tussen de verschillende landen die opereren met dezelfde vliegtuigen of helikopters. Deze structurele samenwerking leidt er bijvoorbeeld toe dat Nederland extra werkgelegenheid krijgt omdat alle Europese F-35's en hun motoronderhoud op Woensdrecht krijgen.³⁷ Er kunnen echter politieke gevoeligheden ontstaan, zoals toen Nederland bommen leverde aan Deense F-16-operaties boven Libië, terwijl Nederlandse F-16's daar zelf niet mochten bombarderen.³⁸ Dergelijke structurele samenwerkingsvormen worden vaak politiek gelegitimeerd door bezuinigingen en personeelstekorten. Noodzakelijkheid is daarmee dubieus en vooral financieel gemotiveerd. De meerwaarde hangt af vanuit welk perspectief gekeken wordt. Er kan sprake zijn van een efficiëntere besteding van middelen van Defensie, maar in brede zin kan de meerwaarde ook afhangen van bijvoorbeeld de rol die de nationale defensie-industrie verkrijgt in het proces.

Verwerving van middelen

Bij verwerving van nieuwe middelen en capaciteiten voor de krijgsmacht kan er sprake zijn van grote politiek gevoeligheid. Deelname aan het JSF-programma en de vervanging van de onderzeeboten zijn hier bekende voorbeelden van. Samenwerking wordt aangevoerd als middel om de kosten te drukken, maar vaak spelen grote geopolitieke belangen ook mee. Het plaatsen van een grote order bij een bevriende staat kan immers veel impact hebben op de relatie met dat land. Daarnaast speelt de aan- of afwezigheid van een politieke voorkeur voor de nationale of Europese defensie-industrie een grote rol bij deze thematiek. Of een

³⁴ <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2020/10/02/radio%E2%80%99s-zijn-eerste-concrete-stap-duits-nederlandse-verbondenheid>

³⁵ https://magazines.defensie.nl/vliegendehollander/2021/09/07_weapon-instructor-course

³⁶ <https://www.pesco.europa.eu/project/military-mobility/>

³⁷ <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2021/10/01/woensdrecht-opent-hypermoderne-faciliteiten-voor-motorenonderhoud-f-35>

³⁸ <https://www.bndestem.nl/overig/denen-bestoken-libie-met-nederlandse-bommen-a67f95d6/?referrer=https%3A%2F%2Fwww.google.com%2F>

nieuw groot wapensysteem van Amerikaanse, Nederlandse of Europese makelij is zomaar voorwerp van een fel politiek debat.

De noodzaak en meerwaarde van samenwerking rondom de vervanging van middelen is vaak evident: Nederland kan niet alle materieel zelf ontwikkelen en bouwen. En door alsmaar stijgende kosten is het veel landen onbetaalbaar geworden om zelfstandig nieuwe wapensystemen aan te schaffen. Tegelijkertijd is de specifieke invulling cruciaal voor de uitkomst. Projecten zoals de NH90-helikopter of Eurofighter Typhoon laten zien dat overdadige nationale bemoeienis bij het ontwerp kan leiden tot een tegenovergestelde uitkomsten, waarbij wapensystemen duurder en minder capabel zijn dan gewenst. Een goede samenwerking kan daarom vragen om het inleveren van zeggenschap over ontwerp of productie. Het is per geval de vraag of dit wenselijk is.

Ondersteuning van inzet

Een zeer aangelegen punt bij de politieke betrokkenheid bij defensiebeleid is het besluit over de inzet van militairen. Zeker bij samenwerkingsverbanden is dit altijd een heikel punt waarover uitgebreide afspraken gemaakt moeten worden en waar politieke gevoeligheden kunnen ontstaan. Een manier om dit risico te minimaliseren is door samenwerkingsverbanden aan te gaan in ondersteunende functies, waardoor betrokkenheid bij gevechtshandelingen minder aannemelijk is. Een voorbeeld van een dergelijk samenwerking is de gecombineerde Belgisch-Nederlandse taakgroep tegen ISIS waarbij Nederland beveiligings- en ondersteuningspersoneel leverde en België de F-16's met bijbehorende vliegers.³⁹ Ook de samenwerkingen bij de NAVO AWACS eenheid en Europese tankvliegtuigen op Eindhoven betreffen gevechts-ondersteuning waardoor betrokkenheid van personeel bij gevechtshandelingen onwaarschijnlijk is.⁴⁰ Per individuele casus zal er een groot verschil bestaan in de duiding van proportionaliteit en noodzaak van dergelijke vormen van samenwerking. Het Belgisch-Nederlandse deelconcept bij de ondersteuning van de F-16-missie tegen ISIS was niet noodzakelijk geweest zonder ernstige tekortkomingen in beide landen als gevolg van personeelstekorten en bezuinigingen. Tegelijkertijd zijn capaciteiten zoals de NAVO-AWACS te groot voor Nederland om zelfstandig te bezitten.

Inzet van militairen in oorlogssituaties

Het overdragen van het gezag over inzet van militairen op missies waar gevochten wordt op leven en dood is de meest vergaande overdracht van soevereiniteit die een land bij defensiesamenwerking zou kunnen doen. Het CU-SGP verkiezingsprogramma voor de verkiezingen van het Europees parlement in 2019 stelt dan ook duidelijk dat de bevoegdheid over de inzet van militairen een nationale verantwoordelijkheid moet blijven.⁴¹ Bij voorstanders van Europese defensie-integratie ligt dat anders. In het D66-verkiezingsprogramma van 2021 staat bijvoorbeeld dat het Europees parlement zou moeten instemmen met inzet van militairen.⁴² Een dergelijke overdracht van bevoegdheid is de meest intensieve stap die een land kan maken op het gebied van defensiesamenwerking. Volgens de initiatiefnemer is dit laatste onwenselijk.

³⁹ <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2020/09/28/militairen-naar-jordanie>

⁴⁰ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/luchttransport-en-luchtruim/navo-vliegtuigenpool-tank-en-transportvliegtuigen>

⁴¹ <https://eurofractie.sgp.nl/actueel/publicaties/verkiezingsprogramma-2019>

⁴² <https://d66.nl/verkiezingsprogramma/>

Bij internationale besluitvorming over intensieve samenwerking tussen gevechtseenheden moet ervoor gewaakt worden dat deze eenheden vleugellam raken. Zo lieten de verschillen in mandaat tussen Nederlandse en Australische militairen in Uruzgan zien dat landen niet aarzelen om militaire inbreng terug te trekken wanneer een conflict niet in hun belang is. Het meest pijnlijke voorbeeld voor Nederland is wellicht Srebrenica, waarbij de Fransen, Amerikanen en Britten gezamenlijk besloten dat de Nederlandse eenheden ter plaatse geen luchtsteun mochten ontvangen.⁴³ Dergelijke risico's kleven altijd aan multinationale operaties. De uitdaging wordt echter veel structureler wanneer er sprake is van permanente gezamenlijke gevechtseenheden zoals het Duits-Nederlandse tankbataljon. Het zorgt voor een potentieel grote mate van verlies van soevereiniteit voor de Nederlandse bevelhebbers onder operationele omstandigheden, en is daardoor ook slechts zelden proportioneel. Meerwaarde en noodzakelijkheid zullen zeer groot moeten zijn om het verlies aan soevereiniteit aanvaardbaar te maken.

6 Het beoordelingsmodel toegepast

Hieronder volgt een weergave van het beoordelingsmodel met kleuren die aangeven hoe acceptabel dan wel onwenselijk de vormen van samenwerking in beginsel zijn.

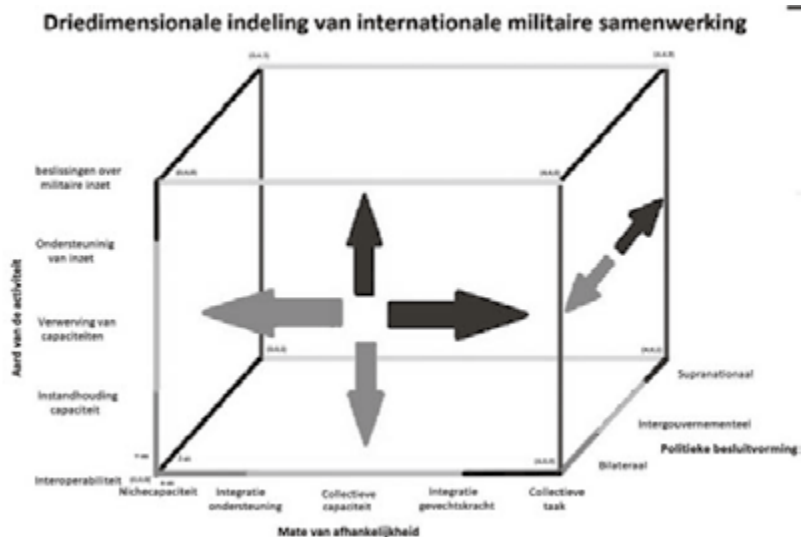
6.1 Beoordelingsmodel in kleur

Tabel 2. Generieke beoordeling van verschillende vormen van defensiesamenwerking in kleuren: van geen kleur (overwegend positieve beoordeling) naar donkergrijs (overwegend negatief).

<i>Assen</i>	Beperkt			Ingrijpend	
Aansturing	Bilateraal intergouv.		Multilateraal intergouv.		Supranationaal
Afhankelijkheid	Niche-capaciteit	Gezamenlijke capaciteit	Integratie gevechts-ondersteuning	Integratie gevechtskracht	Collectieve taak
Activiteit	Training en interoperabiliteit	Instandhouding capaciteit	Verwerving van middelen	Ondersteuning van inzet	Inzet van gevechts-eenheden

⁴³ <https://www.ewmagazine.nl/nederland/article/2015/06/dit-is-waarom-dutchbatters-geen-luchtsteun-kregen-bij-srebrenica-1784240W/>

Model 2: 3D-model voor het beoordelen van vormen van defensiesamenwerking. Hoe verdergaand de aard van de activiteit (x-as), hoe groter de afhankelijkheid (y-as), en hoe ingrijpender de gevolgen voor de aansturingswijze (z-as), hoe kritischer de beoordeling (rode kleur)

Het beoordelingsmodel wordt hierna toegepast op concrete samenwerkingsvormen.

6.2 Politieke besluitvorming en aansturing

De verdediging van het nationale grondgebied behoort tot de kerntaken van een soevereine staat. Het gebruik van geweld om Nederlandse belangen te verdedigen of de internationale rechtsorde te bevorderen is een zware verantwoordelijkheid voor de Nederlandse regering, die daarbij gecontroleerd wordt door het parlement. Inzet van militairen is dan ook iets waar in het politieke debat niet lichtvaardig mee gehandeld wordt. Niet voor niets krijgen militairen een gedetailleerd mandaat mee wanneer zij op missie gestuurd worden.

Tegelijkertijd is de praktijk complex. In de uitvoering ligt het bevel bij bevelhebbers van militaire eenheden ter plaatse. In de context van multinationale operaties komt het daarbij veelvuldig voor dat militairen onder bevel geplaatst worden van buitenlandse bevelhebbers en internationale organisaties. Op 1 maart 2022 besloot de Nederlandse regering om in verband met de oorlog in Oekraïne het bevel van de Nederlandse troepen in Litouwen over te dragen aan de NAVO-commandant in Europa.⁴⁴ Na dit besluit bepaalde niet langer de Nederlandse regering, maar de NAVO wanneer de Nederlandse militairen in Litouwen geweld mochten gebruiken.

In de praktijk zijn er dus voorbeelden waarbij Nederland de zeggenschap over Nederlandse militairen uit handen geeft. Een belangrijk gegeven hierbij is echter dat dit gaat om taken waarvan de Nederlandse regering vooraf besloten heeft ze voor een gegeven periode als gevolg van internationale afspraken uit te voeren. Na het voltooien van de opdracht, het verlopen van de termijn of een Nederlandse terugtrekking uit de internationale afspraak, keren de militairen weer terug onder het gezag van de Nederlandse regering. Bij permanente internationale samenwer-

⁴⁴ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/oostflank-navo-gebied/wat-doet-nederland>

kingsverbanden is het van fundamenteel belang, dat de Nederlandse regering altijd verantwoording kan nemen voor het handelen van haar eigen militairen. Bij bilaterale of intergouvernementele samenwerkingsverbanden is dit mogelijk via een veto. Bij supranationale samenwerking is de invloed en veel beperkter. Supranationale samenwerking op het gebied van defensie is daarom in beginsel onwenselijk. Een Europees Leger dat niet onder gezag staat van de Nederlandse regering en het Nederlandse parlement is dan ook een samenwerking die vanuit het belang van soevereiniteit nooit mag worden aangegaan.

6.3 Mate van afhankelijkheid

Waar permanente samenwerking wordt aangegaan leidt deze al snel tot wederzijdse afhankelijkheid. Binnen het model is onderscheid gemaakt tussen verschillende gradaties van afhankelijkheid. Hierin is het belangrijk om nuchter te redeneren. In een geglobaliseerde wereld waarin slechts de Verenigde Staten en China nog (beperkt) beschikken over een wapenindustrie die het volledige spectrum van een krijgsmacht afdekt, is er altijd sprake van samenwerking. De oorlog in Oekraïne laat duidelijk zien hoe een conflict mondiale gevolgen heeft voor de algemene welvaart, maar ook voor zaken die essentieel zijn voor oorlogsvoering zoals voedsel, reserveonderdelen, wapensystemen en munitie.

Op basis van het model kan daarom gesteld worden dat het investeren in nichecapaciteiten en het integreren van ondersteuning niet zorgen voor dermate grote afhankelijkheid dat samenwerking vanuit soevereiniteit en proportionaliteitsoogpunt zou moeten worden afgewezen. Wel is voorwaarde dat de basis van een krijgsmacht, zowel qua gevechtskracht als qua ondersteuning, op orde moet zijn. Bij samenwerking die direct gaat over gevechtsvoering is er sprake van een grotere mate van afhankelijkheid en daarmee van soevereiniteitsverlies. Bij het aangaan van een samenwerking waarbij sprake is van een collectieve capaciteit, integratie van gevechtskracht of het opnemen van een collectieve taak door een partner zal er dus sprake moeten zijn van grote noodzaak en meerwaarde om het aangaan de samenwerking te rechtvaardigen. Wanneer deze samenwerkingsverbanden aangegaan worden, is het van belang om dit te doen met gelijkgestemde landen. Het betreft hier landen die zowel in politieke koers, geografische ligging, inrichting van de krijgsmacht en als doelstelling van de krijgsmacht een vergelijkbare opstelling hebben. Dit minimaliseert het risico op afhankelijkheid van een partner die in crisissituatie andere belangen nastreeft.

6.4 Aard van de activiteit

De aard van de militair activiteit heeft uiteraard gevolgen voor de kansen maar ook voor de risico's die aan de samenwerking kleven. Wanneer het gaat om samenwerking op het gebied van training, interoperabiliteit en instandhouding van capaciteiten zijn meerwaarde en noodzaak eenvoudiger aantoonbaar. De afgelopen decennia hebben laten zien dat Westerse strijdkrachten zelden nog volledig alleen opereren. Het spreken van elkaars (code)taal, tactieken en krachten en zwakheden is essentieel voor het slagen van operaties. Ook de stijgende kosten van militaire capaciteiten en de schaarse arbeidskrachten in de Westerse wereld vergroten de meerwaarde en noodzaak als het gaat om samenwerking op het gebied van onderhoud, upgrades en instandhouding van militaire capaciteiten. Gecomplieerder ligt dit wanneer het gaat om verwerving van nieuwe middelen of zelfs ondersteuning van inzet van militaire middelen. Pogingen in het verleden laten zien dat een grote mate van soevereiniteitsverlies geaccepteerd moet worden om deze vormen van samenwerking daadwerkelijk meerwaarde te laten hebben. Het gaat hierbij om

een bredere afweging, waarin ook efficiënte en effectieve besteding van belastinggeld meetelt. Specifieke dreigingen kunnen het wenselijk en proportioneel maken om tot samenwerking bij verwerving van capaciteiten en ondersteuning van inzet te komen. Een goede afweging van geval tot geval blijft hierin essentieel. Dit laatste geldt nog het meest wanneer de samenwerkingsvorm raakt aan de inzet van militairen. Keuzes hierover vereisen de grootst mogelijke zorgvuldigheid, waarbij de eindverantwoordelijkheid van de Nederlandse regering voor Nederlandse militairen centraal moet staan.

6.5 Concrete voorbeelden

In het model zijn 15 verschillende militaire samenwerkingen weergegeven. De voorbeelden zijn ingedeeld in een groene, gele en rode categorie. De groene categorie betreft samenwerkingen waar de initiatiefnemer vanuit zijn uitgangspunten tot een positieve beoordeling komt. De gele voorbeelden betreft samenwerkingen die vanuit meerdere invalshoeken bekeken kunnen worden en zowel wenselijke als minder wenselijke gevolgen hebben. De rode categorie betreft samenwerkingen die een fundamentele grens over gaan en waar de initiatiefnemer principieel bezwaar tegen heeft.

Model 3a: Invulling van het model met enkele voorbeelden.

1. Ballistische raketverdediging door Duits-Nederlandse Patriots in Slowakije⁴⁵
2. Nederlandse onderzeeboten voeren opdrachten uit voor NAVO-partners⁴⁶
3. Belgisch-Nederlandse marine samenwerking⁴⁷
4. Nederlandse deelname aan ontwikkeling en productie van de F-35⁴⁸
5. De European Participating Air Forces (EPAF) voor onderhoud, opleiding en upgrades van de F-16 vloot⁴⁹

⁴⁵ <https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2022/04/22/patriot-vuureenheid-in-slowakije-ready-to-fire>

⁴⁶ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/materieel/schepen/onderzeeboten>

⁴⁷ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/maritiem-en-amfibisch/belgisch-en-nederlandse-marine-onder-1-bevel>

⁴⁸ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/f-35-naar-nederland/ontwikkeling-f-35>

⁴⁹ <https://www.f-16.net/f-16-news-article1286.html>

6. Het PESCO-project militair mobiliteit⁵⁰
7. De aanschaf van nieuwe vliegtuigen ter vervanging van de huidige NAVO-AWACS capaciteit⁵¹
8. Het Actieplan Militaire Mobiliteit van de Europese Commissie⁵²
9. Een pool van maritieme patrouillevliegtuigen zoals in het SGP verkiezingsprogramma⁵³
10. De pool van tankvliegtuigen op Vliegbasis Eindhoven⁵⁴
11. Het Duits-Nederlandse tankbataljon⁵⁵
12. Gezamenlijk Quick Reaction Alert (QRA) door de Belgische en Nederlandse luchtmacht⁵⁶
13. De opslag en eventuele inzet van Amerikaanse kernwapens door NAVO-luchtmachten⁵⁷
14. De EU-battlegroups⁵⁸
15. Een Europees leger, zoals het European Defence Community voorstel uit 1952⁵⁹

6.6 Vier uitgelichte cases

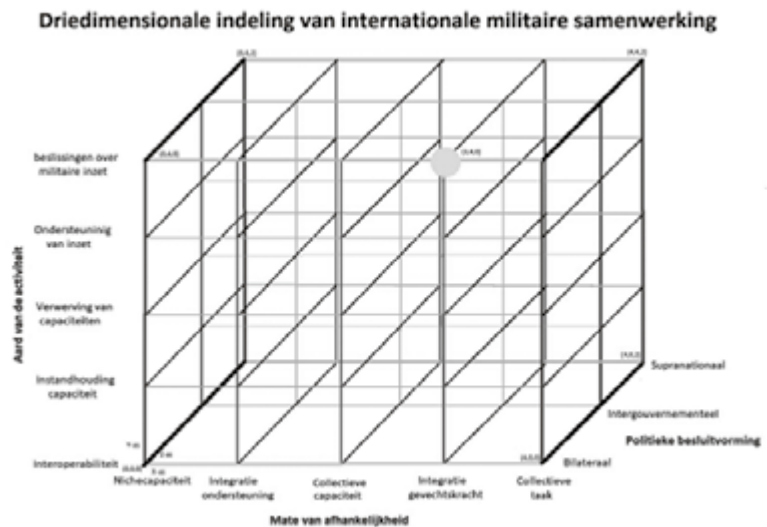
Casus 1: Duits-Nederlandse tankbataljon

Aanstuwingswijze: bilateraal intergouvernementeel

Mate van afhankelijkheid: integratie gevechtskracht

Aard van de activiteit: inzet van gevechtseenheden

Model 3b: Weergave van het Duits-Nederlandse tankbataljon binnen het 3D model voor samenwerking. De samenwerking is intensief op de X-as (aard van de activiteit) en Y-as (mate van afhankelijkheid), maar licht op de Z-as (politieke besluitvorming).

⁵⁰ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/europese-samenwerking-pesco>

⁵¹ <https://www.luchtvaartnieuws.nl/nieuws/categorie/4/militair/navo-wil-iconische-awacs-vervangen-wordt-het-airbus-boeing-of-toch-onbemand>

⁵² <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52018JC0005>

⁵³ <https://sgp.nl/actueel/publicaties/verkiezingsprogramma>

⁵⁴ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/luchttransport-en-luchtruim/navo-vliegtuigenpool-tank-en-transportvliegtuigen>

⁵⁵ <https://www.defensie.nl/organisatie/landmacht/materieel/voertuigen/leopard-2a6-gevechtstank>

⁵⁶ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/taken-in-nederland/verdediging-nederlands-luchtruim>

⁵⁷ https://www.nato.int/cps/en/natohq/topics_50068.htm

⁵⁸ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/snelle-interventie-eenheden/snelle-reactiemacht-eu>

⁵⁹ <https://shape.nato.int/page21485221>

Context: De Koninklijke Landmacht kampte met een gemis aan tanks na het opheffen van de resterende tankbataljons in 2011 en de daaropvolgende verkoop van tanks aan Finland.⁶⁰ Tegelijk was de ervaring om te opereren met tanks nog bij een klein kader van het personeel aanwezig. Deze ervaring zou zonder interventie binnen enkele jaren door natuurlijk verloop uit de landmacht verdwenen zijn. Er was onvoldoende budget en personeel beschikbaar voor de versnelde aankoop van voldoende tanks om weer een eigen tankbataljon op te richten. De integratie met Duitsland stelde Nederland in staat om kennis over gemechaniseerd optreden te behouden en oefenmogelijkheden voor de Nederlandse gemechaniseerde infanterie uit te breiden binnen het beperkte beschikbare budget. Wanneer die kennis verloren gegaan zou zijn, zou het veel meer geld en tijd gekost hebben om opnieuw op te bouwen. Daarnaast vormt Duitsland een gelijkgezinde partner binnen de EU en de NAVO, zonder agressieve buitenlandpolitiek.

Oordeel: Gezien de nijpende situatie bij de Koninklijke Landmacht, het beperkte budget en de korte resterende tijd bestond er noodzaak en meerwaarde rond de samenwerking. Het structureel integreren van een gevechtseenheid op bataljonsniveau, waarbij de Nederlandse eenheid niet zonder Duitse steun kan opereren – het materieel is immers Duits eigendom – is echter een groot verlies van soevereiniteit vergeleken met de eigen tankbataljons die Nederland tot 2011 had. Principieel kan geconcludeerd worden dat het bezitten van het complete palet aan gemechaniseerde eenheden (cavalerie, infanterie en artillerie) tot de basiscapaciteit van een krijgsmacht zou moeten behoren. Vanuit dit oogpunt is zowel de afschaffing van de eigen tankeenheden in 2011 als het geïntegreerde Duits-Nederlandse tankbataljon een onwenselijke maatregel die tot soevereiniteitsverlies leidt. Dit wordt gedeeltelijk geremd door het feit dat het een bilaterale samenwerking met slechts één partner betreft en dat Duitsland een gelijkgezinde partner is. Met de stijgende defensiebudgetten onder Rutte IV en de roep van de NAVO om een eigen tankbataljon te leveren, zou deze constructie dan ook een tijdelijke oplossing moeten vormen, en geen structurele invulling van de NAVO-eisen.⁶¹ Wel is het voor interoperabiliteit, efficiëntie en effectiviteit waardevol om opleidingen, onderhoud en upgrades gezamenlijk met de Duitsers te blijven doen. In deze zin zou de Nederlandse compagnie met de geleasede tanks in Duitsland kunnen blijven bestaan als opleidings-eenheid naast een zelfstandige Nederlandse operationele tankeenheid. Ook de bredere Duits-Nederlandse samenwerking met een gezamenlijk hoofdkwartier en de integratie van Nederlandse brigades in Duitse divisies zijn waardevol om de relatief kleine Nederlandse landstrijdkrachten naar een hoger niveau te kunnen tillen.

Casus 2: European Participating Air Forces (EPAF)

Aansturingswijze: Intergouvernementeel

Mate van afhankelijkheid: Integratie ondersteuning

Aard van de activiteit: Instandhouding capaciteit

⁶⁰ <https://nos.nl/artikel/598290-hennis-verkoopt-tanks-aan-finland>

⁶¹ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/11/15/kamerbrief-overzicht-navo-defence-planning-capability-review-over-nederland>

Model 2c: Weergave van het samenwerkingsverband voor de F-16 binnen het 3D model voor samenwerking. De samenwerking is gematigd op de X-as (mate van afhankelijkheid), Y-as (aard van de activiteit) en Z-as (politieke besluitvorming).

Context: Nadat alle vier de landen in de jaren «70 de F-16 gekozen hadden als nieuw jachtvliegtuig, besloten België, Nederland, Denemarken en Noorwegen om samen te werken bij de instandhouding van dit vliegtuig middels de European Participating Air Forces (EPAF). Toen Portugal in de jaren 90 de F-16 kreeg, sloot ook dit land zich bij het gezelschap aan. Dit gebeurt onder andere door voorraden aan onderdelen en munitie uit te wisselen wanneer een partner daar behoefte aan heeft, gezamenlijk nieuwe software en hardware upgrades uit te voeren, gezamenlijk nieuwe tactieken te ontwikkelen en wapeninstructeurs op te leiden. Een belangrijke investering vanuit Nederland was dat het één squadron toeweest aan het ontwikkelen van nieuwe tactieken en upgrades. De Luchtmacht kreeg daar veel voor terug, zoals minder geluidsoverlast doordat oefeningen vanuit Nederland verplaatst konden worden naar Noorwegen.

Oordeel: Deze samenwerking toont aan hoe samenwerking alle partijen verder kan helpen. Dankzij de gezamenlijke kracht van de EPAF had Nederland veel meer zeggenschap in de doorontwikkeling van de F-16-software, een snellere en uitgebreidere toegang tot verbruiksartikelen en een waardevol platform om ervaringen op te doen en te delen. Tegelijkertijd ging de samenwerking niet ten koste van de zeggenschap over Nederlands materieel en personeel. De EPAF-landen werkten samen wanneer dat kon, zoals in Afghanistan, maar waren niets aan elkaar verplicht en gingen ook zelfstandig op missie.⁶² Per saldo versterkte deze samenwerking soevereiniteit, was ze proportioneel, had ze meerwaarde, en was ze in zekere zin noodzakelijk om op hoog niveau te kunnen blijven opereren.

Casus 3: Actieplan militaire mobiliteit van de Europese Commissie

Aanstuwingswijze: Supranationaal

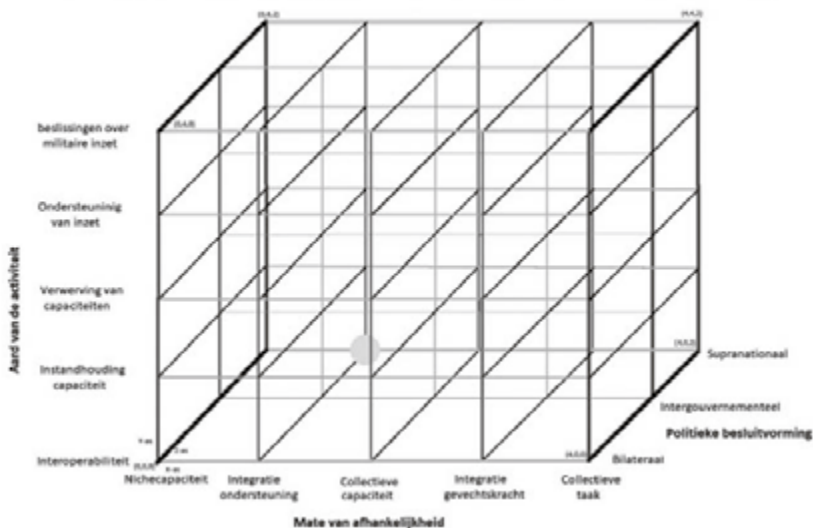
Mate van afhankelijkheid: Integratie ondersteuning

Aard van de activiteit: Interoperabiliteit

⁶² <https://sjms.nu/articles/10.31374/sjms.101/>

Model 2d: Weergave van het actieplan militaire mobiliteit van de Europese Commissie binnen het 3D-model van samenwerking. Op de X-as (mate van afhankelijkheid) en Y-as (aard van de activiteit) betreft het een bescheiden voorstel. Omdat de samenwerking echter vanuit de Europese Commissie gecoördineerd wordt, betreft het een supranationale en daarmee vergaande samenwerkingsvorm op de Z-as.

Driedimensionale indeling van internationale militaire samenwerking

Context: Bij de verdediging van het Europese continent is het van essentieel belang om militaire eenheden snel op de plaats te kunnen krijgen waar zij nodig zijn. De NAVO heeft daarin een nadeel omdat een groot deel van haar militaire macht vanuit de VS verscheept moet worden naar West-Europese havens, om vervolgens over land verder verplaatst te kunnen worden. Naast deze fysieke barrière vormt het feit dat het Europese continent uit een groot aantal lidstaten is opgebouwd een tweede belemmering voor een snelle doorvoer van materieel. Concreet zorgt dit voor twee problemen: lidstaten hebben enerzijds hun eigen regelgeving en procedures voor het vervoer van militair materieel en anderzijds hun eigen nationale treinen- en wegennet. Voor het aanpakken van deze problemen stelde de Europese Commissie een «Actieplan Militaire Mobiliteit» op.⁶³ Hierbij rapporteren lidstaten over hun infrastructuur en regelgeving, waarop de Europese Commissie vervolgens fondsen kan aanwenden om deze infrastructuur te verbeteren op de plekken waar zij niet voldoet en regelgeving probeert te harmoniseren.

Oordeel: Het snel kunnen verplaatsen van militaire eenheden over het Europese continent is typisch een onderwerp waarbij EU-samenwerking nuttig is en meerwaarde kan bieden om de NAVO sterker te maken. Daarnaast raakt het onderwerp mobiliteit aan een van de hoofddoelen van EU-samenwerking: vrij verkeer van personen en goederen. Het is dan ook begrijpelijk dat niet de NAVO, maar de EU de leiding neemt op dit specifieke onderwerp. Eerder zijn echter binnen PESCO al twee projecten op intergouvernementele basis opgezet met betrekking tot dit onderwerp, waarvan een onder Nederlandse leiding.⁶⁴ Dit beperkt de meerwaarde van het Commissieplan. Wat de initiatiefnemer betreft, moet de Europese Commissie zich bescheiden opstellen en voorkomen dat PESCO-projecten vanuit de lidstaten verdrongen worden door de ambities van de Commissie. Meer regie en coördinatie over militaire mobiliteit is nuttig en

⁶³ <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/NL/TXT/?uri=CELEX:52018JC0005>

⁶⁴ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/internationale-samenwerking/europese-samenwerking-pesco>

nodig, maar onnodig soevereiniteitsverlies door supranationale bemoeienis en fondsenbesteding in de nationale infrastructuur moet zo beperkt mogelijk blijven.

Casus 4: Het opzetten van een gezamenlijke eenheid maritieme patrouille-vliegtuigen

Aansturingswijze: Intergouvernementeel

Mate van afhankelijkheid: Collectieve capaciteit
Aard van de activiteit: Beslissing over militaire inzet

Model 2e: Weergave van het plan uit het SGP-verkiezingsprogramma voor een multi-nationale eenheid patrouille-vliegtuigen binnen het 3D-model voor samenwerking. Op de X-as (mate van afhankelijkheid) en Y-as (aard van de activiteit) betreft het een vergaand voorstel. Door de samenwerking op intergouvernementeel wijze vorm te geven (Z-as) en de grote noodzaak voor de capaciteit ziet de initiatiefnemer dit toch als een potentieel begaanbare route.

Context: Sinds de Tweede Wereldoorlog vormt de driehoek van oppervlakteschepen, maritieme patrouille-vliegtuigen en eigen onderzeeboten de sleutel tot succesvolle opsporing en bestrijding van vijandelijke onderzeeboten. Vanwege de grote dreiging van Russische onderzeeboten voor de aanvoerlijnen tussen Amerika en Europa bezat ook Nederland een aanzienlijke vloot maritieme patrouille-vliegtuigen, de Orions.⁶⁵ Na het einde van de Koude Oorlog bleken deze vliegtuigen vanwege hun lange vliegduur en geavanceerde sensoren ook zeer geschikt voor anti-drugs, *Search And Rescue* (SAR) en terrorismebestrijdingsoperaties boven land en zee.

Vanwege de grootschalige bezuinigingen werd in 2005 besloten om alle vliegtuigen te verkopen en Maritiem Vliegkamp Valkenburg te sluiten.⁶⁶ Binnen de NAVO is er echter een groot tekort aan maritieme patrouille-

⁶⁵ <https://onzemarinevloot.weebly.com/lockheed-p-3-orion.html>

⁶⁶ <https://www.luchtvaartnieuws.nl/nieuws/categorie/4/militair/koninklijke-marine-heft-officieel-twee-laatste-orion-squadrons-op>

vliegtuigen en aan verkenningsvliegtuigen in het algemeen.⁶⁷ Ook de recente aanvallen op onderzeese datakabels, gasleidingen en de kwetsbare windmolenparken op zee versterken de behoefte aan betere surveillancecapaciteiten voor zowel territoriale als internationale wateren.⁶⁸ Het volledig heropbouwen van deze capaciteit is echter zeer kostbaar gezien de uitgebreide infrastructuur en opleidingen die dit vereist. Ook is Defensie beperkt in de ruimte voor nieuwe vliegtuigen en bijbehorende vliegbewegingen na de sluiting of omvorming van 4 van de 12 militaire vliegvelden na het einde van de Koude Oorlog. Buurlanden Duitsland, Noorwegen en het Verenigd Koninkrijk hebben allen in de afgelopen jaren besloten tot de aankoop van nieuwe maritieme patrouillevliegtuigen en bijbehorende infrastructuur.⁶⁹

Oordeel: Na de verkoop van de maritieme patrouillevliegtuigen als gevolg van bezuinigingen is de Nederlands marine «verblind» in de strijd tegen onderzeeboten. Dit is een zorgelijke situatie, gezien de kwetsbare trans-Atlantische aanvoerlijnen van de NAVO en de grote afhankelijkheid van de Nederlandse economie van overzeese handelsstromen. Ook de uitdijende onderzeese infrastructuur, als gevolg van de toenemende digitalisering en de vergroening van de energievoorziening, vertoont grote kwetsbaarheden. Het herkrijgen van een maritieme patrouillecapaciteit is daarom van groot belang voor Nederland.

De hoge kosten en grote uitdagingen op het gebied van fysieke ruimte en infrastructuur, ruimte voor vliegbewegingen en het herwinnen van verloren ervaring, maken zelfstandige ingebruikname van deze capaciteit op dit moment een zeer zware opgave. Het aankopen van enkele vliegtuigen en integratie hiervan in een gezamenlijke eenheid met Noorwegen, Duitsland en het Verenigd Koninkrijk biedt de mogelijkheid om gebruik te maken van reeds bestaande infrastructuur, expertise, processen en opleidingen in deze landen. Ook biedt een gezamenlijke eenheid mogelijkheden tot optimale bescherming van kritieke infrastructuur in en onder de Noordzee. Hoewel de inzet van de Nederlandse vliegtuigen beperkt zal zijn door afhankelijkheid van buitenlandse ondersteuning, is dit volgens de initiatiefnemer de «minst slechte» optie om op korte termijn tegen minimale kosten te komen tot een maritieme patrouillecapaciteit. Op langere termijn kan toegewerkt worden naar meer zelfstandige inzet, zonder dat dit de voordelen van samenwerking bij het onderhoud en opleidingen tenietdoet.

7 Aanbevelingen

7.1 Overkoepelende aanbevelingen

1 Politieke aansturing

Ver kies bilaterale en intergouvernementele samenwerkingsvormen (zoals het Framework Nations Concept (FNC) van de NAVO en de JEF) boven supranationaal aangestuurde samen-

⁶⁷ https://eportal.nspa.nato.int/eProcurement/DownloadFile.aspx?id=%2Fuploadpublicfolder%2FeProcurementFBOAttachments%5C38261_FBO%5CEN%5C070_RFI+MPA_extension_08SEP19.pdf
<https://www.defensie.nl/actueel/nieuws/2023/01/18/nieuwe-sensoren-voor-onbemande-reaper-toestellen>

⁶⁸ <https://eenvandaag.avrotros.nl/item/kunnen-onderzeese-datakabels-woorden-afgeluisterd-steeds-vaker-verzoeken-om-ze-diep-in-te-graven/>

⁶⁹ <https://www.aviacionline.com/2022/06/germany-purchases-seven-additional-boeing-p-8a-poseidon-and-buries-maws-project/>
<https://ukdefencejournal.org.uk/final-p-8-poseidon-maritime-patrol-aircraft-arrives-in-scotland/>
<https://www.key.aero/article/norway-receives-final-p-8a-poseidon>

werking (zoals bijvoorbeeld het EDF van de Europese Commissie).

De initiatiefnemer meent dat de beslisbevoegdheid over de inzet van de krijgsmacht tot de meest wezenlijke taken van de nationale overheid van onze soevereine staat behoort. Het uit handen geven van deze bevoegdheid is in beginsel onwenselijk. Dit kan alleen, en bij uitzondering, gebeuren vanuit de positie dat de regering altijd in staat blijft om eindverantwoordelijkheid te dragen en verantwoording af te leggen richting het parlement. Bilaterale en intergouvernementele samenwerkingsvormen geven hiertoe meer en betere mogelijkheden: iedere partij binnen deze samenwerkingen heeft immers een veto-mogelijkheid. Supranationale aansturing biedt deze mogelijkheid niet, en is dus principieel ongeschikt voor vormen van samenwerking waaraan rechtstreeks inzet van militairen verbonden is. Supranationale samenwerkingsvormen kunnen wellicht meerwaarde hebben rond afgebakende en specifieke activiteiten, zoals de ontwikkeling van materieel, het versterken van standaardisatie of integratie van ondersteuning. Maar ook hier blijft de intergouvernementele vorm de geprefereerde samenwerkingsvorm. De initiatiefnemer is dan ook terughoudend bij bijvoorbeeld door de Europese Commissie geleide defensieprojecten zoals het EDF, maar ziet veel toegevoegde waarde in intergouvernementele EU-samenwerking zoals PESCO, mits op de juiste wijze ingevuld.

2 Mate van afhankelijkheid

Definieer in lijn met de Defensievisie 2035 zowel kwantitatief als kwalitatief wat «de basis» is die de Nederlandse krijgsmacht aan capaciteiten zelfstandig moet bezitten en waarbij te grote afhankelijkheid van partners ongewenst is.

Juist binnen het domein waarin het gaat om de vrijheid en veiligheid van onze democratische samenleving blijft afhankelijkheid een aspect waarmee terughoudend omgegaan dient te worden. Sterker gezegd: de afhankelijkheid van andere landen op dit gebied moet zo klein mogelijk blijven. Daarom dient de basis van de krijgsmacht op orde te zijn. Hoewel nichecapaciteiten en collectieve capaciteiten ons een waardevolle bondgenoot kunnen maken, en ons toegang geven tot exclusieve capaciteiten die zonder samenwerking buiten het bereik van Nederland hadden gelegen, kan dit geen argument zijn om de basiscapaciteiten te laten verzwakken. Internationale steun is immers niet altijd gegarandeerd en bondgenootschappen kennen hun beperkingen.⁷⁰ Daarom moet de Nederlandse regering zowel op financieel- als capaciteitsniveau definiëren wat de minimale basis is waarover Defensie moet beschikken. Het credo «sommige dingen gaan we niet meer doen» mag niet gelden voor dingen die we niet kunnen missen.

Voor intensievere samenwerking, waarbij gekozen wordt voor een grotere mate van afhankelijkheid, is het belangrijk dat er gekozen wordt voor gelijkgezinde partners zodat de kans op onderlinge geschillen of meningsverschillen minimaal is. De Verenigde Staten, Benelux-landen en Noord-Europese partners vormen wat de initiatiefnemer betreft vanuit zowel geografisch, politiek als militair opzicht onze dichtstbijzijnde bondgenoten. Bilaterale of intergouvernementele samenwerking met deze landen biedt garanties voor Nederlandse zeggenschap en ligt meer in lijn met onze belangen dan grootschalige en supranationale samenwerkingen met bijvoorbeeld Zuid-Europese landen via de EU.

⁷⁰ Zo valt Caribisch Nederland niet onder het NAVO-verdrag, zie https://www.nato.int/cps/en/natohq/official_texts_17120.htm

3 Aard van de activiteit

Investeer in bescheiden samenwerkingen op het gebied van interoperabiliteit, opleidingen en instandhouding, in plaats van aan te haken bij grote ambitieuze projecten. En: Den Haag beslist over de inzet van de zwaarmacht. Wanneer het gaat over de

onderwerpen waarop samenwerking meerwaarde heeft, zien we vaak dat er met relatief kleine projecten veel winst te behalen valt voor de militair die zijn of haar werk in een geglobaliseerde omgeving doet. Het standaardiseren van de communicatiesystemen van de Duitse en Nederlandse landmacht heeft direct invloed op de samenwerking tussen beide landen in de Enhanced Forward Presence (EFP) in de Baltische staten. De samenwerking tussen de EAPAF-landen met hun F-16's stelde de Nederlandse luchtmacht in staat om beter uitgeruste en vaker beschikbare F-16's in te zetten, zonder dat daar grote nadelige gevolgen aan verbonden waren. Tegelijkertijd zien we dat idealistische vergezichten over bijvoorbeeld een «Europees leger», een «Eurofighter» of «Europese tank» vaak stuiten op veel weerstand op zowel principiële als praktisch gebied. Concrete voorbeelden zoals het NH90-helikopterproject of NFR90-fregattenproject laten zien dat dit soort ambities vaak leiden tot budgetoverschrijdingen, teleurstellende resultaten en vertragingen.⁷¹ Ondertussen leveren relatief eenvoudige en bescheiden samenwerkingsverbanden vaak veel op, zowel op het gebied van capaciteiten als financiën. De combinatie van proportionaliteit en tastbare meerwaarde blijkt een recept voor succesvolle samenwerking. Het versterken van interoperabiliteit en samenwerking bij instandhouding van capaciteiten door middel van bijvoorbeeld opleidingen, onderhoud en upgrades dient wat de initiatiefnemer betreft dan ook de prioriteit te zijn van de regering.

4 Opstellen beoordelingskader

Stel een coherent beoordelingskader op waarin de criteria van soevereiniteit/subsidiariteit, proportionaliteit, noodzakelijkheid en meerwaarde de uitgangspunten vormen voor besluitvorming over vormen van samenwerking. Het is volgens de initiatiefnemer van

cruciaal belang dat Nederland niet langer reactief beleid voert ten aanzien van defensiesamenwerking in Europa. In de huidige situatie is het beleid te sterk afhankelijk van initiatieven vanuit de Europese Commissie of de politieke kleur en het ambitieniveau van de zittende Minister van Defensie. Door te komen tot een coherent kader, wordt voorspelbaarheid, stabiliteit en eigen regie ingebouwd in de Nederlandse positiebepaling. Daarnaast biedt een kader ook mogelijkheden om zelfstandig over te gaan tot initiatieven die duidelijk aansluiten bij de Nederlandse wensen.

7.2 Concrete aanbevelingen

5 Met wie samen te werken

Geef intensieve samenwerking vorm met en binnen een select gezelschap van gelijkgestemde landen. Geef de landen van de JEF en de Benelux het label «geprefereerde partners», en gebruik dit label als onderdeel van het afwegingskader bij het aangaan van nieuwe samenwerkingen. Gelijkgestemde landen geven minder kans op verschil van mening en een kleiner verband met intergouvernementele samenwerking waarborgt de eindverantwoordelijkheid van de Nederlandse staat. Op het Europese continent zijn op dit moment verscheidene

⁷¹ <https://breakingdefense.com/2022/11/sweden-follows-norwegian-lead-and-axes-nh90-helicopter-fleet/>
<https://www.globalsecurity.org/military/world/europe/nfr-90.htm>

organisatievormen waarbinnen intensiever samengewerkt wordt. Hieronder vallen onder andere het NAVO FNC, PESCO, JEF en het E12. Binnen deze opties verdienen specifiek de FNC's en de JEF aandacht. Met name Duitsland is (vaak in bilateraal verband) actief om kleinere omliggende buurlanden «in te pluggen» in de grotere Bundeswehr. Interoperabiliteit voor internationale operaties wordt versterkt, zonder dat soevereiniteit verloren gaat. Deze aanpak levert reeds positieve resultaten op en doet recht aan het soevereine karakter van de landsverdediging. De JEF verdient aandacht omdat zij samengesteld is uit Noord-Europese landen. Deze landen hebben van oudsher een vergelijkbare opstelling binnen organisaties als de NAVO en de EU. Ook zijn er relatief veel overeenkomsten als het gaat om gebruik van wapensystemen en inrichtingen van de krijgsmacht. Een organisatie als het E12 is minder geschikt, omdat participerende landen meer verschillen inzake het buitenlandbeleid of de structuur van hun krijgsmacht. Zowel het JEF als de E12 functioneren op intergouvernementele basis. Ook binnen de EU is er onderscheid te maken tussen samenwerking vanuit de lidstaten binnen PESCO en voorstellen vanuit de Europese Commissie. PESCO stelt landen in staat om te excelleren in specialismes en gezamenlijk tekortkomingen op te vullen. Initiatieven van de Europese Commissie die duplicatie vertonen, zoals rond PESCO en militaire mobiliteit, dienen voorkomen te worden.

6 Bescheidenheid bij Europese materieelprojecten

Laat de wensen en behoeften van de eigen krijgsmacht en de eigen defensie-industrie niet ondersneeuwen tegenover grote EU-lidstaten. Voorkom complexe materieelprojecten waarbij industriële belangen en niet-convergerende eisen leiden tot inferieure en duurere wapensystemen. Kies voor bilaterale samenwerking of multilaterale samenwerking in klein verband.

Door de jaren heen is er een scala aan materieelprojecten geweest op het Europese continent. Veelal waren deze projecten bedoeld om de Defensie-industrie van de grote Europese staten te beschermen en de afhankelijkheid van de Amerikaanse wapenindustrie te verminderen. Diverse projecten werden uiteindelijk zeer kostbaar, en leverden geen product op dat kon concurreren met de Amerikaanse tegenhanger. Voorbeelden hiervan zijn de NH90-helikopter en de Eurofighter Typhoon. Een oorzaak hiervan is de wil om zeggenschap over het ontwerp te behouden en participatie van eigen industrie te maximaliseren. Dit leidt tot jarenlange onderhandelingen over ontwerp en industriële participatie en een wapensysteem met veel versies en nationale sub-componenten.

Door te kiezen voor bescheiden inzet op bijvoorbeeld sub-componenten en samenwerkingsverbanden met een kleiner aantal gelijkgezinde deelnemers, kan makkelijker overeenstemming bereikt worden. De Duits-Nederlandse samenwerking in het kiezen voor de radars en sensoren van fregatten is hier een voorbeeld van. Ook in de toekomst ligt samenwerking met middelgrote Noord-Europese partners voor de hand vanwege de opbouw van hun krijgsmachten en industrieën.

Een samenwerkingsverband als PESCO geeft deelnemers de mogelijkheid om zelf te kiezen aan welke projecten zij wel en niet deelnemen. Op deze manier kunnen projecten met eisen die ver van eigen krijgsmacht en industrie afwijken, vermeden worden. Een voorbeeld hiervan is het *Future Combat Air System*-project om een nieuw jachtvliegtuig te ontwikkelen.⁷² Gezien de Duits-Franse strijd om zeggenschap is voor Nederland

⁷² <https://www.airbus.com/en/products-services/defence/multi-domain-superiority/future-combat-air-system-fcas>

terughoudendheid geboden, ook omdat de Nederlandse krijgsmacht en defensie-industrie de komende jaren in ruime mate voorzien zijn met de aankoop van de F-35. Het financieren van ambitieuze defensieprojecten zoals FCAS door de Europese Commissie, via het European Defense Fund (EDF), leidt gemakkelijk tot het weglekken van enorme bedragen. Dit is wat de indiener van de initiatiefnota betreft geen goede besteding van het geld van de lidstaten.

7 Terugkeer Maritieme Patrouillecapaciteit

Onderzoek de aanschaf van maritieme patrouillevliegtuigen zoals de P-8 Poseidon, en daarbij de mogelijkheden om rond aanschaf, opleiding, onderhoud, inzet en upgrades aan te sluiten bij lopende projecten in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Noorwegen. De explosies bij de Nordstream pijpleidingen en het aftappen en doorknippen van datakabels laten zien dat een opsporing- en bestrijdingscapaciteit voor onderzeese dreigingen nog steeds van groot belang is.⁷³ Belangrijke partnerlanden zoals Duitsland, het Verenigd Koninkrijk en Noorwegen zijn bezig met de aanschaf van nieuwe maritieme patrouillevliegtuigen. Door enkele toestellen aan te schaffen en deze gezamenlijk met bovengenoemde partnerlanden te onderhouden, upgraden en in te zetten kan Nederland weer beschikken over een belangrijke capaciteit. Met een dergelijke samenwerking zou Nederland tegen sterk gereduceerde kosten kunnen bijdragen aan een betere beveiliging van onderzeese infrastructuur en een vermindering van het tekort aan onderzeebootbestrijdingsmiddelen binnen de NAVO. Daarnaast zijn nieuwere uitvoeringen van deze toestellen ook steeds veelzijdiger in hun inzetmogelijkheden, waarbij Frankrijk de afgelopen jaren haar patrouillevliegtuigen ook in staat heeft gesteld ondersteuning te bieden aan grondtroepen.⁷⁴ Voor de verkoop van de Nederlandse patrouillevliegtuigen hebben het Verenigd Koninkrijk en Nederland dit soort vliegtuigen met hun sterke sensoren ingezet voor het verzamelen van inlichtingen boven land tijdens de «War on Terror.»⁷⁵

8 Versterking landstrijdkrachten

Schaf een aantal gevechtstanks aan voor een Nederlands tankbataljon naast het binationale tankbataljon, zodat de Landmacht permanent en zelfstandig beschikt over gevechtstanks, en daarmee voldaan wordt aan de NAVO-eisen. Integreer daarnaast de 13^e Lichte Brigade in een vergelijkbare Duitse eenheid, en werk samen op het gebied van materieelontwikkeling zoals het zwaarder bewapenen van de Boxer-pantservoertuigen.

Op het gebied van de landstrijdkrachten ziet de initiatiefnemer zowel meerwaarde in samenwerking, als noodzaak om op de rem te trappen. Rapporten als het NATO Capability Review geven aan dat de 13^e Lichte Brigade niet op sterkte is, en dat het gebrek aan eigen tanks een blijvende handicap vormt voor de Nederlandse krijgsmacht.⁷⁶ Dit betekent wat de initiatiefnemer betreft dat Nederland zich niet langer achter het binationale tankbataljon kan verschuilen. Een eigen tankcapaciteit behoort tot de kern van wat een land als Nederland zelfstandig moet kunnen leveren.

⁷³ <https://nos.nl/artikel/2447739-onderzoek-naar-sabotage-van-nord-stream-gaspijpleidingen-begonnen>

⁷⁴ <https://www.thedrive.com/the-war-zone/frances-upgraded-atlantic-2s-are-more-than-just-maritime-patrol-planes>

⁷⁵ <https://www.flightglobal.com/raf-nimrod-upgrade-boosts-surveillance-capability-in-iraq/66618.article>

⁷⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/10/07/nld-overview-nato-defence-planning-capability-review-20212022>

Hoewel de samenwerking met Duitsland waardevol is in bijvoorbeeld opleiding en onderhoud, mag zij geen permanente vervanging vormen, en moet dit als aanvulling op eigen capaciteiten functioneren.

Tegelijkertijd zijn ook de kwantiteit (te weinig infanteriebataljons) en kwaliteit (te weinig vuurkracht) van de gevechtseenheden van de 13^e Lichte Brigade onderwerp van kritiek van de NAVO.⁷⁷ Hoewel niet alle problemen zomaar overwonnen kunnen worden, kan intensievere samenwerking met de Duitsers ook op dit punt een bijdrage leveren. Aangezien de 43^e Gemechaniseerde Brigade en 11^e Luchtmobiele Brigade al geïntegreerd zijn in Duitse divisies, zou de toevoeging van de 13^e Lichte Brigade een uniforme standaard creëren binnen de Landstrijdkrachten. Daarnaast tonen ook de Boxer, Kodiak, Fennek, en Leguaan-pantservoertuigen van de Brigade grote overeenkomsten met de voertuigen van de Bundeswehr.

9 Versterking nichecapaciteit helikopters

Onderzoek de mogelijkheid tot uitbreiding van capaciteiten en sterkere samenwerking in Europa op het gebied van helikopters, bijvoorbeeld door samenwerking met medegebruikers van de Chinook en Apache, en het vormen van een «centre of excellence» voor SOF-operaties met helikopters. Terwijl er binnen Europa een tekort is aan helikopters, beschikt Nederland over een divers arsenaal aan moderne helikopters. Wanneer het gaat om «doen waar je goed in bent» heeft Nederland op dit gebied sterke papieren. De aanschaf van nieuwe transporthelikopters voor inzet met speciale eenheden (SOF/SOC) ter vervanging van de Cougars, biedt kansen om verder te excelleren.⁷⁸ De aanschaf van specialistische SOF-helikopters in combinatie met de hoge kwaliteit van Nederlandse speciale eenheden, geeft de mogelijkheid om binnen Europa een centrum voor opleiding, training en ontwikkeling te worden. De aanschaf van vernieuwde Chinooks en Apaches biedt kansen voor betere samenwerking op het gebied van onderhoud met respectievelijk Duitsland en het Verenigd Koninkrijk, die dezelfde helikoptertypes besteld hebben.⁷⁹ Gezamenlijk onderhoud en opleidingen kan ook hier leiden tot hogere kwaliteit en lagere kosten.

10 Doorgaan met versterking van bestaande specialismes

Bestendig de specialismes die Nederland biedt door tijdig onderhoud, upgrades en vervanging voor de onderzeebooten, lucht- en raketverdediging, speciale operatie capaciteiten en langeafstandswapens. Dat laatste geldt zowel voor de fregatten en onderzeeboten als voor onze F-35's en wapenplatforms binnen de landstrijdkrachten. Met het Patriot raketsysteem, geüpgradede LC-fregatten, F-35's en de «ocean-going» conventionele onderzeeboten, heeft Nederland sterke niche-capaciteiten in huis. Het is terecht dat de Defensienota 2022 deze capaciteiten ruime aandacht geeft.⁸⁰ Middels het opnieuw in gebruik nemen van de vierde patriotbatterij en uitrusting van de LC-fregatten met raketten tegen ballistische raketten heeft Nederland een krachtige luchtverdediging in huis. Dit is cruciaal voor de verdediging van bijvoorbeeld de Belgische en Nederlandse havens als logistieke knooppunten. Ook de versterking van de speciale eenheden en aanschaf

⁷⁷ <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2022/10/07/nld-overview-nato-defence-planning-capability-review-20212022>

⁷⁸ <https://www.rijksfinancien.nl/memorie-van-toelichting/2023/OWB/K/onderdeel/1467324>

⁷⁹ <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/germany-buy-60-chinook-helikopters-defence-minister-2022-06-01/>

⁸⁰ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/defensienota-2022/lezen>

van langeafstandswapens voor de LC-fregatten, F-35 en nieuwe onderzeeboten geven Nederland kracht in het internationale veiligheidsdomein, en maken haar een aantrekkelijkere partner. Belangrijk is dan ook dat deze capaciteiten in de toekomst vitaal blijven. Dat betekent onder andere het aantrekken van voldoende (technisch) personeel en een voortvarende aanpak bij de aanschaf van o.a. de nieuwe onderzeeboten, kruisraketten en helikopters.

8 Beslispunten

Tegen deze achtergrond vragen wij de Kamer in te stemmen om de regering te verzoeken de volgende maatregelen te nemen:

1. **Politiek aansturing:** verkies bilaterale en intergouvernementele samenwerking (zoals het Framework Nations Concept (FNC) van de NAVO en de JEF) boven supranationaal aangestuurde samenwerking (zoals bijvoorbeeld het EDF van de Europese Commissie).
2. **Mate van afhankelijkheid:** definieer in lijn met de Defensievisie 2035 zowel kwantitatief als kwalitatief wat «de basis» is die de Nederlandse krijgsmacht aan capaciteiten zelfstandig moet bezitten en waarbij te grote afhankelijkheid van partners ongewenst is;
3. **Aard van de activiteit:** investeer met name in bescheiden samenwerkingen op het gebied van interoperabiliteit, opleidingen en instandhouding, in plaats van aan te haken bij grote en ambitieuze projecten. En: Den Haag beslist over de inzet van de zwaarmacht.
4. **Coherent beoordelingskader:** Stel een coherent beoordelingskader op waarin de criteria soevereiniteit/subsidiariteit, proportionaliteit, noodzakelijkheid en meerwaarde de uitgangspunten vormen voor besluitvorming over vormen van samenwerking.
5. **Met wie samen te werken:** Geef intensieve samenwerking vorm met en binnen een select gezelschap van gelijkgestemde landen. Geef de landen van de JEF en de Benelux het label «geprefereerde partners», en gebruik dit label als onderdeel van het afwegingskader bij het aangaan van nieuwe samenwerkingen.
6. **Bescheiden en realistische materieelprojecten:** Laat de wensen en behoeften van de eigen krijgsmacht en de eigen defensie-industrie niet ondersneeuwen tegenover grote EU-lidstaten.
7. **Terugkeer maritieme patrouillevliegtuigen:** Onderzoek de aanschaf van maritieme patrouillevliegtuigen zoals de P-8 Poseidon, en daarbij de mogelijkheden om rond aanschaf, opleiding, onderhoud, inzet en upgrades aan te sluiten bij lopende projecten in het Verenigd Koninkrijk, Duitsland en Noorwegen.
8. **Versterking landstrijdkrachten:**
 - a. Schaf een aantal gevechtstanks aan voor een Nederlands tankbataljon naast het binationale tankbataljon, zodat de Landmacht permanent en zelfstandig beschikt over gevechtstanks, en daarmee voldaan wordt aan de NAVO-eisen;
 - b. integreer de 13e Lichte Brigade in een vergelijkbare Duitse eenheid, en werk samen op het gebied van materieelontwikkeling zoals het zwaarder bewapenen van de Boxer-pantservoertuigen.
9. **Versterking nichecapaciteit helikopters:** Onderzoek de mogelijkheid tot uitbreiding van capaciteiten en sterkere samenwerking binnen Europa op het gebied van helikopters, bijvoorbeeld door samenwerking met medegebruikers van de Chinook en Apache en het vormen van een «Centre of excellence» voor SOF-operaties met helikopters;
10. **Bestending nichecapaciteiten:** Bestendig de specialismes die Nederland biedt door tijdig onderhoud, upgrades en vervanging van

onder meer de onderzeebootboten, lucht- en raketverdediging, speciale operatie-capaciteiten en langeafstandswapens.

9 Financiële paragraaf

Het zwaartepunt van de voorstellen in deze initiatiefnota ligt in het maken van keuzes over internationale militaire samenwerkingen. Twee voorstellen zouden concrete financiële consequenties hebben. Dit betreft de aanschaf van een eigen bataljon tanks en de aanschaf van een klein aantal maritieme patrouillevliegtuigen voor gebruik binnen een gezamenlijke eenheid. Het huidige kabinet laat het defensiebudget groeien tot de NAVO-norm van 2% BBP in 2025, waarna het budget volgens de huidige ramingen weer terug zal zakken tot onder de 2%.⁸¹ De initiatiefnemer werkt, in samenwerking met andere leden, aan een voorstel om de NAVO-norm wettelijk te verankeren, waardoor Defensie ook na 2025 over additionele financiële middelen kan beschikken om investeringen te financieren. Mocht de NAVO-norm niet wettelijk vastgelegd worden, dan zal de financiering van genoemde projecten alsnog moeten voortkomen uit intensiveringen. Indien nodig kunnen voorstellen «afgeslankt» worden tot bijvoorbeeld aankoop van de huidige leasetanks binnen het binationale tankbataljon.

Eigen tankbataljon

De kosten van een tank hangt sterk af van de specifieke details van het contract en het gekozen type. Recente aankopen in Europa wijzen op een stuksprijs van 5–15 miljoen euro.⁸² De Nederlandse tankbataljons hebben door de loop van de jaren heen sterk gevarieerd in omvang, van 61 tanks in de jaren 80 tot 28 tanks per bataljon bij de opheffing van de laatste twee tankbataljons in 2011.⁸³ De oprichting van een tankbataljon van ongeveer 30 tanks zou daarmee resulteren in aankoop van 150–450 miljoen euro afhankelijk van gekozen type, technische ondersteuning en andere details. Kosten voor instandhouding komen hier uiteraard nog bij. Wat betreft de personele kosten geldt dat tankeenheden relatief personeelsarme gevechtseenheden zijn, vergeleken met bijvoorbeeld infanterie of genie-eenheden.

Maritieme patrouillevliegtuigen

De aanschaf van maritieme patrouillevliegtuigen is kostbaar. Normaliter gaat dit immers gepaard met kosten voor aanschaf van simulatoren, technische hulpmiddelen en andere middelen die nodig zijn voor het werken met deze systemen. Door Nederlandse toestellen te laten integreren in eenheden van de Britse, Duitse en Noorse krijgsmachten, kan hierop aanzienlijk bespaard worden. Door in een gezamenlijke eenheid te opereren, is het minimaal aan te schaffen aantal toestellen ook lager dan bij een zelfstandige eenheid. Reservecapaciteiten die moet worden verkregen voor onderhoud, training en dergelijke kunnen immers gedeeld worden met de partners. Noorwegen bestelde vijf toestellen in 2016 voor een bedrag van 1,15 miljard euro, terwijl Duitsland in 2021 ook vijf toestellen bestelde voor 1,1 miljard euro. Dit komt neer op een

⁸¹ <https://www.defensie.nl/onderwerpen/defensienota-2022/downloads/beleidsnota-s/2022/06/01/defensienota-2022>

⁸² <https://www.reuters.com/business/aerospace-defense/us-oks-potential-sale-m1a1-abrams-tanks-equipment-poland-estimated-375-billion-2022-12-06/>
<https://defence24.com/hungarian-leopard-mbts-unveiled-what-was-the-cost-analysis>

⁸³ <https://www.orbat85.nl/reference/unit-organisation-and-equipment.html#tkbat-painfrigr>
<https://currentops.com/nl/unit/nl/kl/42-tkbat/a-esk>

stuksprijs van ongeveer 220 miljoen euro.⁸⁴ Beide contracten waren inclusief randvoorwaarden, zoals het opleiden van personeel en aankoop van reserveonderdelen, simulatoren en andere benodigdheden. De daadwerkelijke stuksprijs, de benodigde randzaken en de gewenste vlootomvang zullen nader onderzocht moeten worden.

Stoffer

⁸⁴ <https://www.shephardmedia.com/news/defence-notes/germany-to-buy-additional-p-8-maritime-patrol-aircraft/>
<https://news.usni.org/2016/11/28/norway-buy-5-p-8a-poseidon-maritime-patrol-aircraft>